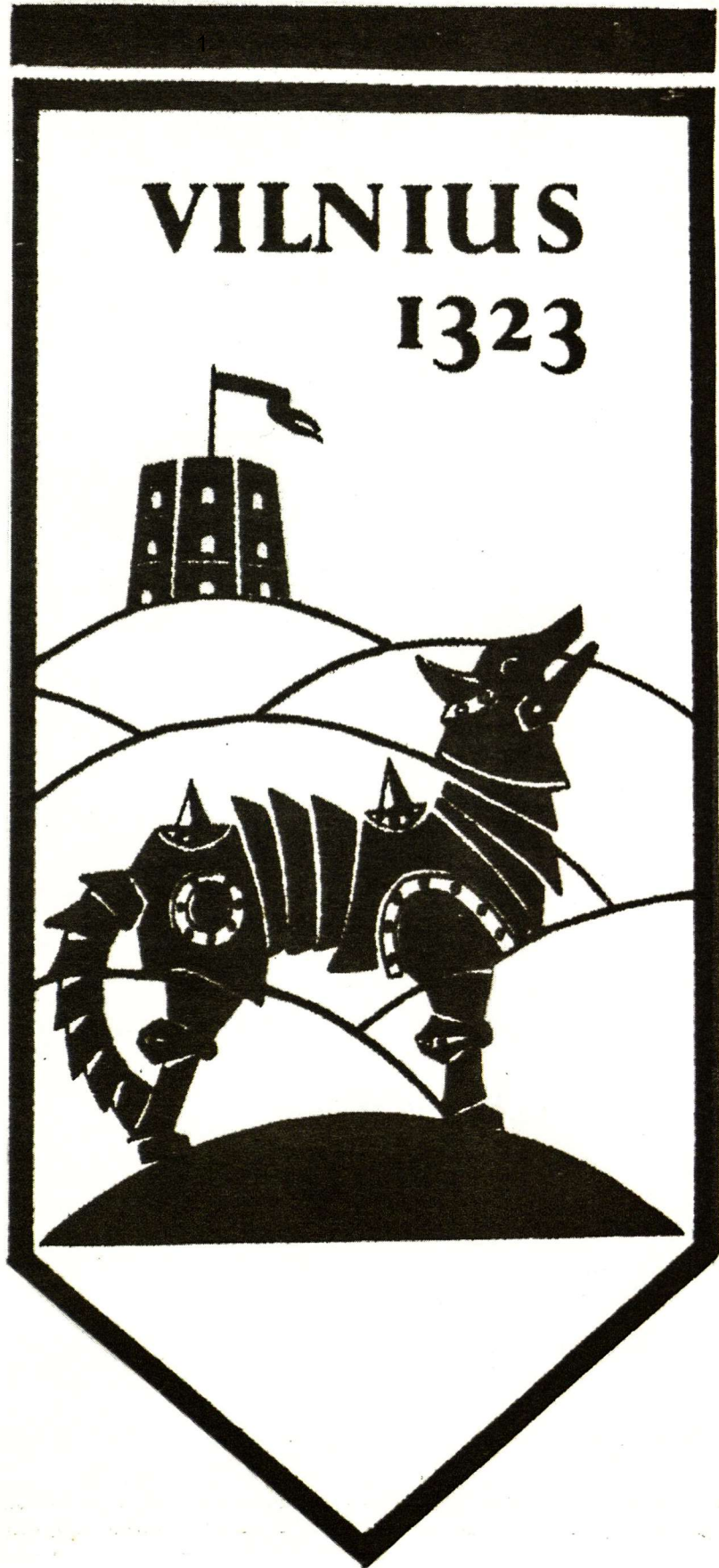

**K
A
R
Y
S**

1988
SPALIS — OCTOBER
Nr. 8

Leidžia — L.K.V.S. RAMOVĖ

TURINIO SKYRIAI: Karinės žinios, Mokslas ir Technika, Spaudoje pasižvalgius, Žvilgsnis į politiką, Kronika ir Šaulių priedas — Tremties trimitas.**Redaktorius — Balys Raugas, 415 Main St., Delran, N.J. 08075**
Administratorius — Alfonsas Samušis

KARYS išleidžiamas kiekvieno mėnesio pradžioje. Jam skiriamus straipsnius siųsti redaktoriaus adresu. Įvairių autorių straipsniai, skelbiami **KARYJE**, nevisada reiškia redakcijos nuomonę. Straipsniai gali būti trumpinami bei taisomi. Korespondencijos spausdinamos tik apie ramovėnų, šaulių ar birutiečių veiklą bei jų narius. Rankraščiai redakcijoje nesaugomi.**Prenumerata JAV-bėse ir užsienyje: metams U.S. \$17.00, pusmečiui U.S. \$9.00, atskiro nr. U.S. \$2.00.**
Pinigus siųsti šiuo adresu: **KARYS 341 Highland Blvd., Brooklyn, NY 11207, USA**Čekius arba Money Orders adresuoti tik **KARYS** vardu, - ne "Warrior" ar kt.Keisdami adresą nedelsdami praneškite **KARIUI**, pažymėdami naująjį ir senąjį adresą.**KARYS (ISSN 0022-9199)** is published monthly except July and August by Lithuanian Veterans Assoc. **RAMOVĖ**, a Not-For-Profit Corporation, 341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207. Subscription \$17.00 per year (single copy \$2.00). Second class postage paid at Brooklyn, N.Y. Postmaster. Send Address changes to: **KARYS, 341 Highland Boulevard, Brooklyn, N.Y. 11207**

TURINYS

Viršelio 1-mas psl. — Vilniaus demonstracijose tarp daugelio tautinių ženklų buvo ir balto šilko vėliavėlė su Gedimino pilimi, Geležiniu vilku ir sostinės įkūrimo data.

Dr. V. Dambra — Tarpusavio pagalbos sutartį prisiminus	337
Dr. K. Ėringis — Lietuvos karių mirtis	339
V. Statkus — Lietuvos generolai	343
Dr. K. Ėringis — Partizanų kovos Lietuvoje	346
J. V. Sūduvas — Šventaragio slėnis	353
J. Klimas — Paskutinio kariūno odisėja	360

KARIO SKYRIAI:

Karinės žinios	362
Mūsų spaudoje pasižvalgius	367
Žvilgsnis į politiką	369
Iš grožinės literatūros — A. Norimo "Savanorio sūnus"	372

KARIO PRIEDAS

Tremties trimitas	374
-------------------------	-----

MŪSŲ MIRUSIEJI	383
----------------------	-----

ATSTOVAI

Baltimore — K. Česonis, California — A. Audronis, Chicago — K. Juškaitis, Cleveland — J. Citulis, Aurora, Col. — Br. Masiokas, Boston — V. Senūta, Detroit — V. Kutkus, Australia — V. Šalkūnas.

Isteigtas Lietuvoje 1919 —
Nepriklausomybės kovų —
metais.

KARIYS

Atgaivintas Jugtinėse
Amerikos Valstybėse
1950 metais.

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Nr. 8 (1645)

SPALIS — OCTOBER

1988

TARPUSAVIO PAGALBOS SUTARTĮ PRISIMINUS

(*Vilnius jums, Lietuva mums*)

VYTAUTAS A. DAMBRAVA

1939 metų rudenį Sovietų Sąjunga žengė tris žingsnius, kurių tikslas buvo — pavergti Lietuvą ir kitas savo kaimynes.

Pirmus du žingsnius Stalinas padarė drauge su Hitleriu. Tų metų rugpjūčio 23 dieną slaptu Ribbentropo-Molotovo pakto priedu jiedu sutarė Estiją ir Latviją atiduoti Rusijai, o Lietuva buvo palikta nacinės Vokietijos žiniai. Tai buvo pirmas žingsnis. Antras žingsnis buvo padarytas po mėnesio: rugsėjo mėnesio 28 dieną nepatenkintas Stalinas iš Hitlerio išsiprašė Lietuvą palikti Sovietų Sąjungos malonei.

Taip slapta buvo paruošta dirva okupuoti Lietuvai, Latvijai ir Estijai.

Trečiasis žingsnis suktuose ir negarbinguose Maskvos keliuose buvo sovietinių įgulų primetimas Baltijos valstybėms.

Lietuvos pasiuntiniui Maskvoje Ladui Natkevičiui Molotovas pareiškė norįs tartis abi valstybes liečiančiais klausimais. Į Maskvą atvažiavo Lietuvos delegacija su užsienio reikalų ministru Juozu Urbšiu priešakyje.

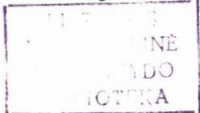
Derybos ėjo sunkiai ir keliais atvejais buvo arti nutrūkimo, nepaisant, kad Stalinas nuo pat derybų pradžios siūlė grąžinti Vilnių. Urbšys nežinojo, kad Vokietija jau buvo davusi rusams laisvas rankas prieš Lietuvą. Derybose dalyvavęs Stalinas aiškiai leido suprasti, kas ištiktų Lietuvą, jei ji nesutiktų su Kremliaus reikalavimais. Vienu atveju Stalinas pareiškė, kad sovietų įgulų įvedimas yra tiktai simbolinis, didesnės reikšmės neturįs mostas. Čia jis

veidmainiškai parodė savo “gerą valią”, sutikdamas sovietų įgulų skaičių iš 35,000 sumažinti iki 20,000. Lietuviams buvo žinoma, kad sovietų okupuotame Vilniaus krašte buvo pastebėti raudonarmiečių telkiniai, aiškiai nukreipti prieš Lietuvą. Pačiamel Vilniuje siautė enkavedistų teroras.

Lietuvai buvo aišku, kad esamomis aplinkybėmis negalima tikėtis pagalbos iš kitur.

Žygyje į Vilnių 1939 m. prie demarkacijos linijos.
Dešinėje gen. St. Raštikis

Maskvos klastingumui labai būdingi ta proga Stalino pasakyti žodžiai: “Lietuvą vokiečiams užėmus, ji, be abejo, virstų vokiečių protektoratu, kai, Lietuvos nepriklausomybę gerbdami, mes esame pasiruošę jos teritorinę nepriklausomybę ginti”.

Stalino pareiškimė tiesos buvo tik tiek, kiek tai lietė nacių Vokietijos kėslus. Okupacijos metu vesta nacių politika aiškiausiai parodė, kad Lietuva jiems buvo tik naujas teritorijos plotas kolonizacijai.

Tapusi vokiečių-sovietų sąmokslu auka, Lietuvos vyriausybė padėtį vertino realiai. Delegacijai nebuvo kitos išeities, kaip tik manevruoti, delsti, atitolinti siaubingą sprendimo vykdymo valandą ir desperatiškai viltis padėties pakitėjimo laisvojo pasaulio naudai. Žinome tačiau, kad tasai pakitėjimas laisvojo pasaulio naudai užsitęsė daug ilgiau, negu laukta ir manyta. Dar ir šiandien Lietuva tebekenčia bolševikinę priespaudą.

Lietuvos delegacija nedarė sau iliuzijų ir dėl Vilniaus srities atgavimo; ji gerai suprato, jog tai buvo okupacijai pasmerktam kraštui paskutinė dovana: Vilnius — jums, Lietuva — mums.

Reikia prisiminti, kad ir slaptame Ribbentropo - Molotovo susitarime buvo pažymėta, jog “abi susitariančios šalys pripažįsta Lietuvos interesus Vilniaus srityje”. Taigi ir hitlerinė Vokietija, laikydama Lietuvą savo grobiu, laikėsi to paties “Vilnius jums, Lietuva mums” dėsnio. Ir kai 1939 metų rugsėjo 28 mainais už strateginiai būtinesnius Lenkijos plotus vokiečiai Lietuvą perleido rusams, Berlynas dar pasiskubino iš gyvojo Lietuvos valstybės teritorinio kūno pasilaikyti sau Pašėšupio ruožą. Atrodo, jog tai buvo savotiška kompensacija Hitleriui už Lietuvos rytų sovietų nuosavybėn perleistus plotus.

Sovietų įgulos Vilniaus apylinkėje buvo sutalpintos Gaižiūnų poligone, Alytuje ir Prienuose. Susitarimą su vokiečiais gerbdami dėl Pašėšupio ruožo, į Suvalkijos plotus savo įgulų sovietai tuo tarpu dar nesiryžo įvesti.

Lietuva pagaliau buvo priversta nesileisti Maskvos grasinimams ir pasirašyti tarpusavio pagalbos sutartį.

Sutarties (pakto) įvade Maskva vėl iškilmingai pasižadėjo gerbti Lietuvos nepriklausomybę ir nesikišti į Lietuvos vidaus reikalus. Ne mažiau iškilmingai prisiminta dvidešimtųjų metų taikos sutartis ir dvidešimt šeštųjų metų nepuolimo paktas.

“Draugiškiems santykiams tarp Lietuvos ir

Sovietų Sąjungos sutvirtinti” — taip skamba pakto tekstas — pirmasis pakto straipsnis aptarė Vilniaus perleidimą Lietuvai. Antrasis straipsnis kalba apie savitarpio pagalbą faktinės agresijos ar agresijos pavojaus atveju iš bet kurios Europos valstybės. Trečiuoju straipsniu Sovietų Sąjungą pasižada suteikti Lietuvai palankiomis sąlygomis ginklų ir karinių medžiagų. Ketvirtuoju straipsniu aptariamas sovietinių įgulų įvedimo reikalas Lietuvoje, “kad įgalinus bendromis jėgomis ginti krašto sienas”. Penktas ir šeštas straipsnis liečia tarpusavio pasitarimų procedūrą pavojaus atveju ir abipusiai įsipareigoja nesivelti į konfliktus, liečiančius trečiuosius kraštus. Septintame straipsnyje sovietai dar kartą pasižada gerbti Lietuvos suverenumą ir nesikišti į krašto vidaus reikalus. Aštuntame straipsnyje nustatomas sutarties galiojimo laikas — penkiolika metų, o devintuoju paskutiniu straipsniu nustatoma, jog savitarpio saugumo paktas turės įsigaliooti ne vėliau 1939 metų spalio 16 dienos.

Paktą sudarydama, Maskva, aišku, nežinojo, kuria linkme eis karo raida Vakaruose ir kada patogi tarptautinė padėtis sovietus įgalins pasigrobtį Baltijos valstybes.

Metams nepraėjus, Maskva kaukę nusimetė, parodydama tikrąjį savo veidą. Iš piršto išlauštu pretekstu, 1940 metų birželio mėn. 15 dieną raudonosios ordos įsiveržė į Baltijos sritį, okupuodamos Lietuvą, Latviją ir Estiją. Stalinas jautėsi tiek drąsus, kad nesivaržydamas pasigrobė ir Hitleriui užtikrintą Pašėšupio ruožą, nebudamas nei antro susitarimo metu su naciais duoto pažado, kad anksčiau Lietuvos turėtieji ekonominiai įsipareigojimai Vokietijos atžvilgiu nebus sovietų kliudomi vykdyti.

Neilgai tęsėsi ir “krauju sucementuotos” Stalino ir Hitlerio draugystės idilija. Praėjus metams nuo Baltijos valstybių aneksijos. Hitleris puolė savo vakarykštį suokalbininką bei bendro nusikaltimo dalyvį. Toks buvo “Akcinės sąmokslininkų bendrovės” likimas.

Neužmirštamų faktų akivaizdoje tinka tikrai pakartoti žodžius iš agresijos apibrėžties sutartyje, kurią 1933 metais Rusija pasirašė su Lietuva:

“Agresorius yra tasai, kuris, ir neskelbdamas karo, su savo ginkluotomis pajėgomis įsiveržia į kitos valstybės teritoriją”.

Pasaulio ir istorijos akyse, ne vien dėl pačios Sovietų Sąjungos pasiūlyto agresoriaus apibrėžimo, — toks agresorius yra Sovietų Sąjunga.

LIETUVOS KARIŲ MIRTIS SOVIETŲ ARMIJOS GRETŲ REPLĖSE

(Tąsa iš "Kario" Nr. 7)

Dr. KAZYS ĖRINGIS

"PASIVAŽINĖJIMAI" VENGRIJOJE

Lietuvos karių tragedija nepasibaigė ir karui pasibaigus. Ji tęsiasi iki šiol. Vokietijoje karo veiksams pasibaigus, visi Pabaltijo tautų kariai 1945 m. birželio 15 d. buvo atšaukti iš Vokietiją okupuojančių sovietų armijų ir sutelkti Rusijoje, iš kur, paskubom sukomplektavus ir papildomai apmokius, būtų pasiųsti **Mandžiūrijon į Japonijos frontą**. Apie tai mes jau čia rašėme atitinkamuose poskyriuose ir todėl plačiau nebesustosime. Vengrijos 1956-jų įvykiuose Lietuvos karių taip pat buvo. Vergai sovietų armijos gretose buvo priversti sustiprinti vergovę. Kiek ten lietuvių buvo, savaime suprantama, jokių duomenų į spaudą nepateko. Reikia manyti, kad ten lietuvių buvo mažai. Tačiau asmeniškai kario-dalyvio **liudijimas atskleidžia** gėdingus Maskvos tikslus, metodus ir suverenumo trypimo moralę bei jo vertę. Vengrijos įvykių išvakarėse lietuvis karys, aukštos kvalifikacijos vairuotojas ir neeilinių charakterio savybių žmogus, pateko į sovietų žvalgybos dalinį. Karys negalėjo paaiškinti dalinio priklausomybės. Jis nežinojo ar priklauso Armijos, ar MVD kariuomenės žvalgų daliniui, ar kaškokiam atskiram susicivilinusių, kalbančių ir vengriškai, šnipų vienetui. Lietuvis kario-vairuotojo žinioje buvo naujoviškas ne sovietų gamybos galingas sunkvežimis su priekaba rąstams-sienojams vežti. Tikslas — vežioti aukšto laipsnio sovietų žvalgybos karininką, berods majorą bei kalbantį ir vengriškai palydovą, kartais perkeliant iš vietos į vietą kelis tokios rūšies šnipus. Visi "keliauninkai" apsirengę civiliais, būdingais vengrams, rūbais. Šios ypatingos paskirties "miškininkų" grupė pagal karininko nurodymus ryšio ir pavienių šnipų permetimo reikalais **siautė po visą Vengriją**. Grupė vairuotojo akivaizdoje kokiais nors diversijų veiksmais neužsiiminėjo. Būdinga, kad karininkas reikalavo pastoviai visur ir visada **viršyti greitį**, o prasidėjus neramumams, važiuoti aplinkiniais keliais bauginančiu pavojingai dideliu greičiu.

Tai, kas pasakytą, nedaug pasako apie lietuvių

dalyvavimą ir jų nedalią sovietų armijos gretų replėse Vengrijoje. Tai tik **apnuogina žvėrišką sovietų etiką** "sajungininko" neva "suvereniame" krašte. Reikia manyti, kad šį ir panašius nusikalstamus metodus Maskva naudoja Kuboje, Nikaragvoje, Etiopijoje, Jemene ir kt.

SKRYDIS PRAHON

Žymiai daugiau lietuvių, taip pat latvių ir estų 1968 metais pateko Čekoslovakijon sutramdyti Prahos Pavasario pradėtus persitvarkymus. Toje **demoniškoje operacijoje** Maskva taip pat norėjo atrodyti žmoniškesniu veidu. Todėl pirmoje eilėje ji panaudojo vargovinės imperijos vakarinio pasienio kraštų karius ir pašauktus atsarginius, jų tarpe aukštąjį profesinį mokslą baigusius atsargos karininkus. Pastarieji yra suskirstyti pagal civilinei specialybei tapatų numerį. Jų tarpe jauni partiečiai ir kai kurie komjaunimo **aktyvistai turi** politinių vadovų, t.y. politrukų numerį. Vienas iš tokių sovietų karinio desanto politikavusių Prahos gatvėse lietuvių gavo akmeniu į koją. Šiaip aukų matyti nebuvo, neskaitant sužalotų ir užmuštų dėl nelaimingų atsitikimų, keliantis oro desantui.

Keturmotorių lėktuvų aviodesantiniai sovietų **pulkai yra dislokuoti** Kėdainiuose, Daugpilyje, Tartu, mažlietuvių tėvynėje, Gudijoje ir kitur. Matyt Lietuvos, Latvijos ir Estijos karių sumišrintos su rusais desantininkų grupės buvo išsiųstos iš aukščiau minėtų karinių bazių. Tuo metu keliaujant per Rytų Lietuvą teko pačiam matyti grėsmingą gana skaitlingą aviodesantinių lėktuvų labai žemą skrydį į pietus iš Daugpilio aerodromo, o gal ir suderintą iš Tartu. Gi sekančią dieną, keliaujant Daugpilio apylinkėmis, teko patirti, kaip sovietų karinis patrulis ieškojo dezertyrų. Desanto iškėlimo data Prahos aerodrome sutampa su paliudytu skrydžiu. Prileistina, kad panašus aviodesantinis skrydis buvo ir iš Kėdainių karinės bazės, tačiau tiksliai paliudijančių duomenų neturime. Be to, kiek anksčiau, Čekoslovakijos įvykių išvakarėse, šarvuotų transporterių brigada, prikimšta kareivių, pa-

jūriais (gal iš Latvijos) ir per Kuršių neriją, nuslinko mažlietuvių tėvynėn. Anksčiau tokio žygio **niekada** neteko matyti. Ar ta nemaža kolona pasiekė Čekoslovakiją — žinių neturime. Gal tai tik bręstančio, teisingiau brandinamo, konflikto armijos pergrupavimo priemonėms.

Maskva pagrindinai vakarinio imperijos pasienio kariais “pasirodyma” Prahoje ir kitur gal ir suteikė grobikiškai armijai kažkiek žmoniškesnį veidą, bet tuo politinio kapitalo anaipol nesusikrovė. Kaip tik priešingai: **apnuogino savo tikslus** jaunosios kartos akivaizdoje, kas tik priartino dabartinę krizę. Tai paspartino atsiverti prarajos masto gelmei vertinant nusikalstamąjį Afganistano užpuolimą.

LIETUVOS IR AFGANISTANO LYGIAGRETĖS

Maskvinio marksizmo dogmoje karai skirstomi į teisingus ir neteisingus. Išsivaduojamojo pobūdžio iš kolonijinės priklausomybės karai, socialinės revoliucijos, prosovietiniai ginkluoti perversmai, anot dogmos, yra teisingi. Gi grobikiški karai, siekią padidinti užpuoliko teritoriją ir pavergti tautas, yra neteisingi. Sutinkamai su tuo yra logiška manyti, kad 1940 metais Maskvos įvykdytas Lietuvos, Latvijos ir Estijos **karinis užgrobimas buvo neteisingas veiksmas, lygiai kaip teisingos buvo 1944 - 1952 metų mūsų partizanų kovos su nepasotinamo grobimų apetito sugrįžusiais sovietų įsibrovėliais arba teisingos Nikaragvos laisvės kovotojų kovos su užsienio išpera — “sava” diktatūrine klika. Pasirodo, anaipol ne ne.** Pagal minėtą dogmą, 1940 metais Lietuvoje, Latvijoje ir Estijoje, vienu kartu kaip epidemija, neva “subrendo” revoliucinė situacija, ir “darbo liaudis” neva nuvertė nekenčiamą buržuazinę vyriausybę. Gi siekiančios užimti palankesnes “gynybines” pozicijas **grubios** Sovietų Sąjungos vyriausybės politikos dėka Maskvos karinės bazės ir netrukus iki dantų ginkluota armija atsirado visose trijose Pabaltijo valstybėse ir sutrikdė toms šalims suverenumo vykdymą. Po to “revoliucinė liaudis”, patekusi po atėjūno armijų padu, pati “pasiprašė” priimama į Maskvos valstybės sudėtį ir tuo neva atsisakė savo valstybinės nepriklausomybės. Ši slegianti Maskvos vergovinė imperija dvidešimtojo amžiaus **gėda ir kaltė** pati kalba už save ir paaiškinimų nereikalauja.

Tačiau atskira pavergtų tautų karių tragedijos gelmė atsiveria tada; kai Maskva tuos karius išvaro

į jos grobikiškus karus. Pati skaudžiausia pūliuojanti žaizda — Afganistano užpuolimas ir devintuosius metus besitęsiantis grobikiškas karas. Porevoliuciniais laikais Afganistano feodalinė monarchija nesusiėjo su valstybės, kaip ir Pabaltijo šalys, su jokia valstybine nepriklausomybę laiduojančia provakarietiška politine ar karine sąjunga. Afganistanas, lygiai kaip Lietuva, Latvija ir Estija, didžiųjų valstybių pašonėje laikėsi padoraus neutralumo. Pasirodo, Maskvai to tik ir reikėjo. Ji skverbėsi į tas šalis, griaudama jų politinę ir karinę sąrangą. Tačiau Lietuvoje, Latvijoje ir Estijoje **Maskvai nepavyko** subrandinti “revoliucinės situacijos” ir teko pasiųsti sovietų armijas tiems kraštams užgrobti. Kur kas dailiau pasisekė Afganistane. Dėl to sovietų destruktivaus skverbimosi Maskvai Afganistane pasisekė savomis rankomis subrandinti “revoliucinę situaciją” ir Afganistano monarchija 1973 metais buvo nuversta. Po trijų Maskvos įkvėptų perversmų įvyko stebuklingas maskvinis marksistinis šuolis iš feodalizmo į socializmą, aplenkiant kapitalizmą. Monarchiją nuvertė neva “liaudis”, tik ji nežinojo, ką su tokiu “socializmu” daryt. Prie klikos vairo 1978 m. balandyje buvo pastatytas prosovietiškas diktatorius Hafizullahas Aminas. Krašte tuojau priviso gausybė politinių, ūkinių ir karinių “patarėjų”. Aminas buvo apgyvendintas viename iš karaliaus dvaro rūmų ir gyveno “karališkai”, atskirtas nuo pasaulio. Jo kaimynystėje buvo apgyvendintas iš okupuotos Lietuvos atvykęs (gimęs Odesoje) pensininkas, buvęs sovietinės Lietuvos plano komiteto pirmininko pavaduotojas, per 30 metų gana gerai pramokęs lietuviškai. Pavel Dragel, o tiksliau — Povilas Dragelis. Su juo Aminas kartu pietavo ir vakarieniavo ir labai daug kalbėjo apie “tikrąjį” socializmą. Sunku patikėti, kad Dragelis blogai būtų Aminą mokęs “socializmo”. Greičiau nepaklusnus diktatorius Aminas savavališkai aiškinosi maskvinį “socializmą”. Kai Aminas pavalgė su Judu paskutinę vakarienę, **tada jis dar nežinojo**, kad auštant Kabulo aerodrome išsikėlęs Maskvos desantas jį, Aminą, bei plačią jo gimingą, areštuos ir visą bene 400 aminiečių gentį sušaudys ir kad po poros dienų, 1979 m. gruodžio 27 d., po storu šarvų skydu ir iki dantų ginkluotos sovietų armijos įsibraus į jo kraštą. Pagal spaudos pranešimus, sovietų karių Afganistane skaičius buvo pasiekęs maždaug 150,000. Užpuolikai per pirmuosius šešis **karo metus** iš krašto išgujo apie šešis milijonus pabėgėlių ir **per aštuonis metus** nužudė daugiau kaip 1.2 milijono afganų.

LIETUVIŠKI APMĄSTYMAI IR SUSIMĄSTYMAI

Maskva, užpuldama Afganistaną, taip kaip ir Čekoslovakiją, tikėjosi apsieiti su pasienio sričių kariais, kilusiais iš Turkmenijos, Uzbekijos ir ypač Tadžikijos. Bet grobikui taip neišėjo. Minėtų Islamo kraštų kariai, kad ir labai atskiesti rusais, ypač giminingieji afganams tedžikai, **pradėjo pavojingai bendrauti su afganais** ir todėl jų skaičius buvo sumažintas, padidinant rusų taip pat iš Pabaltijo kilusių karių skaičių. Tai tik padidino sovietinės vergų imperijos psichologinį puvimą. 40-metės sovietų propagandos vergoviniai marksizmo karai mažai įsiterpė lietuvių, latvių ir estų protuose. 19-ojo šimtmečio lietuvių tautos **Vargo mokyklos** pavyzdžiu tose tautose sėkmingai veikė ir veikia netik tokios pat mokyklos, bet ir **Vargo universitetai**, kuriuos baigė žymi dalis marksistiškai valdžios išmokslinamų jaunosios kartos atstovų. Taigi valdžios pastangos buvo bergždžios, lyginant su tėvų ir senelių mokymo efektyvumu (tai paliudija ir šių dienų įvykiai Lietuvoje). Todėl Afganistano užpuolimas **sukrėtė** visoms kartoms lietuvių, latvių ir estų postus. Prieš akis iškilo žiauri tikrovė: tėvams — vergovės gimdomas dvigubas vaikų praradimo ir tėvynės pavergimo skausmas, o vaikams jaunuoliams, patekusiems į sovietų armiją, pražūtis ir kančių bedugnė Afganistane. Tai neišvairduojamai sunki pavergtų išsimokslinusių tautų **krūvina priespaudos forma**. Dvidešimtojo amžiaus pavergėjas savo armijose išsivaro pavergtuosius **užkariauti** tokio pat likimo kitas valstybes ir **pavergti** nugalėtąsias tautas. Tad prakeikimas Afganistano užpuolikams sklido ir skverbėsi į protus toli už Lietuvos, Latvijos ir Estijos ribų. Jis pasiekė armijos politinius vadovus, juos stebino, žadino įniršį ir įkyrų politiniuose užsiėmimuose pamokslavimą. Visa tai formavo prielaidas Maskvos pralaimėjimui.

Patekę į sovietų armiją lietuviai, latviai ir estai, išblaškyti vergovinės imperijos platybėse ir sumaišyti su rusais, yra rengiami sunkiems grobikiško karo žygiams. Jie savo nedalios, tarkim, pakeisti negali. Intensyvaus apmokymo tarpsnyje kareiviai yra paruošiami kariškai ir yra murgdomi šiaurinės taigos pelkėtuose miškuose. Jie ten kerta medžius, ant nugaros neša rąstus į išvežimui palankesnes vietas, kiti kalynų prieškalnėse atlieka sunkenybių tolimo nešimo žygius, puolant uodų, meškų ir kitokių kraugerių gausybei. Dar kitus pristato šerti armijos pagalbinuose ūkiuose kiaules ar atlikti

kitokį jaunuolį žeminanti ir įkyrų darbą. Pagaliau po kolektyvinės savanorystės pareiškimo mitingų visus pasiunčia į Afganistano frontą.

Savo mokslinių kelionių į Vidurinės Azijos kraštus metu 1980 ir 1981 metų pavasariais teko sutikti lietuvių karių, išrašytų iš ligoninės bei atostogininkų, vykstančių į Afganistaną. Su keliais iš jų teko trumpai pasikalbėti. Vienas — tai mandrapypkis puskarininkis, gal ir karinės žvalgybos ar pafrontės kovinės parengties dalinio. Kai paklausiau to jumoristo, **ką jie ten daro** tame Afganistane, jis atsakė: "kaustome asilus, kad geriau koptų į kalnus". Žinoma, jis negalėjo būti atviras, bet jautėsi laisvai, išsikusinėjo, juokavo. Sakau, o tavęs ten ar nepakaustys ar kitaip nesuvystys metalinėje dėžutėje? Atsakymas: "Tai dar pažiūrėsim. Pagyvensim, pamatysim". Kitas jaunas, ištysęs, sulyšęs ir išbalęs kareivėlis buvo labai prislėgtas. Patyriau, kad šis bedalis, gal tremtinių vaikas ar užsiožiaavęs nekomjaunuolis, nepajėgė įstoti į universitetą ar technikumą ir pateko į Afganistaną. Dabar sakėsi grįžtas iš atostogų, iš kokių, gal iš sanatorijos, nepasakė. Panašiu būdu užklaustas atsakė, kad jiems kalbėti apie Afganistaną yra griežtai draudžiama. Betgi pridūrė, kad Afganistane vyksta blogi dalykai. Sako "Mes šaukiamės dangaus rūstybės ir pasaulio užtarimo". Pasakęs šiuos žodžius karys paskubom išnyko iš akiračio. Tuo metu Turkmėnijoje, Afganistano pasienio prieškalnėje vyko stambaus tankų dalinio ataklūs manevrai. Vieškeliu 1-2 kilometrų atstume nuo poligono pravažiuojant mokslininkų ekskursiniam autobusui, dalyviai neteko žado ir liovėsi fotografavę. Tai sovietinė laikysena. Prieškalnėje, kaip kino juostoje, riaumodami kilo ir leidosi įkalnėmis ir sukosi dideliu ratu daugybė tankų. Dulkių sumišai su dūmais debesys ir ropojantys skėriai liudijo kareivėlio žodžius, kad **Afganistane vyksta blogi dalykai**.

Tokio pobūdžio aliarmuojančioms žinioms apie Afganistano užpuolimą pasiekus Lietuvą, Latviją ir Estiją, 1980 m. vasario 2 d., praėjus penkioms savaitėms nuo karo pradžios, grupė Pabaltijo šalių patriotų nusiuntė Sovietų Sąjungos Vyriausybei įsibrovimo į Afganistaną klausimu Memorandumą ir ketino jo nuorašus perduoti Jungtinių Tautų Specialiam Dekolonizacijos ir Nepriklausomybės Suteikimo Koloninėms Šalims ir Tautoms Stebėjimo Komitetui, Tarptautinei Teisininkų Demokratų Asociacijai ir Afganistano žmonėms. Dėl Maskvos įvykdytų areštų planai perduoti į Vakarus Memorandumai

dumo nuorašus įstrigo ir tik vėliau žymiai platesnio turinio straipsnis buvo perduotas žurn. "Glasnost" redakcijai.⁶⁶

Tame Memorandume Sovietų Vyriausybei, be kitko, buvo rašoma, kad užgrobtos šalies "gyventojai negali būti verčiami tarnauti okupanto kariuomenėje arba atlikti kokius nors darbus, priverčiančius juos dalyvauti karinėse operacijose". Toliau rašoma, kad "Okupantas taip pat negali priversti gyventojus priimti ištikimybės priesaiką". Šie teiginiai Memorandume yra **paremti tarptautine teise**. Dokumente pabrėžiama, kad sovietiniai okupantai nurodytas tarptautinės teisės normas yra sutypę: lietuvių, latvių ir estų jaunuoliai griežčiausiais priemonėmis yra **priversti** tarnauti okupanto kariuomenėje ir priimti jam ištikimybės priesaiką. Maža to, rašoma Memorandume, "lietuvių, latvių ir estų jaunuoliai yra priversti dalyvauti Afganistano užgrobimo užmačiose ir tame krašte mirti už dabartinės sovietų vyriausybės nusikaltėliškus tikslus. Mes pareiškiame, kad Pabaltijo šalių tautos — taikios tautos. Jos yra pasirengę

Afganistano žmonėms padėti apsiginti nuo betkokių užpuolikų. Mes pačiu griežčiausiu būdu smerkiame prieš mėnesį įvykdytą įsibrovimą į Afganistaną ir reikalaujame nedelsiant sugrąžinti į namus visus lietuvių, latvių ir estų jaunuolius ne tik iš Afganistano, ne tik iš bet kurios kitos šalies, bet ir iš raudonosios armijos gretų. Mes reikalaujame griežtai laikytis tarptautinės teisės, gerbti tarptautinius žmogaus teisių paktus ir Pabaltijo tautoms grąžinti tai, kas, padedant hitlerinei Vokietijai, jėga iš jų buvo atimta, — būtent nepriklausomybę".⁶⁶

Galima įsivaizduoti, kokį įviršį sukėlė šis Memorandumas sovietų vyriausybei ir Maskvos komanduojamoms KGB žinybos agentams ir kokia nepraryjama "ašaka" tapo šio Memorandumo dvasia sovietų grobikams.

ŠALTINIAI

66. A. Statkevičius, N. Sadūnaitė, *Kas yra kas?* Žurn. *Glasnost*, 2988 (Spaudoje) Maskva.

(*Bus daugiau*)

Iš 1939 metų žygio į Vilnių. Peržengiant "šiaudinę sieną". V. Augustino nuotr.

LIETUVOS GENEROLAI

V. STATKUS

10. GIEDRYS Viktoras gimė 1894.III.12 Kybartuose, Vilkaviškio aps. 1916 m. baigė Vilniaus karo mokyklą. Lietuvos kariuomenėje tarnavo komendantūrose ir 10 pėst. pulke, buvo 3 pėst. pulko vadas ir pėstininkų inspektorius. Apdovanotas Vyčio kryžiumi. 1934 m. baigė aukšt. karininkų kursų gen. štabo skyrių. Pakeltas brigados gen., tačiau nežinoma kada. Nežinomas ir jo tolimesnis likimas.

11. GRIGALIŪNAS-GLOVACKIS Vincas gimė 1885.VIII.9 Jiezne, Trakų aps. Baigė Vilniaus karo mokyklą, tarnavo rusų kariuomenėje iki 1918 m., kada grįžo į Lietuvą. Dalyvavo kovose su bolševikais, bermontininkais ir lenkais, vadovaudamas daugiausia 2 pėst. pulkui. 1927.II.10 pakeltas generolu. Už pasižymėjimą kare apdovanotas dviem Vyčio kryžiais. Įsipainiojęs į politiką, turėjo įvairių nemalonumų. Išėjęs į atsargą (nėra žinių kada), vertėsi advokatūra. Sovietų okupacijos metu išvengė suėmimo išsislapstęs Gudijoje kolchozo darbininku. Bendradarbiavo spaudoje. Po II pasaul. karo emigravo į Kolumbiją, kur mirė 1964.V.16.

12. GUSTAITIS Antanas, gimė 1898.III.27 Obelinės km., Sasnavos vls., Marijampolės aps. 1919.III.15 Savanoriu įstojo į Lietuvos kariuomenę, tų pat metų XII.16 baigė Aviacijos mokyklą, dalyvavo kovose su lenkais, buvo apdovanotas Vyčio kryžiumi. Prancūzijoje baigęs aeronautikos inž. mokslus, buvo karo aviacijos virš. padėjėju, aviacijos dirbtuvių viršininku ir karo aviacijos viršininku. Sukonstravo ANBO vardu vadintų eilę lėktuvų: I, II, III, IV, 41, V, 51, VI, VII, VIII, kurie buvo statomi Lietuvoje ir naudojami karo aviacijoje. Brigados gen. pakeltas 1937.XI.23 Nesutikęs dirbti Lietuvą

Talentingas lėktuvų konstruktorius prie ANBO IV

okupavusiems sovietams, Gustaitis bandė slapta iš Lietuvos pasitraukti, bet buvo suimtas. Sovietų žiniomis, jis mirė 1941.X.16.

13. JACKUS Jonas gimė 1894.IV.23 Žviliūnų km., Subačiaus vls., Panevėžio aps. Karo mokyklą baigė Rusijoje, I pasaul. karo metu buvo patekęs į vokiečių nelaisvę. Laisvės kovose dalyvavo I ir II pėst. pulkų eilėse, buvo apdovanotas Vyčio kryžiumi. Kovoms pasibaigus, tarnavo karo mokykloje. 1926 m. išsiųstas į karo akademiją Prahėje, kurią baigęs dirbo kariuomenės štabe. 1930.VII.1 paskirtas Karo m-los viršininku, o 1934.VI Kariuomenės štabo v-ku. Netrukus susirgęs, išėjo į atsargą ar dimisiją. Buvo pakeltas brigados gen., bet data nežinoma. Gen Raštiko žiniomis, 1968 m. skurdžiai gyveno Kaune.

14. JUODIŠIUS Jonas gimė 1892 m. birželio 6 d. Ropidų km., Barzdų vls., Šakių aps. I pasaul. karo metu baigė pėstininkų karo mokyklą Rusi-

joje. 1919 m. pradžioje stojo į Lietuvos kariuomenę, dalyvavo kovose, pradžioje pėstinikuose, vėliau artilerijoje. Baigęs aukšt. karininkų kursus, buvo artilerijos pulko vadu, artilerijos inspektorium. 1939 m. kovo mėn. pabaigoje paskirtas PLP karo mokyklos viršininku. Kada pakeltas brigados gen., data nežinoma. 1941.VI.10 jis buvo sovietų išsiųstas į Sov. Sąjungą į "kursus". Tolimesnis jo likimas nežinomas.

15. KARVELIS Vladas gimė 1901.III.29 Šiauliuose. 1919 m. pradžioje savanoriu stojo į Lietuvos kariuomenę ir baigė Lietuvos karo mokyklos I laidą. Dalyvavo nepriklausomybės kovose. 1924 m. baigė aukšt. karininkų kursus, 1928 - 1929 m. karo akademiją Prahėje. 1938.XII.31 pakeltas brigados gen., buvo Aukšt. karininkų kursų inspektorium, viršininku, divizijos vadu Vilniuje. II pas. karo metu buvo sovietinės lietuvių div. vadas.

16. KATCHE Maksimas gimė 1879.XI.5 Joniškyje. 1897 m. baigė

Vladimiro karo mokyklą Petrapilyje. Dalyvavo rusų japonų ir I pasaul. karuose. 1918 m. grįžo į Lietuvą ir 1919.IV.16 stojo į kariuomenę. Vadovavo brigadai ir II divizijai. Labai nusipelnė vadovaudamas kovoms su bolševikais. Suorganizavo Aukšt. karininkų kursų ir buvo jų pirmas viršininkas, 1921.VII.13 paskirtas gen. štabo viršininku. Apdovanotas dviem Vyčio kryžiais. 1922.X.7 dėl silpnos sveikatos išėjo pensijos. Kada pakeltas generolu ltn., datos nėra. Mirė 1933.VI.10 Biržuose.

17. KONDDRATAVIČIUS Kiprijonas, generolas, 1918 m. lapkričio 21 ar 22 d. buvo paskirtas krašto apsaugos viceministeriu. Jis buvo surusėjęs gudas, kuriam Lietuvos reikalai buvo mažai suprantami. Gruodžio pabaigoje jis pasiūlė kariuomenės organizavimo centrą iš Vilniaus perkelti į Gardiną. Tam sumanymui pasipriešino Vilniuje susirinkę lietuviai karininkai. Nuo gruodžio 22 d. Kondratavičius štabe nebesirodė ir iš Vilniaus kažkur dingo.

18. KRAUCEVIČIUS Juozas gimė Sprakšių km., Linkuvos vls., Šiaulių aps. Gimimo data šaltiniuose nerandama. 1900 m. baigė Vilniaus karo mokyklą, dalyvavo rusų japonų kare. I pasaul. karo metu tarnavo rusų aviacijoje, kur pasiekė aviacijos inspektoriaus vietą. Lietuvon sugrįžo 1920 m. ir liepos 1 d. paskirtas aviacijos vadu. 1921.V.29 - 1922.II.11 laikinai ėjo kariuomenės vado pareigas. Apdovanotas Vyčio kryžiumi. 1927 m. išėjo atsargon generolo ltn. laipsnyje, tik nežinoma kieno ir kada pakeltas — rusų ar Lietuvos kariuomenėje. 1940 m. nuo sovietų pasitraukė į Vokietiją ir gyveno Čekoslovakijoje, kur pateko sovietams karo pabaigoje. Buvo ištremtas į Sibirą, grįžo į Lietuvą 1958 m., mirė 1964 m., palaidotas Petrašiūnuose.

19. KUBILIŪNAS Petras gimė 1894.V.16 Totoriškių km., Rokiškio aps. 1914 m. baigė Vilniaus karo mokyklą. 1919 m. grįžęs Lietuvon, tarnavo b-no vadu, pėst. pulko vado padėjėju, pėst. pulko vadu. 1925 m.

baigė Aukšt. karininkų kursų ir 1927 m. Prahos karo akademiją, toliau dirbo kariuomenės štabo viršininku. Dėl 1934.VI.7 sukilimo buvo kalinamas, po poros metų paleistas, vėl buvo sovietų suimtas pirmosios okupacijos metu. Vokiečių paskirtas pirmuoju tarėju, laviravo tarpe okupantų reikalavimų ir lietuvių rezistencijos. 1944 m. pasitraukė į Vokietiją, kur iš britų kontroliuojamos zonos 1945.XII sovietų agentų buvo pagrobtas, atgabentas į Lietuvą ir pasmerktas. Tarybinė enciklopedija jo mirties datą nurodo 1945.VIII.22. Už

pasižymėjimą Nepriklausomybės kovose buvo apdovanotas Vyčio kryžiumi. Kada buvo pakeltas generolu, data nežinoma.

20. KUBILIUS Jurgis gimė 1875.III.28 Armoniškių km., Liudvina vls., Marijampolės aps. 1902 m. baigė Vilniaus karo mokyklą, dalyvavo rusų japonų ir I pasaul. karuose. Aktyviai veikė organizuodamas lietuvių karinius dalinius 1917 m. Rusijoje. Lietuvon grįžęs buvo pirmas Kariuomenės štabo viršininkas, vėliau su atskiru b-nu dalyvavo Zarasų operacijoje. Buvo apdovanotas Vyčio kryžiumi. Kada buvo pakeltas generolu ltn., data nežinoma. Mirė 1961.III.28 Suvalkų Kalvarijoje.

21. KURKAUSKAS Aleksandras gimė 1882 m. Šiaulių apskr. Petrapilyje baigė karo inžinerijos akademiją ir ilgai tarnavo rusų kariuomenėje Sibire pontonų b-no vadu. Lietuvos kariuomenėn stojo 1920.XII, dirbo kaip ypatingų reikalų inžinierius, Karo technikos viršininkas, įsteigė Aukšt. karo technikos kursus. 1925.V.30 pakeltas generolu ir paleistas į atsargą. 1940.VII.31 sovietų areštuotas, bet 1941.III.23 leistas repatriuoti į Vokietiją. Sovietams užėmus Berlyną, 1945.VII.23 vėl suimtas ir išvežtas. Jo tolimesnis likimas nežinomas.

22. LADIGA Kazys gimė 1893.XII.25 Iškonių km., Vabalninko vls., Biržų aps. 1914.XII.1 d. baigė Vilniaus karo mokyklą, visą I pasaul. karą praleido fronte, buvo dukart sužeistas. 1918 m. savanoriu stojo į

Lietuvos kariuomenę, vadovaudamas įvairioms dalims dalyvavo kovose su visais trimis priešais. 1920 m. vasarą paskirtas armijos vadu. 1923 m. baigė Prahos karo akademiją, grįžęs buvo III divizijos vadu ir vyriausio štabo viršininku. 1925 m. pabaigoje pakeltas generolu. 1927.IX išėjo atsargon ir gyveno savo ūkyje Biržų apskrityje. 1938 - 1939 dirbo Karo muziejuje, nagrinėdamas laisvės kovų istoriją. Apdovanotas dviem Vyčio kryžiais. 1940 m. vasarą sovietų suimtas, karui su vokiečiais prasidėjus išvežtas į Sov. S-gą, ten 1941.X.29 nuteistas mirti ir 1941.XII.19 sušaudytas.

23. LIATUKAS Pranas gimė 1876.I.29 Padievaičių km., Raseinių aps. 1902 m. stojo į rusų kariuomenę, 1905 m. baigė Vilniaus karo mokyklą. Tarnavo pėst. pulkuose, I pasaul. karo metu triskart sužeistas, apdovanotas rusų karo ordiniais. 1918 m. savanoriu stojo Lietuvos kariuomenėn, tarp kitų pareigų buvo pulko vadas, brigados vadas, divizijos vadas, buvo Krašto aps. ministerijos valdytojas. Apdovanotas Vyčio kryžiumi. 1919.X.7 pakeltas generolu ltn. Laisvės kovoms pasibaigus, išėjo į atsargą ir tarnavo Finansų ministerijoje. Jo tolimesnis likimas nežinomas.

24. MIEŽELIS Vladas gimė 1894.XI.26 d. Jakštų km., Daugailių vls., Utenos aps. 1917 m. Maskvoje baigė Aleksandro II karo mokyklą. Maskvos ir Lietuvos un-tuose studijavo teisę, 1926.IX.19 gavo dipl. teisininko laipsnį. Kariuomenės teisme tarnavo nuo 1922.VII.1 iki 1940.VI.25 palaipsniui kildamas pareigose 1938.IV.11 paskirtas Kar. teismo pirmininku. 1938.XI.23 pakeltas brigados generolu. Vokiečių okupacijos metu buvo Apeliacinių rūmų teisėjas. Mirė 1986.VI.4 Sun City, Arizonoje, JAV. Tai buvo paskutinis emigracijoje miręs Lietuvos generolas.

25. MUSTEIKIS Kazys gimė 1894.XI.22 Stučių km., Tauragnų vls., Utenos aps. 1915 m. baigė Oranienbaumo karo mokyklą, iki 1917 m.

Paskutiniame vyriausybės posėdyje 1940 m. birželio 15 d. tvirtai pasisakė už pasipriešinimą bolševikinei invazijai

veikė austrų fronte, buvo sužeistas, dalyvavo organizuojant lietuvių dalinius Ruisijoje. 1918.XII.1 savanoriu stoji į Lietuvos kariuomenę, tarnavo Vilniaus ir Kauno komendantūrose. 1919.III paskirtas instruktorium į Karo mokyklą. 1920.III paskirtas naujai suformuoto šarvuotų auto būrio vėliau išaugusio į divizioną vadu. Nuo 1924 iki 1928 m. buvo atsargoje ir Vienoje baigė aukšt. prekybos mokyklą. 1928 grįžo į aktyvią tarnybą ir buvo paskirtas Karo mokyklos inspektorium, 1930 - 1932 m. Briuselyje baigė karo akademiją. 1934 m. paskirtas Karo mokyklos viršininku. 1937.II.16 pakeltas brigados gen. 1938.XII.5 iki 1940.VI.15 buvo Krašto apsaugos ministeris paskutinėje laisvos Lietuvos vyriausybėje. Paskutiniame jos posėdyje reikalavo atme-

sti Sovietų ultimatumą ir, reikalui esant, pasipriešinti ginklu. Pasitraukęs į vakarus emigravo į JAV. Mirė 1977.VI.6 Čikagoje, JAV.

26. NAGIUS (NAGEVIČIUS) Vladas gimė 1881.VI.17 Kretingoje. 1904 m. baigė archeologijos institutą, o 1910 m. baigė karo medicinos akademiją. Tarnavo Rusijos Baltijos laivyne vyr. gydytoju. 1918 m. stoji į Lietuvos kariuomenę kaip pirmas savanoris gydytojas. 1919.XII.19 paskirtas karo sanitarijos viršininku, ėmėsi griežtų priemonių kariuomenės sveikatingumui atstatyti. 1920.V.20 pakeltas generolu ltn. Jo iniciatyva pradėtas organizuoti ir 1921.II.16 atidarytas Karo muziejus, tapęs tautos šventove. Rūpinosi karo invalidais, aktyviai dalyvavo eilėje visuomeninių organizacijų. Būdamas kvalifikuotas archeologas, vykdė piliakalnių kasinėjimus. Apdovanotas

Karo muziejaus įsteigėjas

dviem Vyčio kryžiais. Plačiai rašė spaudoje. Mirė 1954.IX.15 Cleveland, Ohio, JAV.

27. NASTOPKA Stasys gimė 1881.VI.19 Rinkuškių km., Biržų vls. ir aps. Baigęs Vilniaus karo mokyklą, tarnavo rusų kariuomenėje Kauno ir Varšuvos įgulse, I pasaul. karo metu buvo sužeistas. 1918.XI.23 paskirtas Krašto apsaugos tarybos nariu, buvo KAM štabo ūkio viršininkas, Panevėžio rinktinės vadas, Generalinio štabo viršininkas, laikinai einęs pareigas kariuomenės vadas, I divizijos vadas. Buvo apdovanotas Vyčio kryžiumi. 1924.VII.26 pasitraukė į atsargą. Liet. Encikl. XX tome minimas kaip brigados gen., tačiau turėtų būti gen. ltn., nes br. gen. laipsnis įvestas tik 1936 metais. Mirė 1938.X.19 Biržuose.

28. NAVAKAS Kazys gimė 1894.XI.26 Vilkiškių km., Pumpėnų vls., Panevėžio aps. 1916 m. Petrapilyje baigė Vladimiro karo mokyklą, 1917 m. tarnavo atskirame Sibiro lietuvių b-ne. Lietuvon grįžo 1918 m., 1919 m. stoji į kariuomenę, dalyvavo nepriklausomybės kovose. 1921 - 1923 buvo Karo mokyklos instruktorius, vėliau dirbo kar. intendantuose. 1925 m. baigė Prahos intendantūros akademiją, 1934 - 1940 m. buvo kariuomenės intendantas. 1937 m. pakeltas brigados gen. Mirė 1945.III Pomeranijoje, Vokietijoje.

29. PEČIULIONIS Motiejus gimė 1888.I.31 Ranciškės km., Šventėžerio parap., Seinų aps. Prasidėjus I pasaul. karui tarnavo rusų kariuomenėje metus eiliniu iki buvo pasiųstas į artilerijos mokyklą, kurią baigė 1916 m. 1919.II.1 stoji į Lietuvos kariuomenę ir tarnavo pradedant artilerijos būrio vadu ir baigiant artilerijos pulko vadu kovose su visais trimis priešais. 1922 m. buvo pasiųstas į Prancūziją, į Fontainebleau artilerijos mokyklą. 1924.VIII.21 grįžo pulko vadu į 3. art. pulką. 1925 m. vėl išsiųstas į Paryžiaus aukštuosius artilerijos kursus, iš kurių grįžęs 1926.X.4 paskirtas art. tiekimo viršininku, o 1930 m. ginklavimo valdybos viršininku. Kada pakeltas generolu žinių nėra.

(Tąsa sekančiame "Karyje")

PARTIZANŲ KOVOS LIETUVOJE

Studija apie partizanų kovas, jų prasmę ir priežastingumą Lietuvoje

Dr. Kęstučio K. Girniaus knygos minčių srautu

DR. KAZYS ĖRINGIS

Dr. Kęstutis Girnius

St. Dabkaus nuotr.

Aukščiau užtvankos vandens ramybė atlieka milžinišką darbą žemiau jos, laužia vagos srovėn nevykusiai įterptus naujus raizgalus, išgriaunčia amžių nepaliestus krantus, šurmulingi sūkuriai pakelia padugnės maurus ir išbloškia juos už jaunystės vagos ribų. Sulaikytos upės veikla prašypte prašosi palyginama su jau prieš metus iš spaudos išėjusia Kęstučio Girniaus knyga „Partizanų Kovos Lietuvoje“, su joje sutelktu minčių aruodu. Tų minčių srauni srovė pakėlė viską ir padėjo į savo vietą, nesustodama prie jokių rėvų ir jokių slenksčių. Keturis vergovės dešimtmečius paviršiuje plaukiojusi sutrešusi „šumovina“, ką šarkos pakrantėse skirstė ieškodamos laimingai išlikusio žirgo nesuvirškintos avižos, nuplaukė, purslais nusirito žemyn.

Jau minėtą gamtinio objekto ramybę mes ran-

dame galimu palyginti su Kęstučio G. knygoje išlaikytu ramiu ir jautriu žvilgsniu į visus pokario metų Lietuvos audringo ir kruvino gyvenimo įvykius ir reiškinius. Teorine prasme Kęstutis išžvalgė **Terra incognita** — nežinomą žemę ir nelengvai surinkęs po trupinėlių žinių faktais kalba už tuos bedalius ir tironus, kurie patys apie save kalbėti negali arba dėl marksistinės dogmos varžtų kalbėti nesugeba ar nenori. Knygos minčių srautas nuteikia maloniai, nes čia be būtino reikalo, taip sakant, su vėzdu nesišvaistoma, nors ryškia gija nuoširdi užuojauta padovanojama paniekintiems. Bene trumpiausia pokario okupuotos Lietuvos vargovės nelaimės Kęstutis G. nusako knygos paskutiniu sakiniu ir išreiškia pasiremdamas Thomo Jeffersono žodžiais, kuris rašė, kad „kartkarčiais laisvės medis turi būti atgaivintas patriotų ir tironų krauju“.

Apie metodą ir darbo apimtį

Perskaičius Kęstučio Girniaus knygą nuostabą ir pasigėrėjimą suteikia trys dalykai: 1) jau išėivijoje gimusio lietuvio autoriaus pasišventimas kruvinai partizaninių kovų temai ir gili jų samprata bei teisinga interpretacija; 2) analizės ir sintezės vykusi sąveika ir 3) dėl okupacinių piktadarybių, esant labai skurdžioms duomenų nuotrupoms, vis dėlto duomenų surasta nemažai ir rasta net ten, kur jų kuo mažiausiai buvo galima tikėtis rasti. Knygoje **nemažai vietos skirta** tautų ginkluotos veiklos teoriniams klausimams, įtikinančiai pagrindžiant vietą Lietuvos partizanams ginkluotų reiškinų hierarchiniuose laiptuose. Knygos atskiruose skyriuose nuo teorinių klausimų nagrinėjimo pereinama prie partizanų kovų kasdienybės. Išvydusiame šviesą veikale atsakoma į svarbius partizanų kovų pobūdžio klausimus ir kodėl lietuviai tapo partizanais. Išsamiai nušviečiamas sovietinis teroras pirmaisiais pokario metais, partizanų kovų raida, jų pastangos susivienyti, partizanų kasdieninis gyvenimas, pasyvioji rezistencija. Vakarų intervencijos viltys, žudymai ir daugybė labai specifinių paminėtas problemas liečiančių klausimų.

Lietuvos partizanų kovos — laikmečio unikumas

Lietuvos partizanų kovos, kaip pažymi Kęstutis Girnius, **kelia nuostabą** įvairiais požiūriais, įskaitant ir aštuonerių metų trukmę. Tiek pat laiko Vietname kariavo prancūzai, po to tiek metų Vietname kariavo Amerika, tiek pat metų Alžire kovojo prancūzai, tiek metų anglai malšino komunistų sukilėlius Malaizijoje. Gi Rusijos revoliucija ir ginkluota suirutė užtruko tik keturis metus, įsisiautėjusi Vokietija buvo nugalėta per ketveris metus, o Japonija — per trejis metus. Lietuvos partizanai labai **sumaišė** Maskvai kortų kaladę ir koloninius planus, ir todėl erškėtmedžių akselio putrą ji dar negreit baigs srėbti. Gi pagyrų odėmis išdabinti sovietų partizanai ir tolimojo veikimo parašiutininkai, kaip pažymi Kęstutis G. nesutrukdė vokiečiams nė vienos karinės operacijos.

Maskvos ideologinio karo rikiuotojai išprievartavo dokumentalistus ir literatus, priversdama juos žymią dalį darbo ir kūrybos pažvesti partizanų tematikai. Kęstutis G. teisingai pažymi, kad Lietuvoje komunistų inspiruotos dokumentalistinės apybraižos nepasižymi patikimumu. Gi valdžios užsakytuose grožinės literatūros kūriniuose, kuriuose aprašomos partizanų kovos, partizanų rėmėjai, kaimiečiai ir pareigūnai — esama tiesos, bet čia nėra statistinių duomenų. Tuo tarpu dokumentinės apybraižos dokumentalumo šaltinis yra karys ar pareigūnas, pats įvykius pergyvenęs, tačiau pats **rašyti nesugebąs arba nenorįs**. Tuo atveju ideologinio baro pareigūnai tokiam dokumentalumo žinovui **pristato** marksistiškai liežuvingą bendraautorį. Šis ir parašo sovietų kompartijos užsakytinę “dokumentinę” apybraižą. Tokios rūšies talka, kaipo tokia, nebūtinai peiktina, jeigu bendraautorio ir dokumentalumo saugotojo neslėgtų kūrybinės laisvės varžyme totalizmas. Pristatytas partinio Olimpo bendraautoris dažniausia būna parinktas neprincipingas politinis ištvirkėlis arba uoliai rašantis KGB užsakyminėmis temomis ypata. Tuo tarpu Olimpo indoktrinuotas dokumentalumo savininkas arba neišdrįsta pasipriešinti pristatytam raštininkui, arba yra įsivaizduojantis istorijos kūrėjų žioplis. Tačiau pasitaiko ir taip, kad dokumentalumo nešėjas atsargiai savo **bendra autoriui pasipriešina**. Pristatytas aršiu Maskvos okupacinės politikos Lietuvoje šalininku, dokumentalumo saugotojas frontininkas knygos “Jie gynė Maskvą” tariamasis autorius A. Likas savaip atsiribojo nuo ben-

draaustorio prasimanymų. Jis, žvelgdamas į bendraaustorio J. Baltučio politinį ištvirkavimą ir žodžių akvilibristiką, knygos epilogė pažymėjo, jog “Dabar, žvelgiant iš laiko perspektyvos, daug kas atrodo kitaip”. (Šiuo klausimu plačiau žiūr. K. Ė. str. Kario 1988 m. Nr. 5).

Nepadėjo ir akušerė

Maskvos marksizmo dogmoje revoliucija laikoma “akušere”: ji laiką trumpina ir skausmą mažina. Gi sovietinės revoliucijos variklių variklis yra laikomas neva žūtbutinė klasių kova. Šią formulę Maskva pritaikė ir okupuotai Lietuvai, kai 1940 metais ją **užgrobė** ir kai 1944 metais antrą kartą okupavusi išdėstė joje NKVD kariuomenės divizijas ir kiek vėliau — visuose valsčiuose **įkūrė** atėjūno MGB smogiamuosius vienetus su operatyviniais ir kariškai paruoštais žvalgybos skyriais. Tačiau teorinės svarbos knygos antrajame skyriuje Kęstutis Girnius **įtikinamai parodo, kad Vilniuje įsiveisusių sovietų propagandistų išvedžiojimais apie tariamai vykusią Lietuvoje klasių kovą neturi nieko bendro su tikrove**. Visų pirma, Kęstutis G. pažymi, kad Lietuva nebuvo giliai diferencijuota į socialines klases. Nemažai socialinių skirtingumų panaikino nepriklausomos Lietuvos Žemės reforma. Laike sovietų pirmosios okupacijos daug turtingesnių žmonių buvo amžinai ištremiti iš Tėvynės arba sunaikinti. Vokiečių okupacijos metais žymi dalis sovietų okupacinio režimo šalininkų pasitraukė Rusijos gilumon ir žuvo karo ugnyje bei žuvo namuose ar Vokietijoje. 1944 metais iš Lietuvos vėl daug pasitraukė nepriklausomos Lietuvos valdininkų, policijos ir kariškių. Todėl Kęstutis G. **labai taikliai klausia**, iš kur Lietuvoje 1944 metais ir vėliau galėjo atsirasti tiek daug Maskvos priskaičiuojamų “Liaudies priešų”, kad prireikė amžinai ištremiti iš Tėvynės šimtus tūkstančių nekaltų žmonių? Į tą klausimą Kęstutis G. duoda įtikinamą atsakymą, parodydamas, kad lietuvių sovietijos komunistų partijos narių socialinė kilmė **apčiuopiamai nesiškyrė** nuo partizanų vadų ir kovotojų socialinės kilmės (66 - 68 psl.). Lietuvos bežemė ir mažžemė valstietija jau buvo gerai “perkandusi” rusų revoliucijos karus ir žiaurumus ir gana **abejingai** sutiko sovietinę žemės reformą. Valstiečiai atėjūno dalinamą žemę ėmė nenoriai, kaip neišvengiamybę ar net prievartą, nes žinojo, kad gauta žeme ilgai nesidžiaugs. Pavyzdžiui, kaip nurodo Kęstutis G., “Biržų apskirtyje iš 2304 kaimiečių, gavusių žemės, 1279 atsisakė savo sklypų” (55 psl.). Tai netiesioginis

patvirtinimas, kad ir partizanų gretose kovojo anaip-
tol ne turtingieji, o visokių luomų, ypač vidutinių
ir smulkių valstiečių vaikai. Taigi, Lietuvoje vyko
**ne klasių kova, o ginkluotas pasipriešinimas
okupantui**, kuri pagrindine jėga buvo NKVD
kariuomenės divizijos, bandant pakinkyti
įsipainiojusius į priešų pinkles vietinius
neišmanėlius, negausius idėjinius bendražygius ir
ypač visokio plauko išgamas ir išdavikus.

Įsidėmėtina, kad klasių kovos siaubūnai —
stambesniųjų ūkininkų šeimos, marksistiniuose
prakeiksmuose vadinami buožėmis, pagrindinai jau
buvo išteriotos 1947 - 1950 metais, nes jų skaičius
sumažėjo nuo 9135 iki 2077. Bet tame laikotarpyje
gal keturis ar penkis kartus daugiau šeimų **buvo
apkaltintos** esą buožėmis išstremtos iš Lietuvos ar
išmestos iš kolūkių be jokio atlyginimo už
nuosavybę, nes to reikalavo sovietinio marksizmo
demonologija (180-183 psl.). Dėl tokių prakeiksmų
į buožių sąrašus papildomai buvo įtraukti susiginčiję
su okupacine valdžia vidutiniai, net smulkūs ūkinin-
kai, nepasitikėdami pinigais, bent kiek supirkę
grūdų ir vėliau juos pardavę ūkininkai, gerų trobesių
ir žemės ūkio įrankių 13 - 16 ha savininkai ir pan.
Taikliai Kęstutis G. pastebi, kad turėjęs nuosavą
traktorių ūkininkas buvo laikomas demoniškos
prigimties **pavojingu** liaudies priešu, o turįs daug
traktorių kolūkis priklauso prie pažangiausiųjų. Tai
labai vykęs ir, prisipažinsiu, man negirdėtas su-
gretinimas.

Kas yra teroristai?

Tokie ir panašūs atėjūno pastatytos valdžios ir
NKVD kariuomenės veiksmai įtikinamai dar kartą
parodo, kad Lietuvoje vyko ne kokia nors su užsienio
valstybės-grobikės jėgais ir teroristiniais daugiap-
laniais veiksmais (kariniais, politiniais, ideologiniais,
ūkiniais ir kt.), siekiančiais suskaldyti ir pavergti
užkariautos šalies tautą ir visuomenę (55 - 63). Tokių
partizaninių kovų nepavadinsi ir pilietiniu karu, nes
užkariautame krašte pilietinis karas yra neįmanomas.
Tokia prielaida atmestina dar ir dėl to, kad priešų
įvėltų į kovas dalyvių abi pusės socialiniu požiūriu
tarp savęs apčiuopiamai nesiskyrė. Teroristinis
sovietų režimas ligi šiol siekė **monopolizuoti sau
teisę kaltinti** partizanus teroristiniais veiksmais.
Kęstutis Girmius įtikinamai parodo, kad visokio
pobūdžio partizaninėse kovose, pilietiniuose
karuose ir tarpvalstybiniuose karuose neapseinama
be teroro. Neapsėjo be jo ir Lietuvos partizanai,

nes **jie baudė** savus išdavikus. Ir tokie veiksmai
niekad negali būti patrauklūs. Betgi partizanai
nemedžiojo aukštų valdžios pareigūnų, neskaitant
atvejų, kai tardomasis nužudė savo viršininkaujantį
budelį arba tas retas išimtis, kai, pavyzdžiui, buvo
nužudytas Kauno MGB viršininkio pavaduotojas (51
psl.). Kęstutis G. išvardija 19-20 amžių teroristinius
sąjūdžius ir juos apibūdina (47-52 psl.), kas labai
svarbu. Jis parodo, kad grynai teroristiniai sąjūdžiai
yra **neskaitlingi**, turi 50-100 narių, jų skaičius retai
pasiekia tūkstantį ir daugiau. Gi Lietuvos partizanų
gretose kovojo arba buvo pasyvios ginkluotos kovos
padėtyje **kelios dešimtys tūkstančių** kovotojų, o bendras
jų skaičius laiko trukmėje žymiai viršija
100,000 vyrų. Be to, kaip pažymi knygos autorius,
teroristai neturi savo teritorinės bazės, nes **gyven-
tojai jų nepalaiko**. Visai kitaip buvo Lietuvoje, nes
partizaninės kovos vyko visame krašte ir **partizanus
rėmė gyventojai**.

Partizanavimo motyvai

Partizaninių kovų kilimo motyvai yra daugiap-
laniai: išankstinis pasišventimas ginti Tėvynę,
sovietų mobilizacija į užkariautojo armiją, okupa-
cinės valdžios teroras, skirstymas klasėmis at-
leidžiant specialistus nuo karinės prievolės ir kt.
Galbūt Kęstutis Girmius **nepakankamai įvertina**
Tėvynės gynimo motyvą pasirinkimo žūti galimybių
akivaizdoje. Jaunystė yra kilniai išdidi, bet giliai
suvokusi Rytų fronto kare esmę laikė negalimu
dalyku žūti Tėvynės užkariautojo armijų gretose. O
regimybė žūti buvo akivaizdi ir išplaukė iš to meto
vyraujančių pažiūrų. Tos pažiūros, deja, kaip parodo
ir Kęstutis G., buvo nerealistiškos. Tik klausimas,
ar jos galėjo būti kitokios. Lietuvos gyventojai ne
be pagrindo tikėjo, kad II pasaulinio karo agresoriai
Rytuose abu nukraujuos, ir **istorija kartosis** maždaug
1918 metų slinktimi. Tai ne tuščia iliuzija, o Atlanto
Charta grįsta pažiūra. Deja, **mažai kas** iš įtakingų
lietuvių giliau suvokė F. Roosevelto Kasablankoje
(Marokas) Sąjungininkų 1943 m. kovo mėn. priimtą
pasiūlymą priversti Vokietiją besąlygiškai
kapituliuoti. Iš to ir išplaukė **visai kitokios
pasekmės**. Vokiečių kariniai ir civiliniai okupaciniai
sluoksniai puoselėjo mintį ir skleidė ją Lietuvoje,
kad jiems pavyks susitarti su Vakarais. Tai matyt
buvo grindžiama 1944 m. liepos 20 d. atentato prieš
Hitlerį sekme. Niekas netikėjo, kad atentatui
nepasisekus taip greit sugrius Vokietija. Nors
Kęstutis G. rašo, kad Lietuvoje daug kas tikėjo, jog

vokiečiai sugrįš (194 psl.), bet tuo **norėtusi abejoti**. Tačiau jauni vyrai, kuriems iškilo grėsmė patekti į sovietų armiją ir kurie pateko, **buvo įsitikinę** neišvengiama pražūtimi Tėvynės užkariautojo armijoje. Taip manydami jie mažai apsiriko, bet vis dėlto apsiriko. Todėl partizanauti motyvas ir žūti savo Tėvynėje motyvas — **buvo šventi**.

Skaičių kalba

Ryšium su tuo tikslinga pažvelgti į skaičius pariverstų paimti į rankas ginklą, ir **atsargiai suabejoti** Kęstučio Girniaus pateiktais partizanų ir jų aukų skaičiais, juo labiau, kad ateina žinios, jog tais skaičiais abejojama ir Tėvynėje. Matyt yra tikra, kad Maskva, trypdama tarptautinę teisę, privertė registruotis į sovietų armiją 1908 - 1926 metais gimusius vyrus. Nemažai jų paliko darbams **pagal profesiją**: 10,000 buvo įjungta į okupacinės valdžios disponuojamus naikintųjų būrius, daug palikta darbams geležinkelyje, mokyklose, inžinierinėse pareigose, žemės ūkyje, medicinoje, valdinėse įstaigose. Tačiau apie 190,000 vyrų, gimusių devyniolikos metų tarpsnyje, **galėjo būti** pašaukta karo tarnybon. Gi vilniškiai šaltiniai skelbia, kad 1944 metais prievarta buvo sumobilizuota ir sugaudyta 108,000 vyrų. Reiškia, 82,000 vyrų galėjo sudaryti pradinį partizaninio ginkluoto pasipriešinimo rezervą. Pagal vilniškius šaltinius iš 120,000 patekusių į sovietų armiją vyrų (108,000 + 12,000 patekusių 1941/42 metais) tik 36,000 pateko į frontą. Kiti **neva tarnavo** atsarginiuose pulkuose, kurių **niekas nežino**, nes juose didesnių Lietuvos karių telkinių nebuvo. Juose daugiausia galėjo būti 10,000 karių. Visi kiti **matyt dezertyravo** ir žuvo partizanaudami arba buvo uždaryti ne atsargos pulkuose, o Užpoliarės lageriuose. Taigi, dezertyrų galėjo būti 74,000 (120,000 - (36,000 + 10,000)), o bendras ginkluoto partizaninio pasipriešinimo rezervas — 156,000 vyrų (82,000 + 74,000). **Tai nereiškia**, kad visi šie su ginklu rankose pasiryžę gintis vyrai buvo išėję į miškus. Nemažai jų buvo sunaikinta namuose arba po amnestijos buvo išstremti į Sibirą. Šie skaičiai, **nepretenduodami į tikslumą**, parodo kitokį galimą partizanavimo-slapstymosi mastą negu nurodo Kęstutis Girnius ir leidžia abejoti jo pateikimu “20,000 žuvusių ir patekusių nelaisvėn partizanų skaičiumi. Todėl pogrindžio literatūroje ir kituose šaltiniuose nurodomas 30,000 ar net didesnis žuvusių partizanų skaičius yra **vertas dėmesio** ir šis nesąryšis nusipelno tolimesnio nagrinėjimo. (Red.

pastaba: Skirtingiau kalba ir T. Remeikis savo veikalė “Opposition to Soviet Rule in Lithuania 1943 - 1980”)

Autorius savo knygoje pateikia daug svarbių ir lietuviams įsidėmėtinų skaičių. Jie paryškina galimybę partizanauti kaime ir miškuose, parodo **silpną** okupacinio režimo bazę valsčių miesteliuose ir nežmonišką okupacinio režimo žiaurumą. Pavyzdžiui, 1945 metų pradžioje visoje Lietuvoje buvo tik 57 komunistai valstiečiai pagal užsiėmimą (159 psl.). 1945 metais sovietų komunistų partijos organizacija Lietuvoje padidėjo 4524 žmonėmis: iš jų grįžusių, atvykusių į Lietuvą ir demobilizuotų iš armijos komunistų, **pagrindiniai atėjūnų**, buvo 3330 ir naujai priimtų į partiją kandidatų — 1194 žmonės, tai yra ketvirtadalis. Dėl atėjūnų brovimosi lietuvių komunistų procentas sumažėjo nuo 32% 1945 metais iki 18% 1948. Pirmomis 1947 metų dienomis buvo pradėti ir metų pradžioje buvo suorganizuoti 104 partijos komitetai valsčiuose, iš 320 bendro valsčių skaičiaus. Taigi komitetai buvo tik **trečdaly** adm. miestelių. Praėjus metams šis skaičius pakilo tik iki 209, kas **sudarė tik du trečdalius** miestelių. Iš to matosi, kokia silpna buvo sovietų kompartijos komanduojuama okupacinė valdžia pagrindiniuose adm. centruose. Gi mažiausiose celėse — seniūnijose, galima sakyti, jos visai nebuvo. **Štai kodėl buvo reikalingi** “liaudies” gynėjai — jos naikintojai arba sribai ir NKVD kariuomenės divizijos gyventojams terorizuoti ir deportuoti iš Tėvynės amžinajam ištrėmimui į Užpoliarę ir Sibirą.

Dvasinis genocidas

Net Katalikų bažnyčia, kuri rūpinasi sielovados ir visuomenės etiniais-moraliniais klausimais, patyrė **beatodairišką** persekiojimą ir naikinimą. 1946 metais uždarė dvi kunigų seminarijas. 1947 metais uždarė visus vienuolynus, 1947 metų pradžioje areštavo 27 kunigus, nužudė vyskupą V. Borisevičių, liko tik vienas vyskupas. Iš viso bene iki 1950 metų buvo suimta apie 900 kunigų. Šie ir panašaus pobūdžio skaičiai lietuviams mažai arba ir visai nežinomi. Tai didelis surinkusio ir apibendrinusio juos Kęstučio G. nuopelnas.

Šalia fizinio gyventojų persekiojimo ir išteriojimo, **nė kiek neatsiliko ir dvasinis teroras**, ką vaizdžiai ir teisingai nušviečia knygos autorius. Tai netik kaimiečių ujimas marksistiniais prakeiksmiais už žmoniškesnio gyvenimo rezultatus. Iš kunigų ir vienuolių buvo tyčiojama be saiko ir

ribų. Kęstutis G. taikliai pažymi, kad po Maskvos visagalio ideologo Ždanovo pragaištingai nuaidėjusios 1946 metų kalbos pasipylė maskvinio marksizmo prakeiksmas rašytojams ir kultūros darbuotojams. Bendrąja fraze jie buvo koneveikiami už keliaklupščiavimą Vakarams. Jie buvo kaltinami už neva reakcinių elementų nutylėjimą, vertinant jau mirusių rašytojų kūrybą, už dekadentizmą, už sovietinės tikrovės iškraipymus ir šmeižimą, už praeities ydų nutylėjimą, buržuazinės ideologijos skleidimą ir daug kitokių nusikaltimų **demonologiniams** įvaizdžiams. Daug kam teko nuolatos kentėti ir rašyti bei skelbti spaudoje **savė kaltinančius** atgailaujančius straipsnius — savispjaudžius arba sakyti tokio pat turinio kalbas viešuose ir uždaruose susirinkimuose. Visa tai yra svarbu ir pergyvenusiems, ir tiems, kurių tai nelietė, perskaičius linkint giliai susimąstyti, kas toje knygoje sakoma.

Rezistencijos atšvaistai

Kęstutis Girnius savo knygoje nemažai vietos skyrė **painioms** Vyriausiojo Lietuvos Atstatymo Komiteto (VLAKo, įsidėmėtina — ne VLIKo!) ir Bendro Demokratinio Pasipriešinimo Sąjūdžio (BDPS) bei BDPS užsienio delegatūros (UD) klausimais.

Ištyrinėjęs prieinamus šaltinius, Kęstutis G. **patvirtina**, kad tas organizacijas Lietuvos partizanams “įpiršo iš Vakarų atvykę J. Deksnys ir V. Staneika” (280 psl.). **Reikalai vystėsi nelaimingai**, nes tų organizacijų steigimosi laikotarpyje į jas įsiterpė sovietų saugumo agentas Markulis, kuris skaitlingai užmezgęs ryšius su partizanų vadais matyt nemažai jų pražudė. BDPS buvo **įsteigtas** 1946 metų birželio mėn. (323 psl.) ir po įvairių persitvarkymo metamorfozių organizacija 1949 metų vasario mėn. **savo vardo atsisakė** ir pasivadino Lietuvos Laisvės Kovų Sąjūdis (LLKS). Betgi sovietų saugumo užverbuotas Deksnys BDPS vardu dar bandė ir vėliau manipuliuoti. Pasyvios rezistencijos BDPS prezidiumo bene **pirmuoju** pirmininku buvo inž. Vincas Seliokas, slapyvardžiu Gintautas. Jį suėmus (beje, Seliokas iškalėjo 25 metus ir paleistas negavo teisės apsigyventi Lietuvoje), pirmininkavo Boruta, o šį suėmus Prezidiumui matyt vadovavo Tauro apygardos partizanų vadas A. Baltūsis. **Paskutiniu** BDPS prezidiumo pirmininku buvo vyriausias partizanų vadas kpt. Žemaitis, o nariais — Prisikėlimo apygardos partizanų vadas Bartkus ir Šibaila. Tuo Kęstutis G. išryškina, kad BDPS va-

dovavimas palaipsniui **perėjo** iš pasyvaus pobūdžio rezistentų į ginkluoto pasipriešinimo vadų rankas.

BDPS UD kai kurie nariai **nesutinka** su Kęstučio G. ir kitų išvada, kad BDPS ir VLAKo, kaip pasyvios rezistencijos organizacijų, idėja buvo nugabenta Lietuvon iš išeivijos sluoksnių. Jie mano, kad tai savaiminės kilmės sąjūdžiai, siekę atsargesnės laikysenos. Jeigu taip ir būtų buvę, tai jie matyt kilo tokiose kaip sovietų agento Markulio yra nedaug geresnėse kai kuriose universitetinėse galvose. Tai kažkiek paryškina ir šių naujų tam laikui organizacijų pavadinimai. **Nuolaidokas** okupacijai BDPS pavadinimas kažkiek atitinka to meto sovietų propagandos tarptautiniuose sluoksniuose madą žongleruoti “demokratijos” sąvokomis. Kai dėl VLAKo, tai jo pavadinime esanti “**Lietuvos atstatymo**” **savoka** visiškai atitinka Maskvos okupacinę politiką Lietuvoje ir tarnavo kaip antitezė VLIKui, kuris savo pavadinime **įprasmino Lietuvos išlaisvinimą**.

Intarpas apie “nutildytuosius”

Antrosios sovietų okupacijos pokario metais Lietuvoje kūrėsi įvairios studentų ir moksleivių pasyvios rezistencijos organizacijos. Tai buvo ginkluotos partizaninės veiklos pasekmė ir paskata. Kęstutis Girnius savo knygoje šiam klausimui skiria **mažai** vietos, nes apie tokią veiklą nedaug žinoma (319 - 321 psl.). Todėl čia **norėtume pateikti** vieną mums gerai žinomą atvejį, kai 1948 metų pavasarį Saredžiaus MGB skyriaus pareigūnai, **visi atėjūnai**, daug areštavo Saredžiaus Pieno Pramonės Technikumo studentų, įskaitant ir šių eilučių autorių. Matyt žiemos rinkimams agitatoriais išvaryti į kaimus kai kurie minėtos mokyklos studentai susirišo su partizanų vyresniuoju, slapyvarde Karalius (Žr. Kęstučio G. kn. 301 - 302 psl., kur jis rašo apie partizanų nekarines užduotis). Buvo sutarta **įsteigti** studentų pasyvios rezistencijos organizaciją. Pakviestieji į steigiamąjį susirinkimą surašė protokolą ir prie jo pridėjo dalyvių sąrašą. Per aukštesnio kurso studentus **dokumentas** matyt pateko į partizanų štabą, o šį sunaikinus — dalyvių pavardės pateko į MGB rankas. (Aplinkybės tiksliai nežinomos, bet, atrodo, išdavystė neįvyko). Pirmiausia areštavo Saredžiaus miestelyje gyvenusius praėjusiais metais technikumą baigusius du Veterinarijos akademijos studentus pusbrolius Garšvas. Po to areštavo žemesnio kurso Saredžiaus miestelyje gyvenusius keturis studentus: Kiudulą,

Klausą, Gelažauską ir vieną rusišką pavarde studentą, kurio pavardės nebeatsimenu. Juos išvežė į Kauną. Pagaliau mūsų kurse **matyt pagal rezistencinės organizacijos dalyvių sąrašą** areštavo šešis, o pagal daug-maž spėjamą artimesnį bendravimą su areštuotais — **dar areštavo** mus tris to pačio kurso vyresnio amžiaus studentus. Visus durtuvais surėmę skubiai išvežė į Kauną ir uždarė Laisvės alėjos pradžioje Lietuvos buv. Saugumo departamento rūmuose. Čia viešpatavo sovietų MGB žinyba. Kalinimo celės ir rūmų koridoriai buvo pilni areštuotų žmonių, **tardymai ir mušimai** vyko dieną ir naktį. Mus suvarė į rūmų antro ir trečio aukšto koridoriaus gale, **suguldė ant grindų** ir pastatė automatais ginkluotus sargybinius. Mudu, ėję paskutiniai koridoriaus gale, netilpome ir susėdome čia pat ant grindų prie kabineto durų staktų. Kaip vėliau paaiškėjo, čia buvo vienas iš mūsų tardymo kabinetų. Sargybiniai tuojuo **įsakė gulti**. Mano galva pateko prie durų staktos. Paaiškėjo, kad durų apačios veltinis nuplėštas, yra plyšelis ir truputį **girdisi** ką kalba kagebistai. Suprasti sunku, bet kai šukteli — šį tą suprasti galima. Dauguma jų atėjūnai, bet buvo ir lietuviškai kalbančių. Pradėjome niurzgėti, kad neįmanoma ištisai gulėti, kieta. Sakome, žmonės ir **šunims** būdon įdeda šiaudų, o čia nieko. Sargybiniai atkerta, kad mums “ne položeno”, t.y. nepriklauso. Bet leido ir atsėsti. Kalbėtis greitai draudžiama. Be abejo, prirėkė ir pasivaikščioti. Į tualetą, esantį čia pat koridoriuje, vesdavo po vieną. Valgyti — tik duonos ir vandens. Bet išvarant iš namų leido pasiimti maisto, kas buvo po ranka.

Kitą dieną pradėjo tardyti. Pirmiausia visus po vieną apklausinėjo bendrai. Klausė ar tu tas ir anas, kada ir kodėl gimei, ką tada galvojai apie “pažangiausią” pasaulyje sovietų santvarką ir pan. Daugumai matyt teko atsakyti, kad tada tuoj pat tų klausimų nesvarstėme, o dabar — pavyzdinčiai siekiame mokslo. Tardytojas kalbėjo lietuviškai, gana ramus, bet įsibrovę kabinetan jo pašnekovai berods visi buvo atėjūnai. Sėdint ant grindų koridoriuje, mūsų tardytojo ramumą tai viename, tai kitame kabinete **pertraukdavo** žmonių mušimai, riksmas ir trankymasis į stalus. Pagaliau vėlesniuose tardymų ratuose **prasadėjo tragiški poslinkiai** ir mūsiškių grupėje. Sugrįžus iš tardymo vienai iš merginų, įsiplieskė tarp amžiumi jauniausiųjų atkaklus šnibždesys. Sargybiniai pradėjo ypač įkyriai tildyti. Tardant kitas studentes nepavyko pro durų apačios

plyšį ką nors tikresnio išgirsti. Tačiau jos **visos matyt prisipažino** dalyvavę rezistencinės veiklos susirinkime ar susirinkimuose, o gal ir platesnio pobūdžio veikloje. Sudėtingiau buvo tardomi kai kurie mūsų kurso studentai vyrai. Juos suvedinėjo akistaton su anksčiau areštuotaisiais, tardytojai **šaukė, vadindami juos niekšais** (negodiaji) ir iškvietinėjo kagebistus iš kitų kabinetų. Pagaliau ir šie matyt prisipažino. **Ypač atkakliai gynėsi** žemesnio kurso rusišką pavarde studentas, kurios pavardės kaip jau minėjau, nebeatsimenu. Atrodo, kiek teko nugirsti pro durų apačios plyšį, kad jis rezistencinėje veikloje nedalyvavo, bet apie ją žinojo. Jis **susilaukė** ypač didelio psichologinio spaudimo, fizinio trankymosi ir gal mušimo. Kagebistai nesavu balsu šaukdami jį **vadino šunsnukiu, prostitute** ir pan. (sukinsyn, prostitutka ir pan). Po pakartotinių akistatų jis taip pat buvo apkaltintas. Mus tris, vyresnio amžiaus studentus, versdamas prisipažinti dalyvavus pagrindinėje veikloje lietuviškai kalbantis kagebistas pakartotinai apklausinėjo ir berods į penktą dieną buvome paleisti. Mums nereikėjo ir akistatų, nes apie to žvalaus jaunimėlio kuklią pagrindinę veiklą **nieko nežinojome**. Gal ta veikla nebuvo tokia jau mažareikšmė, nes ji siejosi su Kaunu, su Lietuvos veterinarijos akademijos studentija ir, anot kagebistų svaičiojimų, su partizanų rinktinės ar grupės vadu — siaubūnu Karaliumi. Gali būti ir taip, kad čia turime reikalą su ateitininkų veikla, nes mes visi areštuotieji uoliai lankėme bažnyčią ir giedojome bažnytiniame chore. Tačiau tąkart nei kunigas nebuvo areštuotas, nei kagebistai apie ateitininkiją nekaltėjo ar gal nenorėjo kalbėti.

Toje pasyvos rezistencijos byloje pirminio tardymo dienomis mes pagal sovietų “ūzusų” nesiskaitėme areštuoti, o tik sulaikyti. Mus tris paleidus, o kitus daugumą apkaltinus, jie buvo areštuoti ir **bausti sunkiomis 10 - 15 metų kalėjimo bausmėmis**, įkalinant greitito režimo lageriuose Užpoliarės Verkutoje.

Minėtoje byloje buvo nubausti šie Belvederio pieno pramonės technikumui studentai:

1. Garšva
2. Garšva. Abu Lietuvos veterinarijos akademijos studentai, pusbroliai.
3. Kiudulas
4. Klausas
5. Gelažauskas
6. Rusiška pavarde studentas
7. Kirlys

8. Lapinskas
9. Abromaitė, Kazytė
10. Kličiūtė, Morta
11. Jončiauskaitė (?)
12. Gailiūtė, Bronė (Rožanskienė)

Daugumos išvardintų studentų likimas nežinomas. Visi gal iškalėjo po septynis metus ar daugiau, arba gavę "laisvo" kalinio statusą gyveno ir dirbo Vorkutos lagerių Gulage. Visos keturios merginos ištekėjo už paleistų iš lagerių kalinių ir skirtingu laiku su šeimomis sugrįžo į Lietuvą. Vėliausiai, bene po 25 ar 30 metų, su šeima sugrįžo Abromaitė. Lapinskas vedė vengrę — 1956 metų sukilimo dalyvę, įkalintą Vorkutoje ir vėliau paleistą. Jos šeima, sužinojusi apie vedybas, pradžioje prakeikė dukrą ir seserį už vedybinį sandėrį su "krvinu priešu", tėvynės skriaudėju ir pavergėju. Nieko nepadėjo aiškinimai, kad jos vyras yra bendro likimo žmogus ir ne rusas. Tik laikas užgydė žaizdas, ir su šeima buvo atstatyti daug-maž normalūs santykiai.

Vilniuje mane aplankė dabar jau be laiko mirusi Šviesaus atminimo Bronė Rožanskienė, anų nelaimės metų trapi jaunystė. Ji pasakė: Dieve, už ką jie mus nuteisė? Mes tik protokolą surašėme. Gal ir taip, bet kaip mes dabar jau matome, lašas po lašo jau ir akmenį tašo.

Mažai užkibo ant kabliuko

Šiuo savitu pasyvia rezistencija liudijančiu in-tarpu ir papildymu mes užskleidžiame Kęstučio Girniaus knygą *Partizanų kovos Lietuvoje*. Tai knyga, kurią kiekvienam lietuviui Tėvynėje ir išeivijoje derėtų perskaityti, o jaunimui — nuodugniai išstudijuoti, susipažinti su nuotraukomis, iš kurių į mus žvelgia geležinės valios einą akistaton su mirtimi jaunuoliai ir tokių pat savybių jų vadai. Ginkluotoje kovoje kepurėmis nesisvaidoma ir tie patys scenarijai patikslinimui nekartojami. Po jų — jau praeitis, su visomis pergalėmis, pralaimėjimais ir klaidomis. Todėl Maskva, apšaukusi juos banditais, save apnuogina kaip tarptautinio banditizmo ir agresijos tvirtovė. Knyga, parašyta sklandžia lietuvių kalba, korektūros klaidų mažai. Nebent silpniau mokantiems lietuviškai būtų galima nurodyti 180 psl. paskutinės pastraipos keblų atvejį, kai sakiniuose dvejose vietose be reikalo ant "e" uždėti taškai, kas gana staigiai apsunkina mintį ir sampratą.

Kęstučio Girniaus knygoje, kaip ir kiekviename stambesniame darbe, galima įžvelgti nepakan-kamumą, smulkių netikslumų ar diskusinių

klausimų bei klaidų. Autorius ne visais atvejais išvengė prieš terminologijos. Jis visur rašo "Lietuvos komunistų partija", betgi tokios partijos nebebuvo, nes ji buvo uždaryta 1941 m. balandyje. Iš Maskvos siunčiamus vokiečių užnugarin lietuvius ilgalaikio veikimo karinius parašiutininkus-diversan-tus Kęstutis G. vadina lietuvių sovietiniais par-tizanais. Tačiau tokių lietuvių partizanų galima sakyti nebuvo. Kitas dalykas su rusais, gudais ir ukrainiečiais bei žydais, kurie dėl įvairių motyvų partizanavo. Autorius abejoja pabėgusio į Vakarus Burlickio liudijimu ir prileidžia, kad NKVD komi-saro (ministro) pavaduotojas gen. Kruglovas Lietuvoje buvo ne 1944 bet 1945 m. rugsėjy. Gi tikrumoje jis gal Lietuvoje buvo du kartus, nes šaukiamųjų į armiją gaudynės kaip tik prasidėjo 1944 m. rugsėjo 11-12 d. Tvirtinimas, kad dauguma sribų arba naikintojų buvo ūkininkų vaikai, yra perdaug bendras. Tam tikras skaičius ūkininkų, vengiančių armijos ir fronto, nieko neįtardami pateko į sribus, pateko ir per protekcijas. Bet aplamai stambesnių ūkininkų vaikų į sribus nepriėmė ir okupacinė valdžia šio "verslo" nereklamavo. 357 psl. tvir-tinimas, kad išeivijos politinių organizacijų prestižas buvo žemas, neišlaiko kritikos. Gal keli nerealistiški ideologai ar smarkuoliai taip ir galvojo. Bet dauguma kovotojų bei rezistentų tikėjo politine išeivija ir jos misija ir galimybių ribose tolimoje perspektyvoje neapsiriko. Netiesą sako tie, kuriems politinė išeivija yra nudžiuvusi tautos šakelė (K. Girnius savo kn. taip nesako). Neišskleista mintis, kur 303 psl. sakoma, kad pokario metais "privalomieji produktų pristatymai buvo nuosaikesni negu 1940 - 1941 m." Vienas dalykas, kas surašyta atėjūno surežisuotuose popieriuose, o kitas — tikrovė. Prievolės buvo kraunamos papildomai tokios didelės, naikinančios ūkj, kad daugumai pasiturinčiai gyvenusių žmonių buvo tik dvi galimybės: arba kuo skubiausiai stoti į kolūkj, arba kai ką iš kilnojamo turto susigriebus bėgti iš namų. 257 psl. 5-tos eilutės iš apačios sakinio pradžią "Atskirų vadų būriai buvo pašalinami iš pareigų...", matyt reikia skaityti "Atskirų būrių vadai buvo pašalinami iš pareigų...". Keistai skamba pasakymas "Južintų miestas (190 psl.), Gudelių miestas (192 psl.). Videniškių kaimas (191 psl.). Nė vienas nėra tokie "kap Telše", o visi trys yra tik maži valsčių miesteliai ar bažnytkaimiai.

Užsklandai

Tačiau aukščiau paminėti mūsų pastebėti ir

ŠVENTARAGIO SLĖNIS

(*Didžiųjų Lietuvos kunigaikščių laidojimo vieta ir Žemutinė pilis*)

J. V. SŪDUVAS

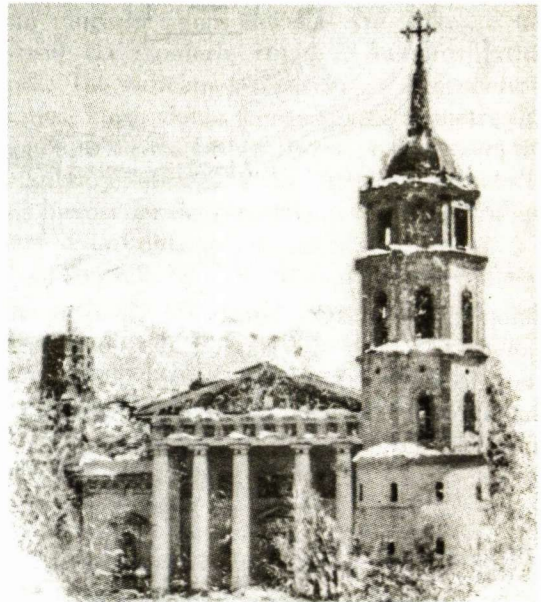
Mūsų kunigaikščiai senosios Lietuvos valstybės istorinių kronikų nerašė. Visa, ką mes šiandien žinome apie to laikotarpio įvykius, randame tik mūsų kaimynų rusų, vokiečių, lenkų kronikose, tačiau jose trūksta istorinio objektyvumo, užrašyti įvykiai perpinti legendomis, pasakomis. Todėl šių dienų istorikui tenka griebtis mokslinio metodo, atskiriant fantaziją nuo tikrovės. Čia istorikui į pagalbą ateina modernioji archeologija — kastuvais ir plunksna: iškasenos lyginamos su kitų tautų to pat laikmečio archeologiniais radiniais ir rašytais šaltiniais. Kiekvienoje legendoje, kaip tvirtina istorikas J. Jurginis, visuomet slypi ir dalelytė tikrovės: šią tiesą moksliskai patvirtino dauguma archeologų ir istorikų. Šiandien jau tikrai žinome, kad Vilniaus katedra stovi toje vietoje, kur stovėjo pagoniškoji Perkūno žinyčia ir kad ant jos pamatų karalius Mindaugas po krikšto pastatė pirmąją katedrą Šventaragio slėnio centre. Žinome ir kurioje vietoje kalno papėdėje stovėjo Žemutinė pilis, didžiųjų Lietuvos kunigaikščių rezidencija. Daug vertingų žinių istorijai ir mūsų kultūrai atskleidė 1985 - 86-tų metų Vilniaus katedros požemių archeologiniai tyrinėjimai. Ne visa skelbiama spaudoje, kas yra surasta. Dar neatėjęs tam laikas. Netolimoje ateityje gal paaiškės ir pirmojo Lietuvos karaliaus Mindaugo karūnacijos vieta. Paslaptingoji Vorutos pilis ir valdovo sostas. Juk Viduramžiais katedros būdavo statomos prie valdovo rezidencinės pilies. Ar Lietuva galėjo būti išimtis?

Paskutiniaisiais metais, kilus sumanymui

atstatyti Vilniaus Aukštutinę ir Žemutinę pilis bei karalių rūmus, visame Šventaragio slėnio plote vykdomi nuodugnūs moksliniai tyrinėjimai, sudaromi architektūriniai planai, remiantis žemėje surastų pilių pamatų duomenimis.

Šventaragio slėnio legenda

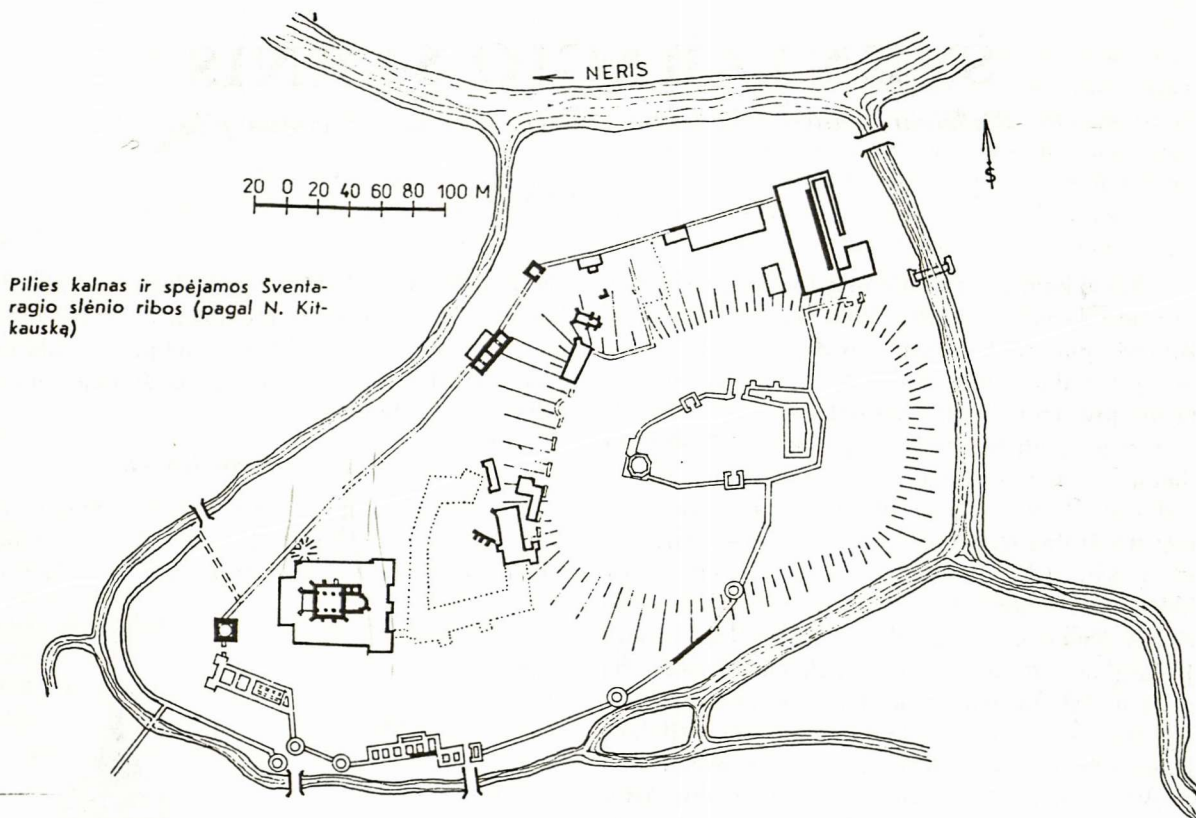
“...Ir pasirinko didysis kunigaikštis Šventaragis labai gražią vietą girioje prie Neries, kur Vilnija įteka į Nerį, ir prašė savo sūnų Skirmantą, kad toje

Katedra ir Gedimino pilis

nepastebėti smulkūs netikslumai ir nepakanamumai **anaipol nemažina** Kęstučio Girniaus knygos *Partizanų kovos Lietuvoje* vertės. Knygos apimtis 422 psl., tekstas suskirstytas į vienuolika skyrių. Skyrių pabaigose daug svarbių bei turiningų išnašų, bibliografinėje rodyklėje 213 šaltinių, knyga dokumentaliai iliustruota 37 Laisvės kovotojų nuotraukomis, 13 skaitmeninių lentelių ir 4 diagramomis. Nuoširdžiausiai sveikindamas autorių su žymiu laimėjimu, linkėčiau patrupinti kaikurių

skyrių pabaigose esančius priedus ir **knygą išversti į anglų kalbą**. Jeigu būtų leidžiama nauja laida lietuvių kalba, būtinai reikėtų parengti platoką ir gerai argumentuotą **santrauką** anglų kalba. Visa tai **bus reikalinga Jungtinėse Tautose**, kai Lietuvos reikalas tenai iškils. Ši knyga **nemažiau reikalinga Tėvynei**, partizanų generacijai, jų vaikams ir vaikaitiams, visam vergovės skausmą nešančiam Lietuvos jaunimui.

Šventaragio slėnis

vietoje būtų įtaisyta ugniavietė, kur jį mirusių sudegintų. Ir įsakė savo sūnui, kad po jo mirties visi Lietuvos kunigaikščiai ir žymiausi bajorai būtų deginami toje vietoje, kur jis buvo sudegintas, ir kad jam niekur kitur mirusių palaikai nebūtų deginami, tik ten, nes iki tol mirusiųjų kūnus degindavo toje vietoje, kur kas buvo miręs. Davęs tais žodžiais paliepiamą savo sūnui Skirmantui, didysis kunigaikštis Šventaragis mirė...”. Ir pagal savo tėvo įsakymą toje vietoje, Vilnijos žiotyse, kur ji įteka į Nerį, įtaisė ugniavietę ir ten savo tėvo kūną sudegino, ir jo žirgą, ant kurio jodinėdavo, ir jo drabužius, kuriais vilkėdavo, ir jo mylimą vergą, kuriam jis buvo malonus, ir sakalą, ir jo kurtą sudegino. Nuo to laiko Lietuvoj, didieji kunigaikščiai, jų palaikai toje vietoje buvo deginami, dėl to ši vieta nuo tų laikų praminta ŠVENTARAGIU pagal to didžiojo kunigaikščio vardą”.

Ši legendarinė Lietuvos metraščių dalyje užrašyta žinia kėlė ir tebekelia istorikų diskusijas. (Rašo Vytautas Urbanavičius *Kultūros barai* 1987 m. Nr. 12.) Ginčijamasi ne dėl pačios Šventaragio galimo sudėginimo vietos.

Bene pirmas šią vietą aprašė XVI a. istorikas M. Strijkovskis. Vienu atveju jis tą vietą nurodo šalia karališkų arklidžių ir “puškarnos”, o kitu — ten, kur dabar katedra stovi. Tokia iš pirmo žvilgsnio skirtinga to paties objekto lokalizacija vertė vėlesnius istorikus kritiškai žiūrėti į M. Strijkovskio pateiktas žinias. XX a. tas kritiškas požiūris peraugo į nepasitikėjimą o kartais į skepticizmą. Tokiu požiūriu M. Strijkovskio žinios vertinamos ir akademiniėje “Vilniaus miesto istorijoje” (išleista Vilnius 1968). Šios knygos autoriai pažymi, kad karališkosios arklidės M. Strijkovskio laikais iš pilies teritorijos jau buvo iškeltos ir stovėjo į vakarus nuo vakarinės Vilnijos atšakos, dabartinės Tiltu gatvės pradžioje. Be to, vieta tarp Tiltu gatvės ir katedros buvo žema ir šlapia ir laidojimui netikusi. Lietuviai kapinėmis rinkdavęsi pakilesnes vietas, todėl ir Šventaragio palaidojimo vietos “Vilniaus miesto istorijos” autoriai siūlė ieškoti kitoje, pakilesnėje vietoje. Katedra tuo metu stovėjo toje pačioje vietoje, kur ir dabar, tik kitokia buvo jos aplinka. Tai buvo iš tikrųjų žema vieta, Vilnijos slėnis, į kurį nuo Gedimino kalno pusės leidosi siaura ketera. Pačiame

tos keteros gale, prie Vilnijos stovėjo katedra. Priešingame krante stovėjo „puškarna“ ir arklidės. Taigi, visi šie pastatai buvo netoli vienas kito. M. Strijkovskis, „nurodydamas bet kurį iš jų, praktiškai nurodė tą pačią vietą.

Istorikai spėja, kad M. Strijkovskis naudojosi Lietuvos metraščių žinomu Bychovo kronikos vardu. Nei šioje kronikoje, nei kituose Lietuvos kunigaikščių laidotuves aprašančiuose šaltiniuose laidojimo vieta nenurodoma. Aprašoma tik laidotuvių apeiga iki kūno sudeginimo. Todėl nėra jokio pagrindo teigti, kad laidojimui šlapia vieta netiko. Toks teiginys yra paremtas pačių istorikų sukritikuotu principu — „negalėjo būti“. Bandytas remtis faktu, kad archeologija laidojimo vandenyje papročio nežino, būtų ne visai tikslus. Tokių laidojimo vietų baltų kraštuose buvo žinoma, tik jos buvo pavienės ir medžiaga iš jų į mokslinę apyvartą plačiau neįėjo.

XIX a. viduryje istorikas T. Narbutas paskelbė žinią, kad 1830 m., nuleidus Obelių ežero vandenį, (ežeras yra už 10 km į šiaurės vakarus nuo Ukmergės) rasta degusių, sudegintų kaulų, įvairių senienų. Narbutas šią vietą vadina Lietuvos Pompėja. Radiniai buvo išdalinti įvairiais adresais, ilgainiui apie juos užmiršta.

1983 m. ši vieta vėl buvo atrasta. Joje aptikta dar apie 3000 įvairių metalinių bei stiklinių daiktų ar jų nuolaužų. Tai darbo įrankiai, ginklai ir įvairios paskirties būtinai daiktai. Daugiausiai rasta papuošalų. Tarp jų yra sidabrinų. Rasta puodų šukių. Surinkta keliasdešimt kilogramų žmonių kaulų. Nustatyta, kad XIII-XIV a. vandenyje buvo laidojami sudegintų žmonių palaikai. 1933 m. panašios kapinės vandenyje iš to paties laikotarpio aptiktos ir šiaurės vakarų Latvijoje. Pastarosios viena kita proga paminėtos mūsų prieškarinėje archeologinėje literatūroje, tuo tarpu radiniai iš Obelių ežero beveik neminėti. Atsitiko greičiausia todėl, kad tą faktą buvo jau aprašęs istorikas Narbutas.

II. Žemutinės pilies karalių rūmai

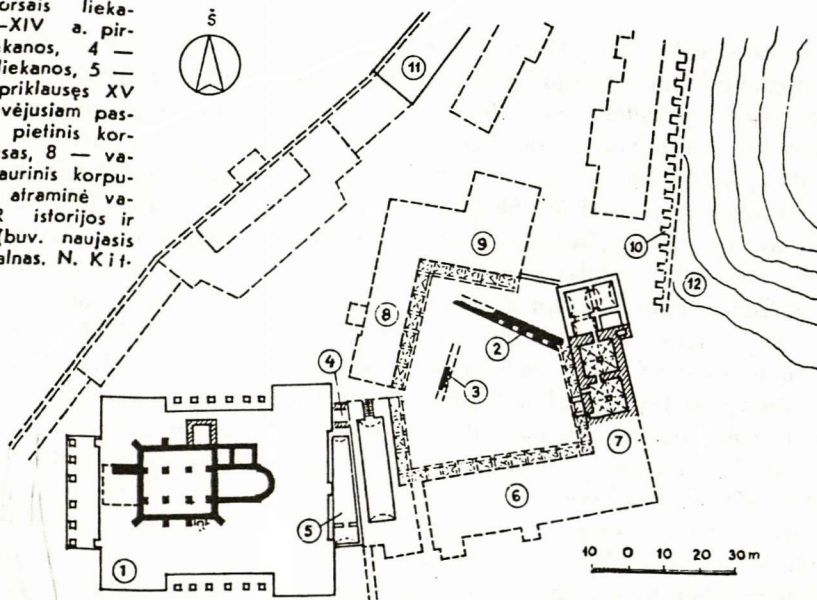
Apie juos 1988 m. *Kultūros baruose*, Nr. 6, taip rašo architektai ir istorikai Napoleonas Kitkauskas ir Liudvikas Dzikas. „...Šiuo metu sudaryta Vilniaus pilių tyrimo, tvarkymo ir restauravimo pasiūlymų komisija. Visuomenė entuziastingai sutiko žinią, kad ketinama atstatyti Vilniaus Žemutinės pilies rezidencinius rūmus. Šiam tikslui per Lietuvos kultūros fondą pradėtos rinkti lėšos. Pas-

tarųjų metų archeologų, istorikų, architektų tyrimai rodo, kad Vilniuje Pilies kalno vakarinėje papėdėje nuo priešistorinių laikų yra buvusi gyvenvietė. Tai patvirtina archeologiniai radiniai (brūkšniuotoji ir grublėtoji keramika) ir tikslūs jų datavimo metodai — žiedadulkių analizės bei radio karboninių tyrimų duomenys. Mūsų eros antrojo tūkstantmečio pradžioje pastačius kalne tvirtą pilį, kalno papėdės gyvenvietė tapo papiliu, o po kurio laiko Žemutine pilimi. Ypač patogios sąlygos kurtis gyvenvietei buvo kyšulyje, besitęsiančiame į vakarus nuo Pilies kalno. Ši vieta iš pietų, vakarų bei šiaurės buvo apsupta Vilnijos ir Neries vandenų, iš rytų saugojo stačiašlaitis Pilies kalnas.

Nustatyta, kad šio kyšulio smaigalyje yra buvusi pagoniško kulto vieta, vėliau čia pastatyta šventykla, į rytus nuo jos (arčiau Pilies kalno) — didžiojo kunigaikščio rūmai. Kaip manoma, kunigaikščio rūmų mūrinės sienos liekanos yra išlikusios tarp buvusių čia Pionierių rūmų ir katedros rytinės sienos. Tai vadinamojo „pastato su kontraforsais“ liekanos, kurių vienos sienos keliolikos metrų ilgio fragmentas buvo atkastas 1964 m., o kitą vasarą tirta dar ilgesnė jos atkarpa. Iš viso ištirta 40 metrų, tačiau siena buvusi dar ilgesnė. Atkastos sienos storis apie 3.2 m. Pietrytiniame jos gale išlikę masyvūs 1.55 x 1.65 m kontraforsai, o šiaurės vakarų ruože jų nėra. Siena iš šiaurės rytų pusės buvusi pastorinta, šioje pusėje, atrodo, buvę išmūryti cilindriniai skliautai. Sienos konstrukcija kiautinė t.y. jos viduryje užpildyta lauko akmenų mūrų, o iš plytų padaryta tik sienų išorės apdaila. Plytos rištos baltiškuoju (vėdinu) būdu, kuris Lietuvoje, kaip ir kaimyninėse šalyse (Skandinavijoje, Vokietijoje, Lenkijoje, Latvijoje) buvo paplitęs iki XIV a. vidurio. Įdomu tai, kad ištirtų sienų paviršiaus apdaila vien plytų. Kaip žinoma, to meto gynybiniuose pastatuose, aptvarinėse sienose, taupant brangią medžiagą — plytas, buvo nevengiama dėti lauko akmenų ir fasaduose. Šis faktas paremia prielaidą, jog šioje būta visuomeninio pastato. Galbūt, čia ir buvo Lietuvos didžiojo kunigaikščio Gedimino rezidencija su puošnia mene, kurioje jis 1323 m. priėmė iš Rygos atvykusius popiežiaus legatų pasiuntinius?

Beje, į pietus nuo „pastato su kontraforsais“ liekanų 1964 m. buvo surastas aptvarinės sienos fragmentas. Šis aptvaras yra to paties laikotarpio kaip ir pats pastatas, greičiausiai jis juosė iš pietų pusės tuometinį rūmų kiemą. Archeologinių tyrimų duomenys liudija, kad „pastato su kontraforsais“

2 pav. Žemutinės pilies situacijos planas ties karalių rūmais: 1 — katedra, 2 — pastato su kontraforsais liekanos, 3 — XIII a. pab.—XIV a. pirmosios pusės aptvaro liekanos, 4 — gotikinio XV a. pastato liekanos, 5 — išlikęs gotikinis rūsys, priklausęs XV a. pab.—XVI a. čia stovėjusiam pastatui, 6 — karalių rūmų pietinis korpusas, 7 — rytinis korpusas, 8 — vakarinis korpusas, 9 — šiaurinis korpusas, 10 — Pilies kalno atraminė vakarinė siena, 11 — LTSR istorijos ir etnografijos muziejus (buv. naujasis arsenalas), 12 — Pilies kalnas. N. Kitkauskio brėžinys

liekanos nuo dabartinio žemės paviršiaus (atkarpoje, esančioje arčiau Pilies kalno) slūgo visai negiliai — maždaug 80 cm gilyje. Net sunku patikėti, kad per 500 (ar 600 metų) po jo nugriovimo šioje vietoje, buvusių renesansinių rūmų kieme, tesusiklostė palyginti plonas kultūrinis sluoksnis. Juk varpinės aplinkoje, ties senosios Vilnios vagos trasa, kultūriniai sluoksniai yra net 7 metrų gilyje.

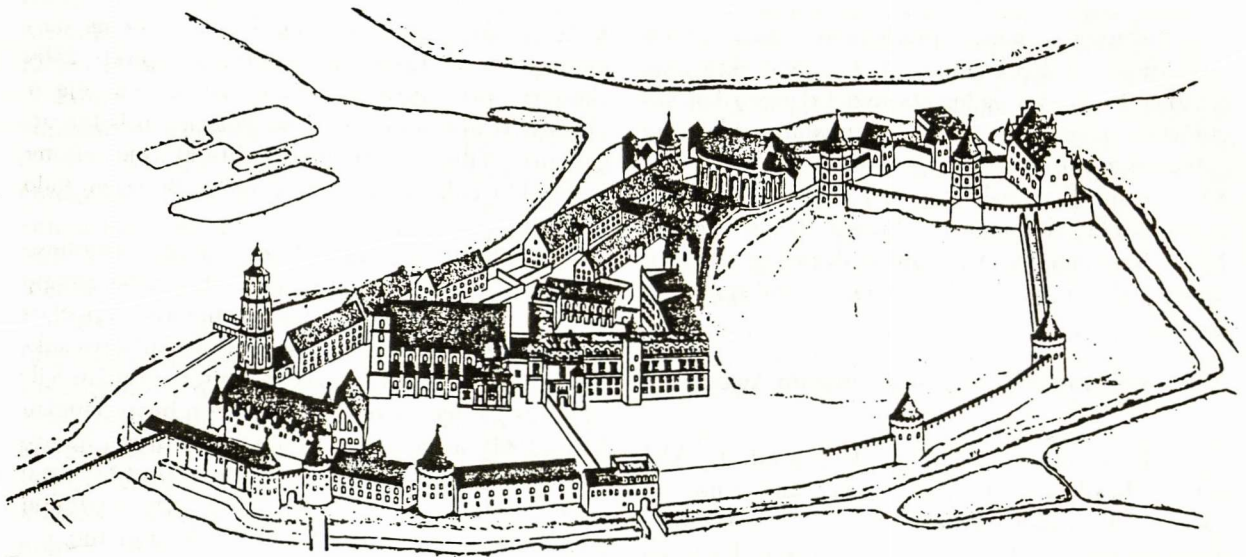
Kalno papėdė yra labai patogi valdovų būstinei, čia esąs kyšulio paviršius virš Neries upės vidutinio vandens lygio yra 8-9 metrai. Pavojaus atveju ji taip pat saugiausia: visai greta Pilies kalnas — pačios gamtos sukurta slėptuvė, pilies gynėjų atspirties centras. Jo vakariniame pakraštyje stūkso didingas bokštas. Pilies kalnas pilių ir miesto gynybai buvo svarbus ir ankstyvesniu laikotarpiu, kol dar nebuvo mūrinio bokšto, jo vietoje turėjo būti medinis bokštas, nuo kurio buvo patogų stebėti apylinkes, duoti gynėjams ženklą, kad artinasi pavojus. Ypač tai buvo aktualu XIV a. antroje pusėje, kai Vilniui ne kartą grėsė ordino riteriai. Pilies kalno viršuje, į rytus nuo bokšto, irgi buvo gotikiniai valdovų rūmai, šiaurinėje kalno aikštelės dalyje — kai kurių istorikų minima pagonystės laikų kulto vieta.

Kaip matome, viena šalia kitos buvo dvi pagrindinės institucijos: religinio, dvasinio lietuvių gyvenimo centras ir Lietuvos didžiųjų kunigaikščių rezidencija, valstybės valdymo centras. Panašus yra Atėnų (Graikija) Akropolis, kuris taip pat buvo svar-

biausia, reprezentatyviausia miesto dalis: joje koncentravosi ir religinis gyvenimas, ir karaliaus valdžia.

Po krikščionybės įvedimo pagonių šventyklos vietoje buvo pastatyta Katedra, kuri tapo krikščionių dvasinio bei religinio gyvenimo centru. Laikantis senųjų tradicijų, Katedrai vieta buvo parinkta pilies aptvaro viduryje greta valdovų rezidencijos. Daugelyje Vakarų Europos šalių katedros buvo statomos miestų aikštėse, atokiau nuo valdovų rūmų. (XII a. viduryje Vilnius dar nebuvo prilygęs V. Europos miestams). Tik XV a. po Žalgirio mūšio, sustabdžius kryžiuočių ordino puolamuosius žygius į Lietuvą, Vilniaus mieste, kaip visoje Lietuvoje, prasidėjo ramesnis gyvenimas. Turėjo plėstis ir gražėti pati pilis bei aplinkiniai pastatai. Kunigaikštis Vytautas rekonstravo Aukštutinę pilį. Žinome, kad Vytautas savo karūnacijos iškilmes rengė Vilniuje. Buvo pastatyta nauja didelė Katedra, turėjo taip pat būti numatomas, iškilmėms tinkamas pastatas šalia pilies.

Prancūzų keliauninkas — diplomatas Žilberto de Lanua (Gillebert de Lannoy) 1414 m. savo atsilankymo aprašyme taip pavaizduoja Vilniaus pilį: "Vilniaus pilies atšlaimas leidžiasi nuo aukšto kalno dviem šonais ligi apačios. Tame atšlaimė, apjuostame mūrine siena, yra daug namų. Pilyje ar jos kieme dažniausiai būna kunigaikštis Vytautas, Lietuvos vadovas. Jis ten turi savo dvarą ir savo būstinę"...

Vilniaus pilys XVII a. pradžioje. N. Kitkausko rekonstrukcija

Lietuvos didžiojo kunigaikščio ir Lenkijos karaliaus Kazimiero laikais Vilnius sparčiai pradėjo keisti savo išvaizdą. Atsirado daugiau mūrinių pastatų, miesto gyvenimas tapo įvairesnis, jame būrėsi didikai. Pastarieji, norėdami didesnio Lietuvos savarankiškumo, vis reikalavo, kad Kazimieras nuolat gyventų Vilniuje, o jei ne, tai norėjo į jo vietą pastatyti Olekaitį. Dėl to Vilniuje Kazimiero laikais buvo daug politinių intrigų, sąmokslų, vykdavo įvairūs suvažiavimai, seimai. Tačiau pats Kazimieras, atvykęs iš Krokuvos į Lietuvą, apsistodavo ne tik Vilniuje, bet ir Medininkuose, Trakuose, Gardine ar Kaune.

Reikia tikėtis, kad "pastato su kontraforsais" paskirtį bei jo nugriovimo laiką netrukus pasiseks išaiškinti. Numatyta ištirti visą plotą tarp Pilies kalno ir Katedros, t.y. plotą, kuriame XVIII - XIX a. pradžios planuose vaizduojami jau vėlesni renesansiniai rūmai.

III. Gotinių pastatų liekanos renesansiniuose rūmuose

1740 m. Vilniaus miesto plane (vadinamas Furstenhofo planas) renesansiniai rūmai pavaizduoti turį keturis korpusus-vakarinį (buvusį prie Katedros), pietinį (orientuotą į Pilies gatvės pusę, į miestą), rytinį (arčiau Pilies kalno) ir šiaurinį. Tarp jų — beveik keturkampis, bet ne visai taisyklingas kiemas. Kaip tik šio kiemo šiauriniame pakraštyje

išlikusi sienos sukontraforsais apie 40 m ilgio atkarpa. Tačiau renesansinių rūmų visi keturi korpusai statyti ne vienu metu. Prieškarinio laikotarpio ir 1964 - 1985 metų tyrimai parodė, kad XVIII - XIX a. pradžios Vilniaus planuose tarp Kunigaikščių rūmų ir Katedros vaizduojamo tuščio tarpo, primenančio praėjimą, iš pradžių nebuvo. Dar šiuo metu tuoj už katedros rytinės sienos pamatų, maždaug 80 cm gylyje nuo dabartinio kiemo paviršiaus, yra išlikęs cilindrinis skliautu dengtas gotinis rūsysis. Nėra abejonės, kad jis priklausė pastatui, prišlietam prie pat Katedros rytinio galo. Pastatas buvo orientuotas pietų-šiaurės kryptimi, į pietų pusę jis plėtėjo. Rūsio mūro tyrimai rodo, kad jis galėjo būti statytas XV a. antroje pusėje. Beje, rūsio šiaurinis galas ties Katedros zakristija rėmėsi į liekanas dar vieno šiek tiek ankstesnio gotinio pastato, kurio išlikę du vienas šalia kito lygiagretūs, rytų-vakarų kryptimi einą rūšiai. Šių rūšių vakarinis galas nukirstas palei Katedros zakristijos pamatus. Rytinis galas ėjo į renesansinių rūmų vakarinį korpusą. Senojo gotinio rytų-vakarų kryptimi ėjusio pastato šiaurinė siena buvo bemaž 2 m storio. Taigi, į šiaurės rytus nuo Katedros būta nors ne plataus, bet bent dviejų aukštų pastato. Jo šiaurinės sienos konstrukcija kiautinė: paviršius vien gotine tvarka rištų plytų. Galbūt šis pastatas — tai buvusi XV a. gotikinių reprezentacinių rūmų dalis. Vytauto laikmečio, ar dar anksčiau?

Pastaruoju metu pradedami visos rūmų teritorijos archeologiniai bei architektūriniai tyrimai, be abejo, padės atsakyti į daugelį kol kas ginčytinų klausimų, galbūt leis nustatyti tikslesnę gotikinės rūmų dalies statybos datą — ar ji statyta XV a. viduryje ar pabaigoje, t.y. Lietuvos didžiojo kunigaikščio Aleksandro valdymo metais (1492 - 1506). Kaip žinoma, Aleksandras dažnai gyveno Vilniuje, todėl jo dvarui, be abejonės, reikėjo naujų pastatų.

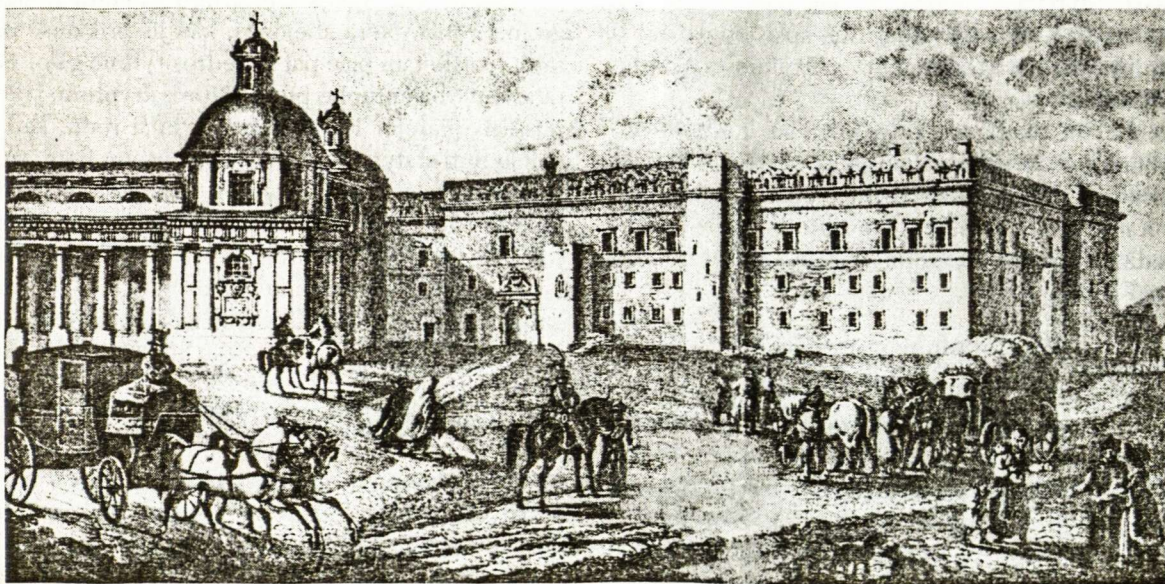
IV. Renesansiniai rūmai Žygimanto Augusto laikais

Vilniaus žemutinėje pilyje, kaip ir mieste, XVI a. ne kartą kilo gaisrai. Rašytuose šaltiniuose minimi 1513, 1520 ir 1530 metų gaisrai. Didelės statybos pilyje po gaisro vyko 1520 m. Istorikas V. Pociecha teigia, kad Žemutinės pilies karalių rūmus pastatė Žygimantas I (Žygimantas Senasis) italų renesanso stiliuje, jie kainavę 100,000 dukatų, ir jų statyba baigta 1530 m. Naujieji rūmai buvo didžiausia Vilniaus miesto puošmena. 1544 m. karalienė Bona (Žygimanto Senojo) žmona su savo dvidešimt trejų metų sūnumi Žygimantu Augustu persikėlė į Vilnių ir pilyje išgyveno 22 metus. Su sūnumi ji toliau restauravo, tobulino ir puošė Žemutinės pilies rūmus. Nemaža statybų buvo ir Antakalnio rajone, Viršupilyje — ten buvo įrengti 28 tvėnkiniai, keletas paviljonų, karaliaus vasaros rezidencijai. Anot L.

Kolankovskio, pilies statybų baigiamiesiems darbams 1546 m. Livonijoje dar buvo nupirkta 2500 akmens luitų, kurie buvo aptašyti Kuoknesėje ir Dauguvos upe nuplukdyti iki Polocko, o iš ten atgabenti į Vilnių. Šaltiniuose ir literatūroje minimi architekto Baltronomiejaus Berečio (Berrecci) italo pavardė.

Naujuosiuose Žemutinės pilies rūmuose prabėgo Žygimanto Augusto jaunystės metai, sutapę su tuo metu populiariomis Renesanso epochos idėjomis, humanistinės, pasaulietinės kultūros suklestėjimu. Vakarų Europos sostinių pavyzdžiu Vilniuje jis įsteigė savo dvarą, kuriame buvo daugiau kaip 1000 asmenų. Čia buvo kultūros, meno, muzikos ir labai ištaigingo gyvenimo centras. Apie renesansinių rūmų didybę bei prabangą ir patalpų įrengimus kol kas surinkta tik padrikusių žinių.

1529 m. spalio 18 d. Vilniaus Žemutinės pilies rūmuose įvyko devynmečio Žygimanto Augusto karūnavimo Lietuvos didžiuoju kunigaikščiu aktas. Karūnavimo ceremonija vyko Pilies rūmų didžiojoje sosto salėje. Iš šios ceremonijos aprašymo galima spręsti apie rūmų salės dydį, kai kurias salės interjero detales. Salėje buvęs sostas, jį tarp tėvo Žygimanti I ir motinos karalienės Bonos užėmė naujasis Lietuvos valdovas Žygimantas Augustas. — „Iš abiejų sosto pusių salėje vietas užėmė Ponų taryba. Dešinėje pusėje sėdėjo vyskupai ir kunigaikščiai: Jonas Žygimantaitis — Vilniaus vys-

Žemutinės pilies rūmų pietinis ir rytinis fasadai. K. Račinskio piešinys, M. Pšibilskio litografija

kupas, Jurgis Olekaitis-Slucko kunigaikštis, Povilas Alšenikis — Lucko vyskupas, Mikalojus Radvila — Žemaičių vyskupas, Mikalojus Viežgaila — Kijevo vyskupas, kunigaikštis Mykolas Zaslavskis, kunigaikštis Fiodoras Čartoryckis, kunigaikštis Andrius Sanguška ir daug kitų mažiau žymių kunigaikščių. Kairėje pirmąją vietą užėmė kunigaikštis Konstantinas Ostrogiškis, Trakų vaivada ir Lietuvos didysis etmonas, už jo iš eilės sėdėjo: Vilniaus vaivada ir kancleris Albertas Goštautas, Vilniaus kaštelionas ir rūmų maršalka Jurgis Radvila, Trakų kaštelionas, ir Žemaičių seniūnas Stanislovas Kęsgaila, didysis maršalka ir Naugarduko vaivada Jonas Zaberzinskis, Polocko vaivada Petras Kiška, Vitebsko vaivada Jonas Glebavičius. Polėsės vaivada Ivanas Sapiega, Bresto seniūnas Aleksandras Jonas Chodkevičius. Žemės išdininkas Bohušas Bohuvitynovičius. Pakamaris ir medžioklis Mikalojus Pacas. Karalienės Bonos, Pinsko, Klecko, Horodeco ir Rohačevo seniūnas Ivanas Michailovičius Chrevičius iš Kurzeneco, arklaininkas Vasylijus Čyžas. Mačislovo seniūnas Jurgis Zenavičius, po jų kiti Lietuvos žemininkai. Ant atskirų suolų sėdėjo rūmų pataurininkas Jonas Mikalojus Radvila ir rūmų raikytojas Grigalius Astikas, o taip pat rūmų išdininkas Ivanas Andrijavičius Pociėjus, čia pat valstybės maršalkos: Nemira Hrimailičius iš Ostromienčino, Melno seniūnas Aleksandras Sultanas iš Počepovo, Motiejus Kločka Volkovysko laikytojas, Jonas Cibulka iš Dolubovo ir daug kitų.

Prieš sostą vietas užėmė žemaičių ir rusų bajorų atstovai, pirmoje vietoje Kijevo žemininkai, už jų paeiliui smolenskiečiai, polockiečiai, vitebskiečiai, volyniečiai. Žygimanto Augusto simbolinio paskelbimo Lietuvos didžiuoju kunigaikščiu jam buvo įteiktas kalavijas ir didžiojo kunigaikščio kepurė”.

Rūmų didžioji salė, reikia manyti, buvo trečiajame aukšte, kuriame buvo ir kitos reprezentacinės patalpos, karaliaus šeimos narių, svečių kambariai. Tačiau pats Žygimantas Augustas tenkinosi tik trimis tapetuotais kambariais, kurių didžiausia vertybė buvo veneciniai veidrodžiai: vienas su rėmais, nusagstytais brangiais perlais, kiti sidabriniai paausuoti veidrodžiai.

Popiežiaus nuncijus B. Bongiovanis, kurį 1560 m. pats Žygimantas pakvietė apžiūrėti savo kambarius, pažymėjo, kad karalius “...turi savo kambariulyje stalą nuo vienos sienos iki kitos, ant kurio sudėta 16 dėžių dvejų uolekčių ilgio ir pusanthro

pločio pridėtų brangenybių”... anot B. Bongiovanio, jis ten matęs tiek brangenybių, kiek netikėjęs rasti sukauptų vienoje vietoje. Su jomis negali lyginti Venecijos ir popiežiaus lobynai, kuriuos jis taip pat buvo matęs. Kalbėdamas apskritai apie Vilniaus pilies rūmų lobyną, B. Bongiovanis nurodo, kad be sidabro vartojamo karaliaus ir karalienės izde yra 15,000 svarų auksuoto sidabro, kurio niekas nenaudoja. Čia yra laikrodžių žmogaus didumo su figūromis, vargonai ir kiti muzikos instrumentai, pasaulis su visais dangaus ženklais, auksuotos taurės, duodamos vyskupų, kaštelionų, seniūnų ir kitų pareigūnų, kai jie gauna karaliaus paskyrimą...

Karalius savo arklidėse laiko 2000 žirgų... Turi 30 balnų ir kamanų žirgams tokių brangių, kad pamatyti kur nors kitur brangesnių — negalima. Kai kurie iš jų yra iš gryno aukso ir sidabro ir tai nestebina, kad jie yra paties karaliaus, bet drauge yra puikiausi dailės kūriniai. Karalius dėvi paprastai, bet turi visokios rūšies drabužių — vengriškų, itališkų, auksu siuvinėtų, šilkinų, vasarinių ir žieminių, pamuštų sabalių, vilkų, lūšių, juodųjų lapių kailiais...”

Man buvo parodyta ir apranga 20 pažų su aukso grandinėmis, kiekviena jų buvo verta 800 vengriškų dukatų ir daug kitų retų ir brangių daiktų, kuriems išminėti reikėtų sugaišti per daug laiko...” — baigia savo aprašymą apie Vilniaus Žemutinės pilies turtus popiežiaus nuncijus B. Bongiovanis.

Ne visi šie didžiulės meninės vertės lobiai buvo saugojami pagrindiniame rūmų pastate, kuris vaizduojamas M. Pšibilskio litografijoje P. Smuglevičiaus piešiniuose. Atrodo dalis šio prabangios kolekcijos rinkinių buvo saugojama pastatuose, kurie XVI a. Žygimanto Augusto iniciatyva buvo pastatyti tarp pietinių Žemutinės pilies vartų ir rezidencinių rūmų pietinio kurpuso, Anot V. Kaškovskio, čia buvusi karališkoji pirtis, keletas skliautuotų salių, kuriose buvo laikomi brangūs karališkieji ginklai ir garsus brangenybių rinkinys, saugomas specialiose spintose. Be to, Žygimantas Augustas savo kolekcijoje turėjęs 20 šarvų iš jų 4 buvę puikiausio darbo su gražiais pjaustymais bei pasidabruotomis figūromis. Tam tikroje bokšto pavidalo patalpoje buvo įrengta asmeninė Žygimanto Augusto koplyčia. Čia buvo Pilies rūmų sodas su gėlynais, vejomis, tiltais, skulptūromis.

Reikia tikėtis ateityje, atstačius užplanuotas Vilniaus Žemutinę ir Aukštutinę pilies su jų pastatais,

PASKUTINIO KARIŪNO ODISĖJA

(Tąsa iš "Kario" Nr. 7)

J. KLIMAS

Nestatėme sargybos. Saulei betekant pasirodė pirmi kariai iš sumušto dalinio pavieniui, susimaišę iš įvairių kuopų. Pasienio sargybos nebuvo, tai laisvai traukėsi į Vokietiją. Aš laukiau vildamasis daugiau pamatyti iš savojo bataliono, kai tuo tarpu pribėgo vienas iš ketvirtos kuopos kareivis ir prašė, kad aš pavažiuočiau keletą kilometrų paimti jo žmoną. Mėginau atsakyti, nes atrodė, kad rusai kiekvienu momentu gali bombarduoti, o aš su šaudmenų sunkvežimiais negalėjau pasitraukti. Bet kareivio ašaros, o be to, tik prieš porą mėnesių jis buvo vedęs, mane nugalėjo.

Pavažiuoju apie 10 kilometrų. Jo žmona dar tvarkėsi apie savo lagaminą, kurį aš pagriebęs mečiau į šalį ir pagriebęs šiltesnį vatinį, išpraudžiau jai į rankas ir atgal.

Kai pasiekėme savo vietą, jau per sieną traukėsi masėmis. Nieko nematydamas iš savo bataliono, pagalvoju, kad rusų tankai gal mūsiškius atkirto, todėl ir pats pajudėjau. Pavažiuoju už sienos keletą šimtų metrų, privažiuoju du SS

majorai ir įsakė man stabdyti besitraukiančius ir mesti juos į abi puses kelio gynimuisi. Pasakęs "klausau", liečiau šoferiams kuo arčiau užsimaskuoti ir laukti mūsų. Vokiečiams nuvažiuojus, kareiviams pasakiau, kad su šitokiais ginklais nė nebandytu priešintis. Įsakiau mesti toliau nuo kelio į laukus ir trauktis. O aš su savo štabu sušokom į sunkvežimius ir važiavom atgal. Jeigu būtų tie patys vokiečiai sustabde, būčiau teisinėsis, jog kareiviai bėga atgal ir mano įsakymo neklausom. O jeigu būtų bandę mane areštuoti, tai buvo paruoštas automatas jiems likviduoti, nes jokie didesnio vokiečių dalinio nesimatė.

Pavažiuoju apie 3 kilometrus, prisivijom ilgą pabėgėlių vorą. Jau buvo vėlyvas rytas ir lėktuvų puolimas lyg dvelkė ore. Tokią vorą greitai pralenkti nebuvo galimybės, todėl pasukom į sodybą už kelių šimtų metrų nuo kelio ir užsimaskavom. Ir štai užskrido rusų lėktuvai. Sprogdamos bombos vorą sumaišė su žeme. Norėjosi kaip nors pagelbėti,

tačiau mes neturėjom jokių mediciniškų dalykų, o su savo amunicijos sunkvežimiais, jeigu būtų dar pakartoję puolimą, galėjome dar daugiau žalos padaryti.

Ūkyje buvo liūdnas vaizdas. Ūkininkai buvo pasitraukę. Namas buvo tuščias. Banda juodmargių karių su pritvinkusiais tešmenimis, kad kai kurių net pienas bėgo. Jos baubė lyg prašydamos pamelžti. Pulkas žąsų, vištų klegeno aplink namą...

Visi buvome pamiršę apie pusrūčius, o čia jau pietų laikas. Paklausiau moteriškės, ar moka žąsį kepti. Atsakė "taip". Išsiėmęs pistoletą, nupyliau keturias žąsis. Kareiviai surado bulvių ir kitų priedų. Bet štai, darbi tik įpusėjus, užsuko kiti du SS majorai ir sako, kaip gaila, kad dabar mes savo žąsis turime ėsti. Nenorėdamas pakliūti į bėdą, sakau: Ne, mes jas dar iš Lietuvos vežam". Bet pagalvoju "jūs Lietuvoje daug mūsų žąsų suėdėte, o dabar galite mums atsilyginti".

Iš besitraukiančių patyriau, kad pulkas gavo įsakymą trauktis į Tilžę.

legendarinis Šventaragio slėnis vėl atgaus bent simbolinę istorinės Lietuvos valstybės didybės aureolę.

Panaudota literatūra: 1. *Kultūros barai* nr. 12, 1987 m. ir *Kultūros Barai* nr. 6, 1988 m. Schemos, rekonstrukciniai brėžiniai, paveikslai architekto N. Kitkausko, K. Račinsko. Litografija M., Pšibilskio.

IŠ LKVS "RAMOVĖS" VEIKLOS

Klivelando ramovėnai savo veiklos plane yra numatę kasmet vasaros laikotarpyje suruošti tradicinę gegužinę, kurio spelną skiria žurnalo "Karys" paramai ir lietuviškai veiklai paremti. Šiais metais gegužinė įvyko prie Erie ežero liepos 31 d. Kaip kasmet, taip ir šiomet Klivelando ir apylinkės

lietuviai gausiai dalyvavo ir nuotaikingai vaišinosi ramovėnų žmonių ir birutiečių paruoštais pietumis su įvairiais priedais. Žurnalui "Karys" paremti surinkta daugiau kaip 300 dol., o iš gauto pelno paremta lietuviška veikla.

Šiuo metu skyriaus valdyba, vadovaujama Vytauto Janušio, ruošiasi Lietuvos kariuomenės minėjimui, kuris įvyks š.m. lapkričio 19 d. 7 val. vak. Lietuvių namų auditorijoje. Kalbės žurnalistas poetas Balys Gaidžiūnas, o meninę programą atliks Klivelando vyrų oktetas, vadovaujamas jauno muziko Kavaliausko, neseniai atvykusio iš Lietuvos. Po akademinės dalies vyks vaišės bei šokiai. Visuomenė kviečiama gausiai dalyvauti.

E. Prancus

Gerai papietavus, priėjo psk. Žažeckas ir sako: — „Leitenante, einam. Kai ką įdomaus parodysiu“ Tvarte gulėjo veislinė kiaulė, jau atpenėta, tokia didelė, kokios savo gyvenime nesu matęs. Tuoj metėsi į galvą mintis: pradžioje karo vokiečiai atėmė iš mano tėvo arklius. Ir štai gera proga už tai atsilyginti. Kareivis, paėmęs šautuvą, taikliu šūviu į galvą, užbaigė kiaulės gyvybę.

Kiek pavažiavus, pradėjo temti. Užsukom į vieną ūkį ir paprašėm nakvynės. Man davė kambarį savo name. o išgirdęs, kad lietuviškai kalbamės, kareiviams liepė atsigulti tvarte, nors darbininkų namas buvo tuščias. Čia vėl užvirė mano kraujas. Galvoju: „Mano kareiviai tvarte negulės“.

Aukštai, lyg sukdamasis, burzgė rusų lėktuvus, o mes nutarėme svilinti kiaulę. Lėktuvus, pastebėjęs ugnį, suko į mūsų pusę. Mes tada užgesindavom, o nuskridus ir vėl savo darbą tęsėm. Vokiečio, matomai, nervai nepernešė, ir jis, mums nepastebėjęs, su savo pakrautu vežimu dingo.

Rytą „specialistai“ pradėjo lašinius spirginti, o mėsą, šiek tiek pasūdę, valgėm pusryčiams, pietums ir vakarienei.

Trečią dieną iš bataliono paskyrė ryšio karininkais kpt. Miliauską, kpt. Ruzgį ir mane. Labai susijaudino kpt. Bareišis, kuris nuo Pabradės poligono nuo savo kareivių nesiskyrė. Su ašarom akyse jis kalbėjo, kad štai, po penkiolikos metų karinės tarnybos, kaip spirgą iš košės išmetė... Aš sakau vokiečiui ryšio karininkui, kad aš neisiu, paimk kapitoną. Tas gi atkerta: „Ar sudurnavojai? Kiekvienas tokios vietos nori, o tu...“ Žinoma, aš jam aiškinu, kad esu jaunas ir grįšiu į kariuomenės dalinį į frontą, kur esu buvęs anksčiau. O tuo tarpu galvoje velniški planai sukosi, mąstant, „kur aš nukeliausiu, nakvynėlę gausiu...“

Kapitono neėmė, o vietoje manęs paskyrė j. ltn. St. Tada vokiečiai paklausė, ar norėčiau gurguolen palydėti į Dancigą. Sutikau.

Mano štabas nestojo į aviaciją ir pasiliko su manimi iki paskutinės karo dienos. Niekad, o niekad nepamiršiu jų. Tai buvo virš. Jonušis, psk. Gruzdis ir jo brolis, j. psk. Sinkevičius, du broliai Puzinai, Čeplaitis, Višinskas ir dar vienas Jonas, kurio pavardės nebeatsimenu.

Kai vora išsirikiavo žygiui, tik tada pastebėjau, kad mano vežikai buvo Lietuvos kariuomenės liktiniai puskarininkiai ir viršilos, kurie nenorėjo aviacijoje būti eiliniaus. Ryšio karininku pasiliko mano bičiulis Steinberg ir vienas puskarininkis už maistą pakeliui ir už pašarą arkliams su ūkininkais atsiskaitydavo.

Kolonoje buvo apie 260 vyrų. Traukėmės šalutiniais keliais, kad netrukdytumėm kariuomenės judėjimui.

Pakeliu žygiuodami sutikom apmokomą lietuvių desantininkų būrį. Kai kurie rado pažįstamų, kurie kvietė pasilikti. Jie pasakojo apie gerą maistą, gausą rūkalų ir kt. Kurie klausė mano patarimo, tiem aiškiai atsakiau: nebūkite durni, karas vokiečių jau pralaimėtas...

Pravažiuojant pro Panagmiundę, kur buvo slapti raketų fabrikai, prisistatė pulkas vokiečių, tų fabrikų darbininkų. Kareiviai negalėjo su tom merginom susikalbėti. Tuo tarpu pasirodė būrys rusaičių. Rusės laimėjo ir rytą lindo iš krūmų porėlės, vienos į darbą, kitos į kelionę.

Gurguolių niekas neskaičiavo. Iš pradžių buvo tik po vieną vežiką, o paskui matėsi ant kai kurių vežimu jau po du, po tris. Šypsosi ir nieko nesako. Tuo tarpu vokiečiai puolė mane, kad kareiviai arklius parduvinėja ar maino su ūkininkais. Jam tuoj atkirtau, kad niekas neparduvinėja. Pora arklių, pririštų paganyti, pabėgo, pora vežimu sugedo, o jeigu kas ir apmainė, tai — Dieve padėk, nes jie tuos arklius patys susikombinavo ar tai iš partizanų grobio, gal kiti buvo iš ūkininkų nusavinti, dar kiek buvo ir iš Lietuvos kariuomenės

likę. Sakau jam: — „Matai, kas darosi, ką palikom. Pasikviesk savo žmoną ir pagyvenk kur nors viešbučiuose, o aš čia už viską atsakysiu“.

Nuo to laiko daugiau jo nemačiau iki Dancigo. Apsistojom miestely Zugdam apie 15 km į rytus nuo Dancigo. Ryšio karininkas apsistojęs pas biurgermeisterį, o man paskyrė kambarį pieninės savininko namuose. Tai buvo vietovė, prieš karą priklausiusi Lenkijai, ir lenkų jie labai nekenė, todėl ir į lietuvių jie pradžioje žiūrėjo labai abejingai. Bet greit pastebėjo skirtumą tarp lietuvių ir lenko — buvau priimtas kaip šeimos narys. Ypatingai, kad devyniolikmetė dukrelė pradėjo rodyti simpatijas. Vyras ir jaunuoliai nuo 16 metų amžiaus buvo mobilizuoti, todėl merginoms ir našlėms, kurių vyrai jau buvo žuvę kare, vyras buvo lyg kvepiantis bijūnas.

Toje šeimoje karo nesijautė. Pusryčiam karšta grietinė, pietums įvairūs kepsniai, puiki vakariene, po vakarienos vynas su įvairiais sūriais. Praeinant per miestelį, viena kita karo našlė užsikviečia išgerti kavos puodelį ar stiklą vyno, ir vis tie patys dejavimai „Kaip nuobodu be vyro gyventi“. Čia teko pirmus anglų belaisvius pamatyti. Jie dirbo pieninėje. Buvo geros mitybos, pieninėje aprenkti švariais darbo drabužiais. Darbą baigė, švariam savo uniformom rikiuotėje vieni nueidavo į namelį, kur už miestelio gyveno. Turėjo senuką vokiečių sargybinių, kurio niekad sargyboje prie jų namelio nepastebėjau. Bet čia pamačiau, kiek iškentėjo rusas belaisvis ir kaip anglas belaisvis gyveno.

Mūsų gurguolių niekas nenorėjo priimti, nes nežinojo, ką su jomis daryti. Todėl po poros savičių buvo nutarta parduoti ūkininkams iš varžytinių. Vietiniai ūkininkai nupirko vežimą ir arklius po 5 ar 10 markių. Ryšio karininkas, nors ir par-

(Nukelta į psl. 371)

SOVIETŲ KARINIS PAJĖGUMAS

(Grėsmės įvertinimas 1988 m.)

Apžvalgą paruošė V. STATKUS

Šia antrašte (žinoma, anglų kalba — *Soviet Military Power: an Assessment of the Threat — 1988*) knyga 1988 m. pradžioje išleido JAV Gynybos ministerija. Knygoje yra 161 psl. teksto, plius 15 psl. turinio ir vardyno, gausu iliustracijų ir diagramų.

Knyga suskirstyta dviem dalimis, kurių kiekviena toliau skirstoma skyriais.

I. Sovietinės grėsmės pobūdis.

1. Sovietų valstybinio saugumo politika.
2. Sovietų užsienio politika Gorbačioviui valdant.
3. Karinių resursų paskirstymas. Sovietų strateginės programos ir erdvės pajėgos.
5. Sovietų paprastosios pajėgos.

II. Grėsmės įvertinimas.

1. Strateginė pusiausvyra.
2. Regionalinės ir funkcijų pusiausvyros.
3. Tyrimai ir išvystymas: technologinė konkurencija.
4. Kolektyvins saugumas: mūsų rizikos ir atsakomybės.

Dėl temos aktualumo čia pateikiamos tos knygos apžvalgą stambiausiais bruožais. Apžvalgoje laikysimės knygos suskirstymo. Pradžiai reikia pastebėti, jog tekste dvejose vietose nurodoma, kad JAV vyriausybė nep-

ripažįsta Estijos, Latvijos ir Lietuvos inkorporavimo į Sovietų Sąjungą.

I. 1. rusiškoji civilizacija nėra priėmusi vakarietiško konstitucingumo, demokratinio valdymosi, asmens teisių ir laisvo verslo sąvokų. Tiek carinė, tiek ir sovietinė sistemos pasižymi autokratišku valdymu, centralizuota biurokratija ir valdžios išlaikymu policine galia. Marksistinė-leninistinė ideologija moko, kad sovietinė valstybė yra ilgą laiką pasitęsiančioje kovoje tarp dviejų esminiai nesuderinamų politinių, ekonominių ir socialinių sistemų. Sovietai tiki, kad šioje kovoje istorija ir laikas yra jų pusėje. Per praėjusius tris šimtmečius tiek carinė, tiek, sovietinė sistemos savo ekspansingą politiką teisingai, dažnai melagingai tuo, kad Rusijos istorija yra besikartojanti invazijų ir okupacijų istorija.

Sovietų valstybės vadovai tiki šia dviejų sistemų kovos teoriją ir į ją kreipia visas jėgas. Tam tikslui jie: stiprina sovietų politinę sistemą ir komunistų partijos valdymą; plečia ir stiprina sovietų įtaką pasaulyje; gina sovietų šalį ir valstybę nuo galimos agresijos ir išlaiko dominavimą sausumos ir jūrų srityse. liečiančiose sovietų sienas. Šių tikslų jie siekia taikiomis priemonėmis, bet taip pat naudoja grasinamas ar spaudžiamas diplomatinės priemonės ar ir

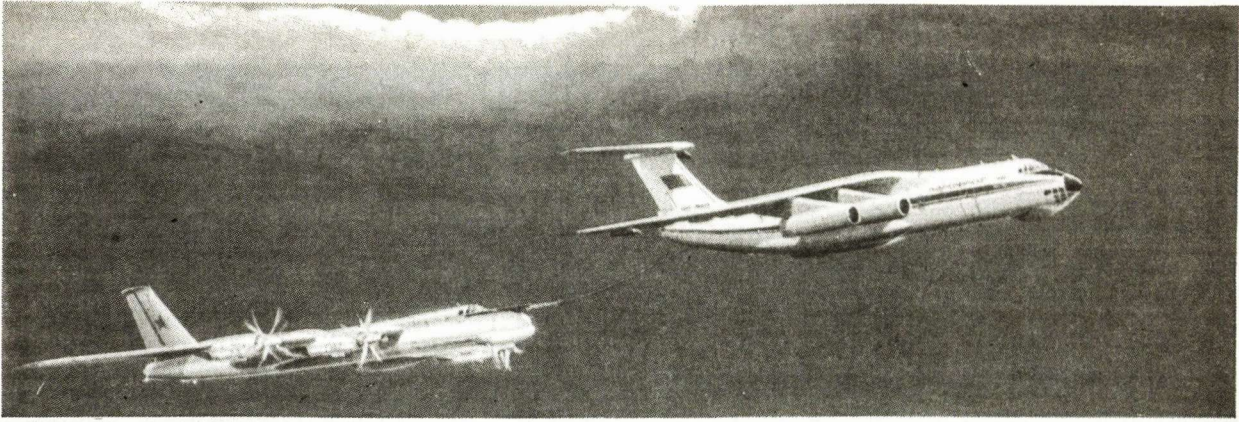
ginkluotas pajėgas, ką parodė Vengrijos, Čekoslovakijos ir Afganistano atvejai.

Sovietų įtaka, ekonomijos augimas ir užsienio politika pradėjo silpnėti šio dešimtmečio pradžioje, baigiantis Brežnevo valdymui ir Andropovo bei Černenkos trumpu laiku. Kremliuje paaiškėjo, kad sistema reikalinga pakeitimo. Tą dabar neša Gorbačiovo reformos, nors sistemos pagrindai lieka nekeičiami.

Sovietų vadovybė, atrodo, supranta atominio karo naikinančias pasekas, bet jų karo doktrina reikalauja sugebėjimo pasiekti pergalę, bet kuria forma nuo riboto paprasto iki strateginio atominio karo. Ta doktrina karą mato esant politikos tęsinį ir akcentuoja puolamąsias operacijas. Tiek paprastame, tiek atominiame kare sovietams pergalę sudarytų JAV ir NATO sunaikinimas ar neutralizavimas ir partijos dominuojamos politinės - ekonominės struktūros išlikimas.

Sovietų karo doktrina, strategija ir taktika nėra sustingusios, jos keičiasi keičiantis technologijai ir politinėms sąlygoms. Šalia atominių ginklų, sovietai prileidžia, kad gali būti karas ir vien paprastaisiais, ne atominais ginklais ir tam galimumui rengiasi intensyviai modernindami ir plėsdami paprastąsias pajėgas. Sovietai numato, kad viso karo laimėjimas gali būti nuspręstas jau karo pradinėje fazėje. Reaguodami į NATO augantį ofenzyvinį pajėgumą, sovietai savo bendroje ofenzyvinėje strategijoje numato ir ginamąsias operacijas. Gorbačiovo reformos sovietų karinėje politikoje esminių pakeitimų neįnešė, o kariniams reikalams skiriamos lėšos tik didėja.

Kaip ir visų kitų Sovietų gyvenimo sektorių, taip ir ginkluotų pajėgų aukščiausia vadovybė yra Sovietų Sąjungos komunistų partija, tikriau, Politbiuras ir gynybos taryba. Tiesioginė ginkluotų pajėgų kasdieninė kontrolė ir administracija yra pavesta Gynybos ministerijai, vadovaujama armijos

1987 m. įvestas strateginių bombonešių "Bear II" papildymas kuru ore įgalina juos skristi toliau

generolo Dmitri Jazov. Jis yra atsakingas už ginkluotų pajėgų parengti, jų išvystymą ir civilinės gynybos programą. Partijos kontrolė atliekama prižiūrint sprendimus, personalo paskyrimus, KGB trečią aukštąjį direktoratą ir gynybos ministerijos vyriausią politinį direktoratą.

Pagrindinis pasitarimų organas yra gyn. ministerio pirmininkaujama gyv. ministerijos kolegija, į kurią įeina trys pirmieji gyn. ministerio pavaduotojai, 11 ministerio pavaduotojų ir vyriausios politinės administracijos viršininkas. Penki iš tų 11 pavaduotojų yra ginklų rūšių viršininkai, būtent, strateginių raketų pajėgų, žemyno pajėgų, laivyno, priešlėktuvinės gynybos ir aviacijos. Jie yra atsakingi už taikos meto administravimą, tvarkymą ir apmokymą. Likusieji šeši pavaduotojai prižiūri civilinę gynybą, užnugario tarnybas, vyriausią inspektoratą, statybas bei butus, personalą ir ginklavimą.

Ginkluotų pajėgų operacinę kontrolę vykdo Generalinis štabas, kuriam vadovauja Sovietų S-gos maršalas Sergei Achromejev. Gen. štabas koordinuoja planavimą ginklų rūšių štabų, 16 karinių apygardų štabų, keturių rytų Europoje išdėstytų pajėgų grupių, keturių laivynų, užnugario tarnybų, civilinės gynybos ir gynybos ministerijos direktoratų. Gen. štabas taip pat rengia pasiūlymus gynybos tarybai ir kolegijai.

Sovietų S-gos teritorija yra suskirstyta į 16 karinių apygardų, kuriose yra kariniai vienetai, mokymo institucijos, naujokų ėmimo ir mobilizacijos įstaigos.

Lenkijoje, Rytų Vokietijoje, Čekoslovakijoje ir Vengrijoje stovintieji sovietų vienetai yra suorganizuoti keturiomis pajėgų grupėmis. Šios grupės ir dauguma karinių apygardų yra subordinuotos vienai kuriai iš keturių postovių regioninių aukštųjų vadovybių. Šios aukštosios regioninės vadovybės kontroliuoja žemės, oro ir jūrų pajėgas, kurios operuotų Vakarų, Pietvakarių, Pietų ir Tolimųjų Rytų karinių operacijų teatruose. Šios aukštosios regioninės vadovybės sudaro aukščiausios vadovybės ir gen. štabo pratęsimą į būsimųjų frontų vadovybę.

Ne sovietinės Varšuvos pakto (NSVP) pajėgos taikos metu yra subordinuotos savo valstybių vadovybėms, bet karo atveju jos būtų subordinuotos sovietinei Vakarų ir Pietvakarių teatrų vadovybei. Jų karo planai, mokymas, taktika, struktūra ir parengtis yra diktuojama sovietų karinės vadovybės. Iš to matoma, kad jų tautiniai interesai yra subordinuoti sovietų interesams.

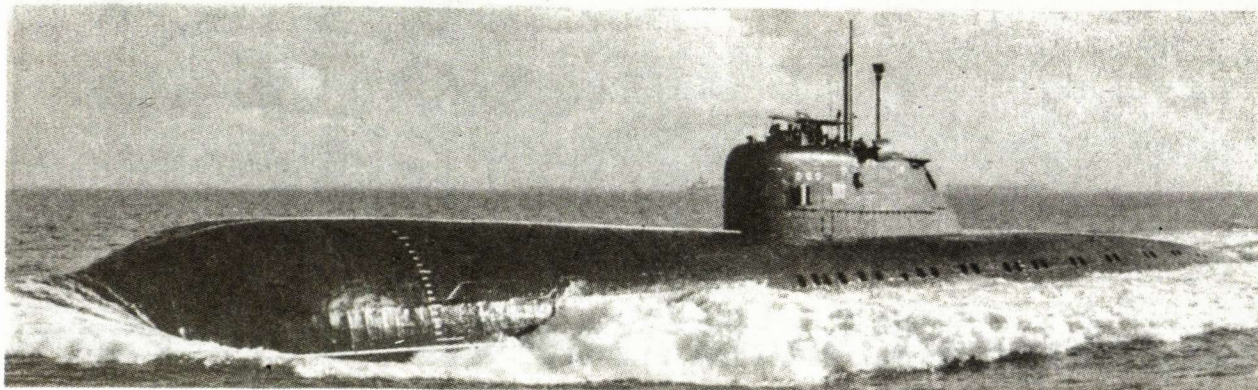
Kremlius numato, kad konflikto pradžioje NSVP gali pasirodyti gerai, tačiau tolimesni įvykiai ir NSVP vadų motyvacija gali paveikti tų pajėgų patikimumą. Padėtį gali paveikti ir

NATO iniciatyva paktą išardyti.

Karo atveju, sovietų taikos meto karinė vadovybė trumpiausiu laiku gali persiorganizuoti į karo meto organizaciją. Partijos gen. sekretorius pirmininkaus gynybos tarybai ir vadovaus aukščiausios vadovybės (verchovnoje glavnokomandovanije) generalinei būstinei (stavka). Vadovybei ir svarbiausiems partijos asmenims apsaugoti įvairiose vietose yra įrengtos nuo visų karo priemonių saugios slėptuvės, kai kuriais atvejais siekiančios kelis šimtus metrų po žeme ir ryšio priemonės, įgalinančios karo veiksmams vadovauti. Aukščiau minėti "teatrai" yra taip visais atžvilgiais organizuoti, kad karo operacijas gali vesti nepriklausomai nuo to, kas vyksta kituose "teatruose".

Žiūrint į ateitį, matoma, kad per ateinančius 10 metų sovietai stengsis pagyvinti savo ūkinį sektorių, moderninti pramonę ir įsigyti naujos technologijos. Jie ir toliau laikysis pažiūros, kad jų karinės pajėgos turi būti pasirengusios karui bet kuria forma ir turi jį laimėti. Nors jie ir stengiasi pakeisti vakaruose esantį sovietų vaizdą, jie neparodė, kad atsisako savo tikslų.

I. 2. Gorbačioviui vadovaujant sovietai stengiasi plėsti santykius su kitomis valstybėmis, su kuriomis tokių santykių anksčiau ir neturėjo. Sunkumų sudaro tai, kad pasaulyje pradedama plačiau suprasti, kad

1988 m. pradžioje Sovietai paskolino Indijai robotais — bombomis ginkluotą atominį povandeninį laivą

sovietinė sistema atneša ekonominius trūkumus. Sovietai suprato, kad pasikeitus daug aplinkybių dabartiniame pasaulyje, jie taip pat privalo keisti savo metodus, tačiau neatsisakydami savo galutinio tikslo — dominuoti pasaulyje.

Į JAV ir toliau žiūrima kaip į mirštantį, bet pavojingą priešą. Santykiuose su JAV, stengiamasi ginklų kontrolės procesą panaudoti kaip apsaugą numatomam sovietų pajėgų modernizavimui ir plėtimui. Plečiant pastangas toje pat srityje, stengiamasi ardyti NATO santarvę, išjungti JAV iš Europos, siekiama prieiti prie vakarų technologijos ir kreditų bei ardyti vakarų karines programas, ypač JAV strateginės gynybos iniciatyvą ("žvaigždžių karą") ir NATO pajėgų modernizaciją.

Vakarų Europoje aukščiau išvardintų tikslų siekdami sovietai naudoja "pažangiuosius", socialistinius ir neutralistinius sąjūdžius, kurstydami opoziciją NATO, siekdami riboti JAV laivyno veiklą Europos vandenyse.

Nežiūrint Sovietų S-goje vykdomų reformų, Varšuvos pakto valstybėse yra nerimą keliančių nepriteklių, kurie kelia rūpesčio vietos valdantiesiems. Gorbačiovas bando kai kuriuos santykius daryti lankstesnius, tačiau neatpalaiduodamas bendros kontrolės.

Viduriniuose rytuose Maskva atsisako nelanksčios Brežnevo politikos, tačiau dėl visos eilės

nepalankių aplinkybių sovietams nesiseka savo įtaką tame regione stiprinti ir plėsti. Susirėmimuose karo lauke sovietų ginklai ir taktika pasirodė menkiausiai už vakariečius.

Pietryčių Azijoje sovietų invazijos nepasisiekimas Afganistane jau visiems žinomas — sovietai savo pajėgas iš ten evakuoja.

Ryšy su sovietų invazija į Afganistaną, suaktualėjo sovietų santykių su Pakistanu reikalas. Pakistanas remia afganus partizanus mudžahedinus. Reaguodami, sovietai pradėjo Pakistano oro erdvės pažeidimus, per afganų komunistų slaptąją tarybą vykdo Pakistane sabotazo ir teroro aktus. Maskva taip pat siūlo savo pagalbą pramonės srityje, jei Pakistanas laikysis "realesnės" laikysenos Afganistano atžvilgiu.

Sovietų S-ga skiria daug reikšmės santykiams su Indija, kuriai jau 25 metus ji tiekia ginklus, jų tarpe daug modernių. Indija atsilygina remdama sovietų laikyseną pasaulinėse politinėse arenose.

Santykius su Kinija bandoma gerinti, bet kinai tame kelyje mato tris kliūtis: sovietų paramą Vietnamo vykdomai Kambodijos okupacijai, sovietų pajėgas Afganistane ir sovietų pajėgų koncentraciją Kinijos — Mongolijos pasienyje. Pastebimas nežymus įtampos tuose santykiuose mažėjimas.

Santykiai su Japonija yra įtempti visą šį dešimtmetį, nes sovietai

tebelaike okupavę kelias šiaurines Japonijos salas ir jose laiko stiprias pajėgas. Pasikeičiant užs. reikalų ministerių vizitais buvo bandyta santykius gerinti, bet sovietų šnipinėjimas ir japonų taikomi aukštosios technologijos eksporto į Sov. S-gą varžymai vėl sustiprino sovietų nepasitenkinimą, o japonų nepasitikėjimą sovietais.

Santykiai su Šiaurės Korėja pradėjo žymiai gerėti nuo 1984 m. Sovietai tiekia įvairius ginklus, kai kuriuos visai modernius, sovietų laivai lankosi Š. Korejos uostuose, kelyje į kitas paskirtis sovietų lėktuvai skraido viršum Š. Korėjos teritorijos.

Tarp 1982 ir 1984 m. Vietnamui sovietai davė karinėmis medžiagomis paramos beveik 7 milijardų dol. vertės. Ekonominė parama šiuo metu siekia 1.5 - 2 milijardų metams, bet sovietai pažadėjo ją padvigubinti. Sovietams labai svarbi amerikiečių po Vietnamo karo palikta Cam Ranh laivyno bazė, kuria Hanojus leido sovietams naudotis. Ten esančiomis jūrų ir oro pajėgomis sovietai gali kontroliuoti pietryčių Azijos vandenį, ten jie turi įsirengę ir ryšių bei žinių rinkimo vietas.

Plėsdami prieinamumą į Pietų Pacifiką, sovietai yra pasirašę Žvejojbos ir uostų naudojimo sutartis su naujai susikūrusiomis Pacifiko salėlių respublikomis: Kiribati ir Vanuatu.

Sovietai supranta, kad politinis nepastovumas JAV pašonėje —

Sovietų duotas Nikaragua "Hip" tipo atakos helikopteris

Lotynų Amerikoje yra naudingas sovietų interesams. Dėl tos priežasties jie pradėjo gyvinti savo diplomatinę veiklą šiame regione.

Kuba sovietų klientų tarpe užima labai svarbią vietą. Nuolatiniai labai modernių ginklų ir kitų priemonių tiekimai įgalino Kubą ir toliau moderninti savo karines pajėgas. Sovietai Kuboje turi 2.800 karinių patarėjų, 2,800 karių stiprumo brigadą ir 2,100 savo personalo ryšių sekimo stotyje Lourdes (netoli Havanos). Sovietinė ekonominė parama siekia apie 4.5 milijardus dolerių per metus, toje srityje dirba apie 5,000 sovietinių patarėjų ir technikų. Atsilygindama, Kuba pasitarnauja sovietų interesams savo kariniais daliniais ir instruktoriais Angoloje, Etiopijoje ir Nikaragvoje. Sovietai prikiša Castro, kad jis nevykusiai tvarko Kubos ūkį, eikvoja sovietų paramą.

Sovietų parama sandinistų režimui Nikaragvoje turi tikslo sukurti dar vieną strateginį spaudimo tašką prieš JAV. Nikaragva yra tik 1,400 mylių nuo JAV pietinės sienos ir tik 350 mylių į šiaurę nuo Panamos kanalo. Nikaragvoje šiuo metu statomi uostai ir aerodromai įtampas ar konflikto atveju galėtų būti svarbus veiksnys. Sandinistų remiamas drumstimas yra tikra grėsmė kaimynams. Sovietai ir

jų sąjungininkai per paskutiniuosius 8 metus Nikaragvai pristatė daugiau kaip 120,000 tonų karinių reikmenų apie 2.3 milijardų dolerių vertės. Dėl smunkančio ūkio sovietai Nikaragvai duoda ir ekonominę paramą, kuri 1987 m. pasiekė 300 milijonų dol. 250 sovietų patarėjų ir technikų prižiūri tų investicijų naudojimą ir užtikrina sandinistų režimo pastovumą.

Vienas žymus sandinistų pabėgėlis parodė, kad Sovietų S-ga yra nusistačiusi ne vien užtikrinti sandinistų režimo išsilaikymą, bet ir sukurti jo karinį vyravimą Vidurio Amerikoje. Su sovietų parama, sandinistai numato 1995 m. turėti 600,000 kariuomenę.

Peru šiame dešimtmetyje labai pigia kaina gauta iš sovietų sumodernino savo ginkluotas pajėgas. Ten yra ir 50-60 sovietinių karinių patarėjų. Peru atsilygina remdama sovietų žvejybos laivus ir sudarydama vartus į Pietų Ameriką sovietų oro linijai "Aeroflot".

Į pietus nuo Saharos esančioje Afrikoje ir Indijos vandenyne sovietai stengiasi stiprinti ir plėsti savo įtaką, gautą praeitą dešimtmetį. Angoloje, Mozambike ir Etiopijoje jie naudoja kubiečius, kitur vėl tiekia ginklus. Jie daug dėmesio kreipia į Pietų Afriką,

kur jie remia juodųjų kovą su baltųjų vedama "apartheido" politika.

Gorbačiovo "naujasis galvojimas" reiškia veikimo stiliaus pakeitimą, o jo diplomatiniai ėjimai sudaro naują taktiką. Mažiau grėsminga laikysena Maskva stengiasi nukreipti tarptautinį dėmesį nuo savo militarizmo ir avantiūrizmo. Maskvos nuomone, tai įgalins plėsti savo įtaką, stiprinti savo jėgas ir mažinti išorės spaudimą į jos klientus, plėsti rytų-vakarų prekybą, įsigyti vakarų technologijos ir sustiprinti sovietų ekonomiką. Dar neaišku, ar tai atsilieps į Maskvos pagrindinius tikslus.

I. 3. Gorbačiovas stipriau akcentuoja vieną iš pagrindinių marksizmo-leninizmo dėsnių, kad karinė galia priklauso nuo ūkinės galios. Sovietų karinei galiai pilnai suprasti, reikia susipažinti su žmogiškaisiais ir materialiniais resursais ir tais mechanizmais, kuriais tie resursai paverčiami karo priemonėmis.

Sovietai yra sukūrę didžiausią pasaulyje karinės pramonės kompleksą, į kurį, civilinio sektoriaus aprūpinimo kaina, yra nukreiptos geriausios žaliavos, gamybos priemonės ir geriausios žmogiškosios jėgos. Pvz., gynybos srities pramonė dabar apima apie 60% metalo ir

Nauji "Fulcrum" lėktuvai, skirti veikti nuo lėktuvnešių, bandomi Saki aerodrome Kryme

mašinių pramonės. Dėl to nukenčia civilinis sektorius.

Centralizuotoje sovietų planavimo sistemoje pirmenybė duodama kariniams poreikiams. Ta pirmenybė eina žemyn iki gamybos įmonių, kuriose kokybės žiūri specialiai tam apmokyti karininkai, kurie turi galios specifikacijų neatitinkančius gaminius atmesti. Ginklų sistemos yra apbruojamos aukščiausių partijos ir vyriausybės instancijų ir jų gamybai skiriamos lėšos yra asignuojamos visam numatytam gamybos periodui, tuo išvengiant JAV sistemoje pasitaikančių metinių biudžeto apkarpyimų.

Sovietų vyriausybė yra nepatenkinta dabartine šalies ūkine padėtimi ir nori skubiai moderninti mašinių gamybą, tuo sumoderninant ir visą pramonę, ypač mikroelektronikos, kompiuterių, robotų, instrumentų ir biotechnologijos srityse.

Gorbačiovo siekiamas ūkio pertvarkymas yra labai komplikotas procesas, kuris truks bent 10-15 metų ir kuriame perėjimas nuo kiekybės prie kokybės gali atsiliesi ir karinių poreikių tenkinimui. Jis pripažino, kad dideli ginklavimosi kaštai "sudaro

naštą ūkiui".

Sovietų ginklų pramonė ir toliau tęsia gamybą dideliais kiekiais, tuo pat metu pereidama prie žymiai modernesnių sistemų. Keturi stambieji tankų gamybos kompleksai pagamino daugiau kaip 40,000 modernių tankų sovietų, Varšuvos pakto ir klientų pajėgoms. Daug tankų yra labai modernūs. Padidinta savieigės artilerijos pabūklų gamyba.

Laivyno statyboje sumažintas statomų laivų kiekis, bet už tai statomi žymiai veiksmingesni įvairių paskirčių laivai. Statomi atominė energija varomi balistinių sviedinių povandeniniai laivai (NATO vadinami "Typhoon" ir "Delta IV"). baigiama statyba vieno ir pradeda statyti antras 65,000 tonų lėktuvnešiai.

Panaši tendencija matoma ir lėktuvų statyboje, kur dedamos pastangos moderninti tolimojo skridimo strateginius bombonešius ir pereiti nuo taktinių naikintuvų statybos prie strateginio ir taktinio panaudojimo modernių naikintuvų. Transporto lėktuvų statyboje pereita prie didesnių, pajėgesnių lėktuvų.

Labai daug svarbos yra skiriama

tarpkontinentinių raketų ir robotų-bombų (cruise missile) plėtojimui, gamybai ir tobulinimui. Numatoma, kad per keleris ateinančius metus sovietai turės priemones erdvėn išskelti 15,000 iki daugiau kaip 100,000 kg naudingus krūvius.

Karinių resursų tarpe žmogiškieji resursai turi lemiamos reikšmės. Sovietų S-goje problemą sudaro mažėjęs gimimų skaičius ir trumpėjęs gyventojų amžius. Gyventojų skaičiaus augimas žymiai sumažėjo europinėse respublikose, o žymiai didėjo centrinės Azijos respublikose. Sovietai laiko, kad kitos slavų tautybės, ukrainiečiai ir gudai, yra pilnai integruoti į jų politinės ir karinės vadovybės struktūrą. Rusai, ukrainiečiai ir gudai sudarys gyventojų daugumą bent iki 2050 metų. Šios demografinės problemos sunkina tiek darbo jėgos, tiek ir naujokų skaičiaus papildymą. Karių apmokyme sunkumų sudaro ir tai, kad vis daugiau naujokų ateina į karines pajėgas nemokėdami rusų kalbos. Tai ypač tinka centrinės Azijos naujokams. Rusams gali tekti įvesti vienetus, vadovaujamus jaunesnių karininkų, mokančių naujokų gimtąją kalbą.

Sovietų "super" galios santykiyje su vakarais svarbiausia sudedamoji dalis yra jų karinė galia. Jie taip pat supranta, kad ta galia mažės, jei jų šalies ūkis liks silpnas. Jie supranta, kad jų dabartinė ūkinė ir pramoninė struktūra gal ir galės patenkinti vidaus poreikius, bet jos neįstengs prisivyti vakarų technologijos srityje.

Nors ir pripažindami reikalą turėti stiprų ūkį ir technologiniai pažengusių pramonę, sovietai neatsisakys gynybos reikalams duodamos pirmenybės. Jeigu Gorbačiovo planai nepasiseks, sovietai ir toliau vykdys naujas karines programas civilinių poreikių sąskaita. Jeigu jie pasiseks, ateinančiame šimtmečiu Vakarai atsidurs prieš ekonominius, politinius, technologinius ir karinius stipresnę Sovietų Sąjungą.

(Tąsa sekančiam "Karyje")

TANKŲ DVIKOVA

Buvęs Pentagono tankų ir prieštan-
kinių ginklų ekspertas generolas
Donn A. Starry, Ret., kalbėdamas
kongreso nariams, ypač pabrėžė
sovietų pažangą tankų ir prieštan-
kinių ginklų srityje. Pažanga esanti
neapsakomai gąsdinanti, patvirtin-
damas, kad Amerikos prieštankinės
raketos "TOW-2 A" ir "HELFFIRE"
negali pramušti sovietų naujausių,
tankų šarvų. Paaikškėjo, kad ir
Amerikos tanko M-1 105 mm
pabūklas negali pramušti sovietų
T-72 šarvų.

Nors Amerikos naujausias tankas
M-1A1 ir atlaikė sovietų prieštan-
kinių raketų smūgį, bet ar sovietinis
didesnio kalibro 135 mm nėra
pavojingas, praktiškai nėra patirta.

Nors gen. ltn. Donald Pihl, Ar-
mijos sekretoriaus patarėjas,
dalyvavęs šiame pranešime, iš esmės
sutiko su gen. Starry teigimu, tačiau
pastebėjo, kad "Armija nemiegojo",
atseit šioje srityje jau padaryta
pažanga, jo būtų daugiau padaryta,
jei ne kongreso pasipriešinimas lėšų
skyrime tyrimams. Kongresas buvo
prašomas skirti didesnes sumas
ginklų tobulinimui bei išradimams.

J.S.

TANKŲ ATEITIS

1970 metais karo žinovai teigė, kad
ištobulinti prieštankiniai ginklai
tanką padarė bejėgį, tačiau dabar tie
patys žinovai pradėjo kalbėti priešin-
gai. Praktiškai tankas vėl atgavo savo
reikšmę. Supertankai pasidarė
nepažeidžiami. Tankai, atrodo, ir to-
liau bus pagrindinis ginklas žemyno
kare.

J.S.

DIDŽIŪJŲ LB RENGINIŲ METAİ

PLLB ir JAV bei Kanados LB šiais
metais pateikė lietuvių visuomenei
eilę pagrindinių renginių, kuriuos
lietuviškoji spauda su mažom išimtim
plačiai ir palankiai paminėjo.
Kanadoj, Toronte birželio 29 - 30
vykęs PLB VII seimas, be visos eilės
nutarimų, išrinko naują PLB val-
dybą, kurią sudaro ne tik JAV, bet ir
kitų valstybių LB veikėjai, būtent:
pirm-ku išrinktas prof. dr. Vytautas
Bieliauskas, o nariais Algimantas
Gureckas ir Raimondas Kudukis (visi
iš JAV), Eugenijus Čuplinskas, Algis
Juzukonis ir Gabija Juozapavičiūtė -
Petrauskienė (iš Kanados) ir dr. Vytau-
tas Dambava iš Venecuelos.

Iš visos eilės PLB seimo priimtų
nutarimų pažymėtini būtų šie:
palaikyti ir galimai plėsti išeivijos
ryšius su okupuotoje Lietuvoje
esančiais tautiečiais; plėsti ryšius su
estais, latviais ir ukrainiečiais;
pritarti PLB pareiškimui dėl santykių
su Lenkija; pasmerkti Molotovo-Rib-
bentropo paktą ir jo slaptuosius pro-
tokolus ir reikalauti, kad suokalbio
padariniai būtų panaikinti; nuolat
priminti pasauliui Šiaurinių Ryt-
prūsių sunaikinimą ir dabar ten vyk-
domą prievartinį rusinimą; prašyti
popiežiaus sujungti Vilniaus vys-
kupiją su Lietuvos bažnytine provin-
cija; pritarti JAV LB iniciatyvai išleisti
istorinę studiją apie sovietinę ir vokie-
čių okupacijas; sekti Sov. S-goj vyk-
stančius pasikeitimus ir į juos
reaguoti; priminti Vlikui 1983 m.
susitarimą abišalės lygybės principu
tartis dėl Lietuvos laisvinimo bylos;
įpareigoti PLB valdybą kreiptis
seimo vardu į pasaulio valstybes ir

reikalauti Lietuvos atskyrimo nuo
Sov. S-gos, visų politinių kalinių
išlaisvinimo, patraukti atsakomybėn
visus nusikaltėlius prieš lietuvių tautą
abiejų okupacijų metu; remti Vasario
16 gimnaziją ir kitas švietimo in-
stitucijas.

KULTŪROS KONGRESAS

PL IV Kultūros kongresas vyko To-
ronte, Kanadoje, birželio 24 - 27 d.
Čia per 4 dienas susirinkę įvairių
sričių kultūros veikėjai ir kūrėjai
svarstė įvairias lietuvių kultūros ap-
raškas ir ieškojo būdų kultūriniam
gyvenimui ne tik išlaikyti, bet ir
pagyvinti. Smulkiau aptarti kongreso
veiklos dėl ribotos vietos "Karyje"
nebandysime. Kongreso metu vyko
meno paroda, literatūros vakaras,
koncertas.

TAUTINIŲ ŠOKIŲ ŠVENTĖ

Aštuntoji laisvojo pasaulio lietuvių
tautinių šokių šventė vyko taip pat
Kanadoje, Hamiltone, liepos 3. Ją
ruošė JAV ir Kanados LB, bet pagrin-
diniai rengėjai buvo Kanados LB dar-
buotojai. Ji sutraukė per 2000 jaunų
šokėjų. Pirmą kartą joje dalyvavo ir
Lenkijos lietuvių taut. šokių grupė
"Jotva". Kaip paprastai dideliuose ren-
giniuose neišvengiama klaidų ir
netikslių sprendimų, bet dauguma
šventės renginių buvo patenkinti,
ypač šokėjų sudarytom įvairiom fi-
gūrom. Tai jaunimo šventė, jų
pasirodymas. Tai lyg atsilyginimas
šokėjams už jų per metus įdėtą darbą,
šokių pamokų lankymą ir jaunimo
lietuviškų grupių išlaikymą. Visi
didžiujasi mūsų jaunimo atliekamais
šokiais ir nesigaili aukų, kad jaunimui
susidarytų lengvesnės sąlygos tokiose
šventėse dalyvauti.

Tačiau negalima tylomis praeiti pro
to paties jaunimo sukeliamas riaušes
beveik kiekvienos šventės metu.
Savaime suprantama, kad dėl jų
negalima kaltinti visų šokėjų, bet
keliolika ar kelios dešimtys jų suteršia
ne tik lietuvių jaunimo, bet ir visų
lietuvių vardą, kai nesąmoningai

kvaitulio apsėsti jaunuoliai daužo ir laužo viešbučių ar nakvynių patalpų įrengimus, kad patalpų savininkai yra priversti šauktis policijos pagalbos. Atrodo, yra atėjęs laikas šiai blogybei išrauti. Todėl sveikintinas LB nusistatymas su tokiais reiškiniais kovoti, neven-giant net teismo bylų ir ieškinių nuostolių iš surastų kaltininkų.

LAISVĖJIMO PROŠVAISTĖS LIETUVOJE

Dabartiniam Sov. S-gos komunistų partijos gen. sekretoriui spėjus įtikinti politbiuro narius persitvar-kymo ir atvirumo Sov. S-gos ūkiniame ir politiniame gyvenime reikalingumu, Sov. S-gą ir ypač jos okupuotos Lietuvos, Latvijos ir Estijos respublikas užliejo laisvėjimo banga. Žmonės, nepaisydami galimų vėl sugrįžti represijų, įkalinimų ir ištrėmimų, skuba kiekviena susidariusia proga išeiti su savo labai atvirais pareiškimais, ryškiai parodančiais, kad pavergtieji tautiečiai nėra susitaikę su dabartine būkle ir ieško būdų bent žodžiu ir nepriverstiniais veiksmais įrodyti, kad jie siekia laisvės ne tik laisvai kalbėti, bet reikalauti laisvės ir visai tautai.

Paskutiniu metu iš pogrindžio išėjo 1979 m. sukurta Lietuvos Laisvės lyga su savo viešai skelbiama prog-rama. Neseniai atsiradusi Lietuvių tautinė konsolidacija yra taip pat įsijungusi į Lygos sudėtį. Lygos prog-ramą paskelbė visi žymesnieji lietuvių laikraščiai. Čia pakartojame tik jos pagrindinius reikalavimus. Lyga reikalauja, kad Lietuvos konstitucijoje būtų įteisinta Lietuvos pilietybė, paskelbta lietuvių kalba valstybine kalba, užtikrinta sąžinės laisvė, pripažinta teisė turėti savo kariuomenę.

Žinoma, šiuo metu yra sunku laukti, kad šie pagrindiniai jos reikalavimai būtų patenkinti, nes iki šiol Sov. S-goj, jei ir smerkiamas Stalinas, tai visai nenorima atsisakyti nuo jo įvykdytų piktadarybių, kurios

yra naudingos Sov. S-gai, kaip Bal-tijos respublikų okupacija.

LIETUVA JAM BUVO TĖVYNĖ

Tokia antrašte *Tėviškės žiburiai* birželio 28 paskelbė A. Lembergo straipsnį apie Olandijoje gegužės 10 mirusį žurnalistą ir vertėją Isaką Kap-laną. Minime jį čia dėl to, kad jis, būdamas žydas, Lietuvą laikė savo tėvyne, bendravo su lietuviais ir visur kitataučių spaudoje gynė Lietuvos ir lietuvių reikalus. Žydų tragedija vokie-čių okupacijos metu jam buvo dalis visos Lietuvos tragedijos. Gyven-damas Olandijoje, jis be atvangos gar-sino Lietuvos vardą ir skelbė jai padarytą skriaudą.

Kaplanų šeima Lietuvoje įsikūrė nuo senų laikų. Jo senelis vyskupą Valančių aprūpindavo bažnytiniu vynu. Jis 1930 m. baigė Lietuvos uni-versitete Teisių fakultetą ir dirbo *Dienos* ir *Naujojo žodžio*, o vėliau ir *Lietuvos žinių* redakcijose. Pirmomis karo dienomis pasitraukė į Sov. S-gą ir tarnavo 16 "lietuviškoje" divizijoje. Sugįžęs 1944 m. į Lietuvą, jis matė žiaurias represijas ir deportacijas, o 1948 m. ir pats tapo jų auka. Tik Stalinui mirus grįžo į Lietuvą ir vertė lietuvių rašytojų kūrinius į rusų kalbą. 1975 m. gavęs leidimą aplan-kyti Prancūzijoje gyvenančią seserį, pasiliko Vakaruose ir įsikūrė Amster-dame. Čia rašinėjo į spaudą ir dirbo Rytų Europos institute. Be to, buvo suorganizavęs iš olandų meno vie-netą, kuris puoselėjo lietuvių dainas ir su koncertais aplankė eilę valstybių ir JAV lietuvius.

KAS IŠAUGINO SOV. S-GĄ?

Liepos 21 *Draugas* A. D. inicialiais pasirašytu vedamuoju įrodo, kad Sov. S-ga buvo kapitalistų išugdytas kūdikis. Kaip žinome, revoliucijai Rusijoje kelti Vokietija užrakintu vago-nu pasiuntė ten Leniną, kad jis nuverstų silpną Kerenskio vyriausybę. Ji ne tik pasiuntė Leniną, bet dar davė ir pinigų revoliucijai prieš Kerenskį remti. Tik 1917 m. lapkričio 7 komunistam pavyko įsit-

virtinti Leningrade, o paskui įsigalėti ir visoje Rusijoje. Leonas Trockis buvo atgabentas iš Niujorko. Per Olof Aschberg valdomą banką Švedijoje buvo siunčiami pinigai revoliucijai vykdyti. Net ir Tarptautinis Raudonasis Kryžius, manydamas, kad jo surinkti pinigai yra skiriami žmonėms šelpti, siuntė surinktus pinigus į Rusiją. Amerikos didžiosios pramonės įmonės, kaip General Electric, Standart Oil, Vokietijos Jungers, Britanijos Lena Golfield padėjo Rusijoje įrengti dirbtuves. Prisidėjo prie tos pagalbos ir Europos valstybės, kaip Austrija, Danija, Švedija, Vokietija ir Anglija.

Įsigalėjęs Stalinas užsienio specia-listus, inžinierius ir vadovus apšaukė šnipais ir juos ištrėmė ar išžudė.

JAV Antrojo pasaulinio karo metu teikiama Sov. S-gai pagalba buvo siekiama nacių nugalėti, suteikiant Sov. S-gai tiek paramos, kad ji galėtų vesti ilgą karą prieš nacius. Tam reikalui JAV išleido daugiau kaip 11 bil. dol. su tokia parama Sov. S-ga atsidūrė netoli Atlanto, pagrobė daugiau kaip 10 laisvų valstybių, gavo Rytų Vokietijos pramonės įrengimus ir specialistus, o Sov. S-ga, "atsilygin-dama" Vakarams, išdrįso uždaryti jiems kelius į Vakarų Berlyną.

KAS NULĖMĖ LIETUVOS OKUPACIJĄ?

Liepos 27 *Draugas* išspausdino tokia antrašte J. Vaičeliūno straipsnį, kuriame autorius polemizuoja su *Gimtojo krašto* (1968 m. Nr. 40) pareikšta nuomone, kad gen. Vitkauskas nulėmė, jog Lietuva nepateko į vokiečių okupaciją. Autorius nurodo, kad tie kraštai, kurie buvo vokiečių okupuoti buvo laimingesni, nes jie visi atgavo nepriklausomybes, o patekę į sovietų okupaciją dar ir šiandien tebeneša okupacijos jungą. Lietuvos likimas buvo nuspręstas ne Vitkausko, bet Maskvos ir Berlyno susitarimu. Molotovas įrodinėjo ten atvykusiam Lietuvos užs. reik. ministeriui Vincui

ŽVILGSNIS Į POLITIKĄ

Dr. Jonas Stiklorius

PADĖTIS LIETUVOJE

Okupuotoje tėvynėje Lietuvoje vyksta reiškiniai, kurie yra itin įdomūs ir kurie sukelia ne tik įvairių minčių, bet ir vilčių. Mes matome reiškinius kaip pvz. demonstracijas Vilniuje, kuriose, mums sakoma, dalyvavo apie 100,000 lietuvių, kur buvo matoma daugybė nepriklausomos Lietuvos trispalvių vėliavų, kur komunistų partijos pareiškė visiškai aiškiai pareiškę, kad svarstoma galimybė leisti oficialiai kelti trispalvę vėliavą. Ateityje, reikia manyti, galima laukti dar ir kitų įvykių ir netikėtumų.

Šitokie ir panašūs reiškiniai džiugina lietuvišką širdį ir net sukelia gražių vilčių tautos ateičiai. Didelės lietuvių daugumos pagrindinis tikslas ir siekimas visą laiką buvo ir yra pilna, visiškai nepriklausomybė. Tas troškimas atrodo aiškus, lengvas, gerai suprantamas, bet arčiau pasižiūrėjus iškyla visokios komplikacijos.

Mūsų turėta nepriklausomybė (1918 - 1940) buvo sunaikinta žiauriu smurtu, paremtu nelemta drau-

Atkelta iš 368 psl.

Krėvei Mickevičiui, kad mažųjų valstybių era pasaulyje yra pasibaigusi.

Autorius įrodinėja, kad gen. Vitkauskas buvęs lankstus visom partijoms, o sovietams okupavus Lietuvą, prezidento Smetonos valdymo laikotarpį vadino "smetoni-jada". Gen. Vitkauskas Lietuvos okupacijoje, nežiūrint jo pataikavimų okupantams, neturėjo jokios įtakos.

giškumo sutartimi, sudaryta dviejų nuožmių diktatorių, Hitlerio ir Stalino. Ta sutartis yra ryškus pavyzdys visiškai nesąžiningos politikos. Abu cinikai diktatoriai lengva ranka susitarė sunaikinti visų trijų Pabaltijo tautų — estų, latvių ir lietuvių — valstybių nepriklausomybę, neradę net reikalo tas tris valstybes bent painformuoti apie tokias užmačias, jau nekalbant apie jų tarimąsi su jomis. Nepriklausomų valstybių savitarpiniuose santykiuose, deja, vis dar tebegalioja džiunglių įstatymas: kas stipresnis, to ir galia.

Dabar, žvelgiant į praeitį, mes matome, kad 1918 - 1940 laikotarpyje, kada mes buvome įsitikinę, kad formaliai, teisiniai, juridiniai, politiniai esame visiškai laisvi nuo niekieno malonės nepriklausomi, mes faktiškai buvome priklausomi nuo mūsų didžiųjų kaimynų, Hitlerio ir Stalino malonės. Kai tik jie abu susitarė, kad trijų Pabaltijo valstybių, jų tarpe ir Lietuvos, laisvės nebereikia ir kad jų politiniais apskaičiavimais bus naudingiau, jeigu tos trys valstybės nustos egzistuoti kaip formaliai nepriklausomos valstybės, abu diktatoriai sutarė jas panaikinti ir tai buvo, bent tam laikui, mūsų laisvės ir nepriklausomybės galas.

Mūsų kariuomenė buvo graži, drausminga, gerai apmokyta, pasigėrėtina, bet, deja, ji buvo per maža ir silpna atsispirti mišiniškai raudonosios armijos masei, nors ir sunku suprasti tolaikinės vyriausybės sprendimą nesipriešinti klastingajam

okupantui. Tai yra pagrindinės reikšmės faktas, kurį reikia turėti galvoje ir dabar, svarstant ir galvojant apie nepriklausomybės atstatymą. Lietuvių tauta šiuo momentu visai neturi fizinės jėgos, būtent organizuotos kariuomenės, kuria būtų galima paremti mūsų nepriklausomybės reikalavimus. Tad mes turime imtis kitų priemonių, kad įtikintumėm sovietų valdžią, Gorbačiovą (arba jo pasekėją), kad yra jų pačių interesas duoti Lietuvai laisvę arba bent atleisti varžtus. Čia, tarp kitko, vertėtų kelti formalų juridinį klausimą, būtent tą, kad pati sovietų konstitucija numato sąjunginei respublikai (atsseit ir Lietuvai) teisę iš Sovietų Sąjungos išstoti. Žinoma, šiuose ir kituose panašiuose klausimuose didysis sunkumas yra tame, kad iš viso žmogiškam protui nėra duota galimybė žinoti, ką atneš ateitis (tas gal ir gerai — ar tikrai mes norėtume žinoti savo mirties dieną). Gorbačiovas propaguoja persitvarkymą (perestroika), bet yra nepaprastai sunku, beveik neįmanoma atspėti, kaip situacija Sovietų Sąjungoje vystysis, rutuliosis, Juk mes net nežinome ar Gorbačiovas išsilaukys savo dabartinėje viršūnėje ir, jeigu ne, kas bus po jo ir kas tada bus daroma.

Mes, žinoma, didžiai džiaugiamės tuo faktu, kad okupuotoje tėvynėje mūsų tautiečiai gali jau laisviau demonstruoti, reikšti savo norus, siekimus, viešai rodyti trispalvę vėliavą, giedoti Tautos himną. Mūsų šį džiaugsmą tačiau temdo prisiminimai, kad ir pvz. Chruščiovo, kuris buvo bepradedęs įvesti įvairių naujenybių ir lengvatų, bet, ar tai dėl to, kad jis persistengė ar dėl kitų priežasčių buvo priverstas iš valdžios pasitraukti. Brežnevas, jį nuvertęs ir pats atsisedęs į valdžią, daugelį tų naujenybių panaikino. Visai nemažas skaičius Sovietų Sąjungos piliečių, kurie patikėjo Chruščiovo įvestoms naujenybėms, po to skaudžiai nukentėjo. Mūsų tarpe yra tautiečių,

kurie taip susižavėjo pasikeitimais tėvynėje, kad jie jau pradeda reikalauti ne tik nepriklausomybės, bet ir kad visi rusai, ne tik kariškiai, bet ir civiliai, išsinešdintų iš Lietuvos. Šitokie reikalavimai yra įdomūs ir suprantami, bet nepanašūs kad jie virstų tikrenybe. Sovietai jau eilę metų veda gana gudrią politiką ta prasme, kad jie Lietuvoje pristeigė visą eilę įmonių, fabriku, kurios gauna savo žaliavas gamybai iš kitų sovietinių respublikų ir kurios savo gaminius irgi siunčia į kitas respublikas. Jeigu Lietuva dabar staiga atsikirtų nuo Sovietų Sąjungos, tai tos įmonės būtų priverstos užsidaryti ir Lietuva dėl to nukentėtų.

Kita problema: sovietai mums užkrovė didelę našta, susijusią su baisiu pavojumi, pastatydami atominį reaktorių Lietuvos žemėje, prie Ignalinos. Tas reaktorius, teko girdėti, esąs didžiausias ir stipriausias visoje Sovietų Sąjungoje. Tai rekordas, kuris mūsų visai nedžiugina ir kuris mums visai nereikalingas. Tas reaktorius statytas tais pačiais techniškais principais kaip ir reaktorius Černobylyje, Ukrainoje. Jeigu, neduok Dieve, Ignalinoje įvyktų sprogimas panašus į sprogimą Černobylyje, tai būtų ne tik milžiniška žala Lietuvos žemei, bet net galėtų reikšti ir visos lietuvių tautos galą. Tokiu atveju nukentėtų ne tik lietuvių tauta — žūtų ir daugelis latvių, o gal ir estų. Sovietų politika šiuo atveju yra tiesiog velniška. Jie stato didelius ir pavojingus reaktorių kitų tautybių — ukrainiečių, lietuvių ir gal dar kitų tautų — teritorijose. Jeigu įvyktų sprogimas, nukentėtų pavergtosios tautos, ne rusai. Jeigu rusai būtų priversti išeiti iš Lietuvos, arba gal ir geruoju išeitų, ką tauta darytų su tokiu galingu atominiu reaktorium Ignalinoje? Uždaryti jį? Paprašyti rusus jį nugriauti ir pasiimti su savim? Palikti jį naudoti jį saviems tikslams? Tą klausimą geriau palikime žinovams.

Yra kita galimybė apie kurią reikėtų pagalvoti. Vienam momentui

įsivaizduokim, kad visi rusai, kariuomenė ir civiliai, tikrai ima ir išeina iš Lietuvos. Mūsų kaimynė Lenkija turi gerai organizuotą ir ginkluotą kariuomenę. Lenkijai gali kilti didelė pagunda pasiūsti savo divizijas į Lietuvą ir ją okupuoti. Mes šitokiam smurto veiksmui negalėtume pasipriešinti aktyviai, nes dabar savo kariuomenės neturime, kadangi sovietai neleidžia, o naujai organizuoti kariuomenę yra sunkus, keblus, sudėtingas uždavinys, kuris reikalauja ne dienų, bet mėnesių, o gal ir metų, ir kuri taipogi reikalauja daug pastangų ir pinigų. Kad turėtumėm pinigų kariuomenei steigti, pirma turime organizuoti mokesčių rinkimo sistemą, kas savo ruožtu irgi reikalauja ir laiko, ir pinigų, ir pastangų. Ta proga taipogi prisimintina, kokie brangūs yra modernūs ginklai. Juk tik vienas modernus tankas kainuoja daugiau negu milijoną dolerių.

Tad, siekdami to gražaus ir kilnaus tikslo, būtent visiškos laisvės ir nepriklausomybės savo tautai, neužmirškime pagalvoti ir apie praktiškas, techniškas problemas, kurias tokiu atveju būtinai reikia spręsti.

Štai dar vienas praktiškas sunkumas organizuojant mūsų kariuomenę. Sovietai visą laiką ėmė ir ima jaunus lietuvius vyrus į savo raudonąją armiją, bet jie ėmė ir ima juos tik į eilinius, ar tik į puskarininkius. Lietuvui, nors ir visapusiškai gabiam ir tinkamam pakliūti į raudonosios armijos karininkus yra sunku, beveik neįmanoma. Apie lietuvių pasiekusius aukštus raudonosios armijos laipsnius, iš viso neteko girdėti. Čia, Amerikoje, mes turime geroką skaičių lietuvių jaunų vyrų, kurie yra pasiekę karininkų laipsnius Amerikos armijoje, laivyne, aviacijoje, marinuose; čia tačiau reikėtų nustatyti, kiek iš jų norėtų ir galėtų grįžti į Lietuvą ir ten padėti organizuoti Lietuvos kariuomenę. Bet ir tie, kurie sutiktų grįžti, turėtų nemažų sunkumų, nes savo karinį mokslą įsigijo anglų kalba, visai

kitokiose sąlygose.

Tad siekdami nepriklausomybės ir su ja būtinai surišta kariuomene, neužmirškime pasvarstyti techniškas problemas.

Sena liaudies išmintis sako, jeigu nori gauti kepalą duonos, bet negali, tai vis tik geriau gauti pusę kapalo, negu visai duonos negauti. Tad jeigu sovietai ir atmestų mūsų reikalavimus išstoti iš Sovietų Sąjungos ir pasiskelbti nepriklausomais, mes ne tik galime bet turime bent mėginti gauti kitų, mažesnių koncesijų, kurios vis tik būtų naudingos lietuvių tautai ir jos nelaimingą padėtį bent kiek pagerintų. Čia pirmoje eilėje žvilgsnis krypta į tautinius ir kultūrinius reikalus bei problemas. Sovietai turi nustoti mums prievarta brukti rusų kalbą ir kultūrą, o vietoje to duoti plačiau pasireikšti lietuvių kalbai, kultūrai, istorijai, menui etc. Žinoma, mokėti svetimas kalbas, jų tarpe ir rusų, yra naudinga, bet rusų kalba neturi būti mums užkariama per prievartą. Taipogi ne tik galime, bet turime siekti žodžio, rašto, spaudos, religijos laisvės. Turi būti panaikinti tie nepakenčiami, kartais tiesiog absurdiški varžtai, kurie uždėti mūsų tautinei, kultūrinei, religinei veiklai ir ją dusina.

Jeigu pradžia bent galėtume gauti satelito statusą, kokį turi Lenkija, Vengrija, Rumunija, Bulgarija, Čekoslovakija. Jeigu pajėgsime gauti šitokius mums ne tik palankius bet būtinus pasikeitimus, tai, tikėkimės, bus lengviau žiūrėti į ateitį ir, susidarius tinkamoms sąlygom, siekti visiškos, pilnos nepriklausomybės.

Lietuvos persitvarkymo sąjūdžio programoje yra Tarybų Lietuvos valstybė, lygiateisiškai įeinanti į TSRS sudėtį, o Lietuvos laisvės lygos pagrindinis tikslas siekti valstybinės nepriklausomybės.

Lietuvos laisvės lygai, įsisteigusiai 1978 metais, nuo š. m. rugpjūčio 7 d. atstovauja ryškieji disidentai: dr. Kazys Ėringis, prof. Vytautas Skuodis ir dr. Antanas Statkevičius.

Atkelta iš 361 psl.

tietis, nusikeikė, kad tokia kvaila tvarka buvo policijos daliniuose.

Kareiviai ir puskarininkiai privalėjo Tilžėje asmeninius ginklus atiduoti. Žinoma, pistoletą kiekvienas pasistengė pasilikti. Ir štai prieš išvažiuojant vokietis puskarininkis staiga susigalvojo padaryti kratą, esą kai kurie yra pasilikę ginklų. Aš jam sakau, kad laiko nedaug, aš nuvažiuoju dviračiu ir išrikiuosiu kratai. Žinoma, nuvažiuoju pasakiau, kad paslėptų kur nors lauke.

Vienas puskarininkis turėjo gražų pistoletą ir prašė, kad aš jį į kišenę įsikisčiau, t. y., kad pasaugočiau. Taip ir padariau. Traukinyje jam atidaviau, ko iki šios dienos gailiuosi, nes jis, atvažiuojęs į Kanadą, įsimylėjo lietuvaite merginą, kuri tik jo pinigais norėjo pasinaudoti ir paskui jį pametė. Įpykęs ją nušovė ir pats nusišovė.

Ryšio karininkas atsisveikindamas man įteikė labai gerą rekomendaciją, kad mane priimtų į aviaciją.

Vėl turėjom grįžti į Tilžę. vienai nakčiai apsistojome policijos kareivinėse. Man davė kambarį, o kareiviai turėjo miegoti arklidėse. Atsigulus, užskrido rusų lėktuvai. Pataikė į arklides, kur miegojo kareiviai, bet laimei — pataikė į kitą arklidžių galą ir uždegė. Niekas nenukentėjo. Ir tai buvo paskutinė naktis, paskutinė Savisaugos dalinių karių naktis... Išaušus jau turėjome stoti į aviacijos priėmimo komisiją.

Mes dar turėjome puskbirį taukų su spirgais, kurie jau galėjo pradėti gest ir kareiviams jau buvo nusibodę. Priėmimo komisijos vokiečiai buvo suvargę senukai. Jiems ir atidaviau tuos taukus, sakydamas: Parinkite geresnę aprangą mano kariams. Aviacijos pulkininkas, perskaitęs mano rekomendaciją, sako: kad jis jau turįs tris ryšio karininkus per daug, bet su tokia laiško rekomendacija turįs priimti. Gavau lakūno karininko uniformą.

(Bus daugiau)

MITAI IR TIKROVĖ

P. Jotvingis

Adomas Mickevičius buvo gerai susipažinęs ir su indų kultūra, religija. Jis žinojo lietuvių kilmės hipotezes, visas jas mėgino tarpusavyje suderinti ir pateikti įtikinamą lietuvių būties koncepciją. Todėl gretina lietuvių mitus ne tik su indų, bet ir su graikų bei romėnų mitais, tikslina Prutenio ir Vaidevučio legendą.

Pasak Adomo Mickevičiaus (1798 - 1855), Prutenis — žynių kastos įsteigėjas, Vaidevutis — karių. Taigi Prutenis mūsų krašte atstovauja braminams. Iš karių kastos išsiskyrė kunigaikščiai, organizavę krašto gynybą.

Poetas įtikinėja esą Skandinavijos kariai sumušė Prūsijos lietuvius ir perėmė jų karių pareigas, bet jie buvo svetimšaliai ir išugdė nukariautame krašte tradicijas, pagal kurias tėvynė ten, kur viešpatauji. Tai pakirto prūsų tautos gyvybingumą.

A. Mickevičius analizavo lietuvių įtaką kitoms tautoms, įskaitytinai lenkams. Ji ypač domino lietuvių įtekmę

lenkų literatūrai. Anot Adomo Mickevičiaus, lietuvių poetai pirmieji į literatūrą įnešė dvasingumo, lietuvių rašytojai perkelia veiksmą į dvasinę sferą. Lietuviai susidėję su lenkais, nes bendromis jėgomis manyta bus galima atsispirti rusiškam carizmo jungui. Gaila, nepavyko.

“Kultūros istorija žino nemažą paradoksų: lenkai laiko A. Mickevičių savo poetu, nors jis Lenkijoje niekada negyveno ir kilme nebuvo lenkas.

“A. Baranauskas buvo lietuvis dėl to, kad augo lietuviškoje aplinkoje Tapęs Seinų vyskupu, poetas atitrūko nuo lietuviškos aplinkos, sulenkėjo. Tai vyko XIX a. pabaigoje. A. Mickevičius skatino tautinį atgimimą. Šių dalykų nevalia užmiršti, tyrinėjant poeto kūrybinį palikimą. A. Mickevičius sudomino ne tik lietuvius sava praeitimi, bet atkreipė kitų tautų dėmesį į Lietuvos likimą”.

Prof. dr. Bronius Genzelis, Adomo Mickevičiaus paskaitos, MOKSLAS IR GYVENIMAS, nr. 4, psl. 24 - 25. Vilnius, 1988.

Lenkijoje šiemet išleistieji pašto ženklai su aštuonių bažnyčių vaizdais ryškiai atspindi lenkų nuotaikas Vilniaus atžvilgiu

SAVANORIO SŪNUS

Užbaigta

ANDRIUS NORIMAS

Paskui debetelėjo žvainomis akimis.

— O kur jūsų sūnus?

Nepatenkinta Kalniečio tonu, Rana patylejo. Tai davė jai progos apgalvoti atakymą.

— Aš neturiu sūnais, tik tai sūnėnų!

Ji žvelgė kiek išsigandusi į įstutusį namų šeimininką. It auka į tigrą. O jis, lygiai kaip tigras, sekė paskui ją, beskubuncią tai į valgomąjį, tai į virtuvę.

— Nesvarbu, ar sūnus, ar sūnėnas! Bet žinau, kad jis partizanas, bunditas! Dar niekam apie tai nepranešiau, bet žinau! Aš daug ką žinau, bet niekam nesakau! O jei pasakysiu Rabininui arba Geršonui, ką? Manote, kad jie jus paglostytų?

Nors dar labiau išsigandusi, bet ji dar valdėsi ir nutarė gintis.

Nesuprantu, apie ką jūs kalbate? Ar manote, kad mano sūnėnas yra bunditas?

— Žinome, kad yra!

— Tai grynas melas! Nes mano sūnėnas jau tik buvo... Nesiginau — jis žuvo, kovodamas su bolševikais partizonais, bet dar vokiečių okupacijos laikais... buvo priverstas kovoti jų daliniuose, nes buvo pagautas. Ar kitaip jums buvo pranešta?

Dabar Rana puolė savo agresyvių šeimininką. Kalniečiai klausėsi ir jo veide matėsi nusistebejimas. Rana matė, kad melas veikia. Šią panakelę ji seniai buvo sugalvojusi, tačiau tik pirmą kartą jai teko panaudoti ją šitaip ginantis. Kalniečiai tylint ji pribaugė ją.

— Ar tie, kurie jums tai pasakė, šitaip tvirtino, ar ne, bet tai gyna tiesa! Galite dabar mane įkūsti, bet niekas negalės įrodyti priešingai!..

— Bet aš jau atspėjau! Jūs ne komunistė, ne bolševikė. Tai tuoj matosi...

— Aš niekad ir nesigyniau, kad nesu tokia!

Kalniečio balsas jau vėl nuolaidos ir prašymas. Jis žitirejo į jos akis.

— Bet aš vistiek noriu, kad jūs būtumėt mano žmona!..

Rana juto — tik geruoju galima su juo susikalbėti, todėl pakeitė taktiką. Dabar vienintelis jos noras ištrūkti iš Kalniečio namo.

— Aš jau negalėsiu tuoj pat rodyti jums savo meilę... tokia, su kuria jūs būtų galima eiti į vedybų biurą...

— Bet jūs esate su manim, ar ne?

Rana matė, kaip jos duota vilties kibirkaitelė sukėlė jame liepsną. Tarsi vaikui pralivito džiazangmu. O ar Ranai svarbu, kas bus šiandien vakar ar rytoj, kad tik dabar juo atsikratytų...

— Proletariškai kalbant, duokite man porą dienų pagalvoti, gerai?

Pati nustelbo savo balso arogantiškumą, byg dalinitis sutikimo su Kalniečio pasiūlymu. Juto, kad tik apsimetlama laimės kiek laiko.

— Paūku, drauge Rana! Aš galėsiu palaukti dvi dienas! Žodis?

— Nebūkite kūdikiš!.. Eikite pailsėti, o aš baugins tvarkytis.

— Ar tikrai? Nebandykite manęs apgauti — tada suaugokitės!

— Na, viską ir sugalvotote! Moterys grašininų niekad nebijo! Jūs supranta tik išvėsinimą ir taktą!

— Na, gerai. Rytoj pasimatysime. Juk ateisite į darbą, ar ne?

— Žinoma...

Kalniečiai dar kartą įtaringai pažvelgė, bet Rana rimta ir rami. Atlaukė jo aštrų žvilgsnį gerai išreikiu išpūnia. Iš tiesų, Kalniečiai jau atrodo dabar tarsi mažus vaikus, linkęgi Kalėdų Senelio dovanos.

— Aš einu, bet poryt turite man galutinai pranešti savo sutikimą!

— Žinomite tai poryt vakare, bet ne iš ryto.

— Koje?

— Todel, kad nuo šio vakaro susidarys lygiai dvi puros.

Jis stebėdamasis pulingavo galvą, bet jo lūpoms jau lengvas išpūnis.

— Vis dėlto jūs esate ypatinga tvarkos megeja... Na, tai labumakt!

— Labumakt!

Vos tik Kalniečiai dingio savo miegamajame, Rana skubiai apsirengė, ne tvarkytis nebuogusi, ir tyliai išėjo pro virtuvės duris, užgesinusi įviena ir pulkūsi durų raktą ant stalo. Anksčiau raktą visada pasiimdavo.

Kone tekina bėgo gatvėmis namo. Vos pradėjo tempti, bet ji žino miesto gatves. Numomone kiekvieną dieną ją aplankydavo sūnams išduodėtinė Janutė, taigi Rana nekamtriai laukė merginos ateinant. Kai ji patirodė duryse, ilgai nusis, rodo, įsengė į jos mažą butuką. Ji audringai apkabino Janę.

— Janute... ai būtinai turto iš čia išsikelti kur nors kitur!

— Kaigi atsitiko?

Rana paprastoką Kalmiečio užpuolimą ir pirtimą. Patindama savo būsimąjį motiną ir būdama jos pasiūlymą įvykdyti vyrui, mergina ėmė svarstyti, kur ji galėtų iškelti "tėtulę", kaip visi partizanai vadindavo.

— Šiandakt tai neįmanoma. Tik rytoj per dieną galėčiau pasiklausinėti draugų... Arba...

Stanga netikėta mintis topolejo.

— Lauveri kovotojai! Taip! Žinau vieną tūbę ir aplėstą trobelę beveik užmiestyje! Ten kaduise gyvena geležinkeliečio šeima, bet juos visus išvežė ir dabar nameliai negyvenamus. Galėtum ten apsigyventi, tėtule! Kaip tik netoli gyvena keli mūsų vyrai... Jie nevedę ir neturi kur muštintis. Jeigu jie tau atgabentų maisto, galėtum jiems šeimūninkuoti, ar ne?

— Kaigi man leisti? Tam reikia leidimo iš miesto tarybos.

— Šeimūninkavimui nereikia jokio leidimo, tik apsigyvenimui. Reikia prašyti butų skyriaus... Bet ai paprašysiu žinai ko, tėtule?

— Ar sekretoriumi Jurkevičium?

— Žinoma! Tikrai žinai, kad jis neatsiakys! Jis man simpatizuoja, tai greičiausiai leis tokią nemą, nukrypimą būdinele atiduoti apsigyventi mano tetai! Jis jau sūklėsi man ką nors gero padaryti. O kad Kalmietis apie tai nežino, pasakysiu, kad ten dabai pas tavo tetą būna... Tada jis niekam apie šią būveinę nesakys!

— Kodėl?

— Jis labai pavydus! ... Niekad nesakys, esu tikrai! Jei tam merginai Kalmiečiai pasakys, tai iš gal užimamąty ir pas mane užėiti...

— Aha, supranta! Bravo, Janė! Tu sumani mergina! Bet ką ai darysiu rytoj rytą neušėjusi dirbti pas Kalmietį?

— O kas?

— Juk jis manęs neuleido ir laukė ateinant. Tik mačiu nesikalbėjusiu vedybų tema... Bet bijau... Prieš laiką jam neušrodysiu, o ir niekad jo matyti nebenoriu!

Janė su užuojauta žiūrėjo į tėtulę...

— Žinai ką? Kol gaušiu tą trobelę, apsigyvenk pas mane! Gerai?

Rana su abaromis apkabino merginą.

— Tik, tėtule, maname namelyje gyvendama, vertėsi patikėtik draubūti ir išvėsti, nei kaip dabar atrodai, niekas netikės, kad esi kaime moteris!

Velai vakare, jau pas Janę perukrausčius, Rana ilgai žiūrėjo į vėdradi. Matė jame dar nemoną veidą, akys turį rūpenti ir vargo šėbelius. Pasidūrusi per galvos vidurį išlėtymą ir, nurūsiu plaukus užpakalyje į knodėlį, ji tuoj pavirto kone tikra sodiete. Net ir Kalmietis nepasakytų, kad ji graži...

"Niekam kitam nepriklausyti, Jonai... tik tau būna ir liko ištikima! Vertėsi nusėti, vairakibletti greičiau, kad tik nereikty tau sutadėti... Mano mielas ir brangus savanori!"

Už laugo išlektelėjo šėbelis ir tuoj į atilgį kaitar du kartus paburbėsi, o po nekandės dar du kartus. Tėtulė lengviau atrodė. Atsitūmė velgė ir atidare lentines duris. Turėjo pakelti sukūtiu galvą, nei duryse rėgėjo sukūtiu ir liepus juonus vyrus.

— Šimui!

Partizano vėdar nerodė nei džiaugsmo, nei blysnio.

— Ar viena?

Ji linktelėjo galvą ir užbėgė velgė.

— Seški... Ir kaigi dabar?

Kone lobus galva rėmęs mažoje trobelėje, šimui dabar tėtulės akis lygtyje. Jo mūšynose akys keitėsi lėdėvyse, nei Rana vėdar į matydavo žvūly ir linksmą. Jos kritinėje kepo širdis, kone visai nutardama plakti. Nufuokė kažką labai negero atsitikus.

— Kas? Šimui?

Šimui pakėlė apmankūtiu blakstienais ir jo skramtūni mariedėgo du lubelū. Lėpus vėrėjo.

— Ai iš Aukštadvario... Algis...

Tėtulė nuvėdėgo. Turėjo nusitūsti stalo kraite Atėnėdo šalia.

— Poikam atėjo duoty užduoty maiste... Keliavo po to miškuis net kelias dienas... Bet prie Aukštadvario juos apūgėjo atribai ir enkavėdintai... Visi keturi...

— Visi...

— Visi... Turėjo su Janė susitaprogdinti...

Iplėstose tėtulės akyse klaukus vaizdas — neupaižūtamai granatos užduoti vėduai... sustänge kėnui išitatyti miestelio aikštėje.

— Mano Algis... Ir jis pūgūdė galvą... Kaip ir Jonus... už laivę ir už Lietavą...

TREMTIES TRIMITAS

Redaguoja S. Kaunelienė
531 W. Grand Blvd., Detroit, Mich. 48216
Šiuo adresu siųsti visą "Tremties trimitui" skirtą medžiagą

BRANGI NUOTRAUKA

BALYS GAIDŽIŪNAS

*Nuotrauka pageltus, bet brangi kaip aukso plyta—
Tėvo melsvos akys ašarom pasruvę žiūri.
Kas supras dabar, kiek skausmo įrašyta,
Kada laiko rankos ėmė skirstyt mūsų būrį.*

*O tada visi į jį žiūrėjom ir žadėjom.
Kad širdim ir rankom nuolat pinsim gerą žinią,
Kad kelius beržais išpuošim, jis kalbės su vėjais
Apie meilės jėgą tėvui, motinai, tėvynei.*

*Dabar kaulai nuo Altajaus šaukiasi namolia,
Motinos ranka iš kapo jam padėt negali,
O ir broliai, sesės užu begalinių tolių.
O ir jų kapai šiaurėj be ženkle, be kryželio.*

*Nuotrauka sena, pilka nugarėle,
Neužgesę akys, neužgesę buvę viltys,
Seserų skarelių juodai megzti apvaliai
Šaukiasi pagalbos iš ilgų kančių pakilti.*

KAI ŠAULIAI NESNAUDŽIA

Paskutiniu laiku imta kelti spaudoje klausimas, kaip atžymėti kituose kraštuose lietuvių buvimo pėdsakus.

Menininkai ir skulptoriai tuojau pasišovė su paminklų projektais. Prieš du metus Australijoje spaudoje buvo paskelbta, kad sostinėje Canberroje steigiamas etninėms grupėms muziejus.

Niekas užginčyti negali, jog muziejaus eksponatai yra iškalbingesni už sustingusius monumentus. Etninių grupių muziejumi susidomėjo Melbourne DLK Vytenio šauliai. Kuopos pirmininkas Juozas Kvietelaitis tuojau ėmė rinkti tinkamus muziejui eksponatus. Iki šiam laikui jau surinkta vertingų 50 eksponatų. Tuos eksponatus apžiūrėjęs Tėviškės aidų redaktorius savaitraštyje (1988 m. rugpjūčio mėn. 16 d. Nr. 32) apibūdino taip:

Lietuva bus pristatyta Tautiniame Australijos muziejuje Canberroje

Prieš porą metų spaudoje buvo paskelbta žinia, kad Australijos tautiniame muziejuje Canberroje steigiamas etninių grupių padalinys. Tuo susidomėjo ir DLK Vytenio šaulių kuopa Melbourne ir pradėjo rinkti tinkamus šiam tikslui eksponatus. susisiekė su to muziejaus vadovais, kurių vienas atvykęs į Merburną juos apžiūrėjo, įvertino ir pasidžiaugė jų gera kokybe, meniškumu, iki šiol eksponatų yra surinkta virš 40. Jie suskirstyti pagal bendrus požymius.

1. skyrius — iš kur mes, lietuviai, atvykome į Australiją. Čia didelis Lietuvos žemėlapis, Lietuvos herbas — Vytis, nepriklausomos Lietuvos trispalvė vėliava.

II skyrius — kas yra lietuviai? Atskleidžiama

Kaimo Panorama Rugsėjy

KAROLIS MILKOVAITIS

*Senukas užvėjoj dievuką drožia.
Dygioj ražienoj linkso gandrą basomis...
Pilnais aruodais—prašo giltinę iš klėčių sodžiai,
Kažkas lapus tēplioja trynio varsomis.*

*Jau vakarais rečiau daina nuaidi upės slėniu,
Jau žiburių daugiau sužimba languose,
Ten palankėj — sakytum valtys pamarėnų—
O tai nendrynas dunkso užmirštam raiste.*

*Jau atgavos neieškai sodo avietyne,
Jau nebeužtvenki širdies viltim baigščia...
Gaivias dienas tikrovė nemari numynė—
Po žiemkenčius jau bastosi ruduo nakčia.*

Lietuvos istorija. Čia ir Lietuvos karalius Mindaugas, didysis Lietuvos kunigaikštis Kęstutis, kunigaikštienė Birutė, Vytautas Didysis, Darius ir Girėnas, Lietuvos artojas, Laisvės paminklas prie Vytauto Didžiojo Karo muziejaus Kaune.

III skyrius — Lietuvos genocidas — tautžudystė, prasidėjusi 1940 metais, išdidintos nuotraukos — trėmimai į Sibirą, nukankinti lietuviai, kaip med. dr. Antanas Gudonis, bolševikų nukankintas Panevėžyje, šalia jo klūpanti žmona ir daugelis kitų. Lietuvių tautos sukilimas prieš sovietus, partizanų kovos, jų vadas Daumantas, liepsnose žuvęs Romas Kalanta. Čia į akį ypač krinta didžiuliai paveikslai ir knygos "Išvežtųjų lietuvių sąrašas, Stalino teroras 1940 - 1941. Pasaulio lietuvių archyvas". Tai lietuvių holokaustas. Jį apžvelgiant šiurpas nukrato savo pavardžių gausumu, skirtų Sibiro mirčiai.

IV skyrius — nuo sovietinio teroro pasprukę lietuviai svetimuose kraštuose, jų veikla dėl tėvynės laisvės.

V skyrius — čia didelės nuotraukos DLK Vytenio šaulių kuopos įsikūrimas Melbourne. Šaulio ir šaulės uniformos manekenuose, šaulių statutas, vėliavos pašventinimo aktas, apdovanojimai, Šaulių sąjungos herbas, plakatai.

Tie visi eksponatai meniškai paruošati, paveikslų gražūs rėmai. Savo vaizdais pateikia Lietuvos istorijos apžvalgą. tuos visus eksponatus atvyks

pasiimti Australijos tautinio muziejaus atstovai. Taip, be jokios propagandos tyliai dirbdama, DLK Vytenio šaulių kuopa su savo pirmininku Juozu Kvcietelaičiu gražiai pasitarnauja Lietuvos ir jos genocido aukų išgarsinimui, liudija lietuvių tautos laisvės troškimą.

Spaudai paruošė šaulių kuopos korespondentė Ona Pocienė.

MARIJA KARALEVIČIŪTĖ - BUTKIENĖ NORIU GRĮŽTI PRIE NEVĖŽIO

(Eilėraščiai)

Išleido Vacys Butkys. Knygą spaudai paruošė, viršelį ir vinjetes piešė Paulius Jurkus. Spaudė Pranciškorų spaustuvė. Brooklyne, N.Y. 1988 m.

Vis dažniau ir dažniau į amžinuosius namus iškeliauja tie, kurie gimė caro engiamoj tėvynėj, mokslus baigė jau Nepriklausomos Lietuvos mokyklose ir savo darbu ir mokslu padėjo pagrindus jaunėsių ateičiai. Laimės ir džiaugsmo dienas sekė žiauri okupacija, laisvės netekimas, išsiskyrimas su mylimaisiais ir vėl darbas, ir neaiški ateitis.

Visa tai išgyveno mokytoja Karalevičiūtė-Butkienė. Besitraukiant iš Lietuvos antrosios bolševikų okupacijos išvakarėse, su dukrele buvo apsupta ir

grįžo į Raguva. Ten ilgainiui gavo darbą pradžios mokykloje. Vyras pateko į Vakarus.

Tik 1977 metais atvyko į JAV, pas savo mylimą ir mylintį vyrą.

Augdama gražioj Raguvoj, dirbdama Duetose ir Zarasuose, savo siela gėrė gamtos grožį ir jau subrendusi savo jausmus išliedavo eilėraščių poemais, nuoširdžiais žodžiais, apdainuodama gamtą, meilę artimiesiems, savo ilgesį. Rašė ir dienoraštį, Dienoraščio puslapiuose atsispindi jos gilus

PAGERBTAS ŠAULYS PETRAS KLEINOTAS

Šaulys Petras Kleinotas gimė 1898 m. birželio mėn. 4 d., Bar-diškių km., Kūkų parapijoje, Žeimelio vls., "karališkų" ūkininkų šeimoje, kur be Petro, paties jauniausiojo, auga dar trys broliai: Jonas, Antanas ir Kazys. Karališkais ūkininkais buvo vadinami tie, kurie po baudžiamos panaikinimo pirkto žemę iš rusų valdžios. Petro tėvai Petras ir Elžbieta buvo stambūs ūkininkai. Ūkį tvarkyti pavedė jaunesniam sūnui. Ten Petras augo, brendo ir sėkmingai ūkininkavo. 1942 m. vedė Emiliją Brazytę. 1944 m. dėl karo veiksmų turėjo pasitraukti į Vokietiją, palikdami neseniai gimusią dukrelę Janiną pas žmonos gimines. Perėję tremtinių stovyklų vargus Vokietijoje, 1949 m. atvyko į JAV ir įsikūrė Racine, Wis., kur apsigyveno daugiau žeimeličių ūkininkų. Čia įsidarbino, įsipilietino, įsijungė į lietuvišką veiklą, kurios Petras iki šios dienos neapleidžia. Čia gimė, mokslus baigė ir

ištekėjo dukte Viktorija. Čia mirė žmona Emilija.

1988 m. birželio mėn. 5 d. dukte Viktorija ir žentas Steven Prochaska surengė Petro 90-ties metų sukakties paminėjimą, pakviesdami draugus ir pažįstamus pagerbti Petrą ir prisiminti gerus laikus. Petrą sveikino J. Plečkaitis — Altos Racine skyriaus, š. P. Petrušaitis — šaulių, š. Br. Juška — Wis. LB apylinkės vardu. Š. Vincas Bagdonas prisiminė senosios gvardijos laikus, kai Petro namuose buvo aptariami bei apkalbami įvairūs lietuviški reikalai. Mat Petro namai radosi prie pat Šv. Kazimiero parapijos bažnyčios, kurios salėje vykdavo visoks lietuviškas veikimas. Dabar iš tos gvardijos jau iškeliavę į Anapilį šie šiaurės Lietuvos šauliai: Jonas Virbalas, Jonas Giedrikas, Steponas Dumbra, Emilija Kleintienė ir Vincas Samulionis.

Į pagerbtuves susirinkęs gražus būrys draugų ir svečių sugiedojo Petrui "Ilgiausių metų".

Petras padėkojo už sveikinimus bei linkėjimus svečiams ir pagerbtuvių rengėjams ir jų talkininkams.

Jurgis Milas

ST. BUTKAUS ŠAULIŲ KUOPOS PIKNIKAS

St. Butkaus šaulių kuopos piknikas-gegužinė įvyks rugpjūčio 7 d. Švyturio J. Š. kuopos stovykloje "Pilėnai".

Bus prikeptą skanių viščiukų ir paruošta įvairių skanių priedų. St. Butkaus šaulių kuopa visus kviečia atvykti į jų rengiamą pikniką ir praleisti dieną gražiuose Pilėnuose.

Stovyklos vartai bus atidaryti nuo pat ryto.

A.A. PETRĄ JANUŠKĄ PRISIMENANT

Dviejų metų mirties liūdna sukaktis prisiminti Šv. Antano lietuvių parapijos bažnyčioje rugpjūčio 7 d. 11:30 val. r. kun. Alfonsas Babonas už Petro Januškos sielą aukos Šv. Mišias. Petro Januškos šeima visus artimuosius ir pažįstamus kviečia tą dieną dalyvauti šv. mišiose ir savo maldose prisiminti a.a. Petrą Janušką. Bažnyčia yra Detroito, Vernors ir 25-tos gatvės kampas.

A. Grinius

tikėjimas, pasitikėjimas Dievu ir Dievo Motina Marija. Karo metais ji meldžiasi:

*Aušros altoriuosna, ištiestos kietos rankos.
Aušros Marija! Tavo mes vaikai.
Nors groja ne vargonais, bet patrankom
Tau himnus vargo šalyje.*

*Neramios širdys meilės pasigedo.
Ne mūsų valioje ginklai.
Malda lelijų puokštėm Tau prie kojų dega,
Ją kuria kančios ir vargai.*

*Marija! O skaisčios Aušros Žvaigžde Rytinė!
Tau lenkiamės pilna vilties širdim.
Įženk aušros skaisčia skraiste naktin Tėvynės.
Pilna žvaigždžių ir saulių ateitim.*

Kiek gilaus tikėjimo ir pasitikėjimo Viešpaties galybe ir Marijos galia.

Jos visi eilėraščiai tokie paprasti ir nuoširdūs, bet tokie savi, nes jie atspindi lietuvis, mylinčios, mąstančios sielą. Tas jos eilėraščių paprastumas norėtusi palyginti su Grandma Moses paveikslais, kuriose nėra perspektyvos, bet daug gilaus jausmo.

Rašytojas Paulius Jurkus, ruošdamas tą rinkinį, duoda kritišką vertinimą Marijos Butkienės kūrybos. Jai gyvenant Niujorke jis pažino ją, nuoširdžią Lietuvos dukrą. Jis sugrupavo eilėraščius, vinjetėmis papuošė atskirus skyrius.

Vyras Vacys savo įvade apibūdino Marijos asmenį, davė jos trumpą biografiją. Šiuo rinkiniu vyras pastatė savo žmonai negendantį, nerūdijantį paminklą, daug vertingesnį nei daugelis kapuose esančių brangiausių paminklų. "Noriu grįžti prie Nevėžio" primins tėvynėję likusiai dukrai Laimutei, žentui Vytautui ir Marijos vaikaičiams, kokią turtinę sielą turėjo jų motina ir močiutė.

JONO ŠIMOLIŪNO MONOGRAFIJA

S-gos garbės nario prof. Jono Šimoliūno monografijos leidimas užtruko dėl užsigulėjimo M. Morkūno spaustuvėje. Dabar monografijos administratorius š. J. Skeivys pranešė, kad veikalas yra sulaužytas ir persiustas autoriui dr. Jurgiui Gimbutui peržiūrėti. Tikimasi, kad dar šių metų pabaigoje monografija pasieks knygų lentynas. Leidinį leidžia LŠST centro valdyba.

Jurgis Milas

DLK KĘSTUČIO ŠAULIŲ

KUOPA birželio mėn. 25 d. atšventė jau 33-ias iš eilės ruošiamas Jonines š. Vinco Bagdono sodyboje, Kenosha, Wis. Pirmą kartą turėjome apsieiti be liepsnojančio laužo, nes dėl didžiulės kaitros ir sausros visokios valdžios griežtai uždraudė kūrenti atvirą ugnį lauke. Dar turėta viena maloni staigmena. Virš 100⁰ F karštis per keletą minučių nukrito iki labai patogių 70⁰ laipsnių.

Susirinko ne taip jau daug žmonių, bet kurie atvyko, turėjo labai gerą progą užmiršti įkyrėjusius karščius. Kuopos pirmininkas S-gos g.n. P. Petrušaitis pasveikino varduvininkus — Jonus, Vladus, Petrus bei Povilus ir kitus svečius, apgailestaudamas kad negalima uždegti laužo, kuris yra neatskiriama Joninių šventės dalis. Kvietė visus kruopščiai ieškoti paparčio žiedo.

Be laužo, pasigedome ir dainų. Teko pasitenkinti lietuviška estradine muzika, kurią parūpino š. J. Petkūnas.

Prie baro svečius rūpestingai aptarnavo š. L. Pliūra. Sesės šaulės: St. Petrušaitienė, Ida Tamulėnienė, Regina Ditkienė, Elzė Verikienė ir kitos vaišino išalkusius svečius, aplamai, Joninės praėjo gerai, kaip ir visi šaulių ruošiami renginiai.

Jurgis Milas

JŪROS DIENA PILĖNUOSE

Čikagos ir Detroito Jūrų šauliai kiekvienais metais švenčia Jūros dieną. Anksčiau ji buvo švenčiama tik Union Pier, tik jos rengėjai keisdavosi. Ir detroitieškiai vykdavo į Union Pier ir ten rengdavo Jūros dienos minėjimą.

Detroito Švyturio j. š. kuopai įsirengus Pilėnų stovyklą, Jūros diena kas treči metai pradėta švęsti Pilėnuose.

Jūros diena pradėta liepos 16 d. 11:00 v.r. vėliavų pakėlimu. Po pietų įvyko LŠST centro valdybos posėdis ir atvykusių dalinių pirmininkų bei pareigūnų pasitarimas. Posėdį pradėjo, atvykusius pasveikino ir pravedė LŠST pirmininkas Mykolas Abarius, sekretoriavo Centro valdybos sekretorius Eduardas Milkus, dalyvavo Centro valdybos nariai: LŠST kapelionas tėvas Jonas Borevičius, S.J., vicepirmininkas Juozas Mikulis, jūrų šaulių vadas Bronius Valiukėnas, moterų vadovė Anelė Mirvaitytė, II sekretorius Romas Macionis, ūkio vadovas Juozas Kinčius, valdybos nariai Antanas Grinius, Balys Telyčėnas ir atvykę į jūros dieną dalinių pirmininkai bei pareigūnai: Edmundas Vengianskas, Alfa Šukys, Alfonsas Paukštė, Vincas Zimkus, Augustinas Ašoklis.

Posėdyje buvo išsiaiškinti kai kurie neaiškumai, pasiūlyta įvairiais Sąjungos ir kuopų reikalais: uniformų ženklų, Vasario 16 gimnazijos rėmėjų būrelių ir šaulių centro valdybos garbės ir kuopos šaulių garbės narių. Kuopos garbės šaulys, persikėlęs į kitą dalinį, garbės šaulio statuso nepararanda ir naujame dalinyje garbės statusą turi. Sąjungos kapelionas tėvas Jonas Borevičius pageidavo, kad Šaulių sąjungoje būtų įsteigta kokia nors sporto sekcija, kuri galėtų pritraukti jaunimo. Pirmininko Abariaus Mykolo pasakymu Šaulių sąjunga yra gyva ir okupuotoje Lietuvoje ir ji yra gerbiama. Posėdis buvo draugiškas ir sklandus.

BANKETAS

Banketas pradėtas 5:00 v.v. Švyturio j. š. kuopos pirmininkas Bronius Valiukėnas pasveikino į banketą atvykusius šaulius ir svečius ir supažindino su iš toliau atvykusiais svečiais. Išsamią ir turiningą maldą prieš valgi sukalbėjo tėvas Jonas Borevičius, S.J.. Meninę programą pravedė Mykolas Abarius, Valė Tautkevičienė ir Ona Vindašienė iš Windsoro padainavo keturias dainas: "Ramunėlė", "Dzūkija", "Linas" ir "Dar pabūkim" ir persirengusios kitais drabužiais dar suvaidino tremtinio poeto sielos pasikalbėjimą su šventu Petru. Jos gerai užsirekomendavo ir susilaukė daug aplođismentų.

LIEPOS 17 D. SEKMADIENIS

10:30 v.r. kuopos vicepirmininko Juozo Kinčiaus vadovaujami šauliai ir šaulės uniformuoti su 7 vėliavomis išsirikio stovyklos aikštėje ir, Juozui Kinčiui atraportavus LŠST pirmininkui Mykolui Abariui, nužygiavo prie žuvusiems dėl Lietuvos laisvės paminklo. Sąjungos moterų vadovė Anelė Kirvaitytė ir kuopos moterų vadovė Onutė Seleenienė padėjo prie paminklo vainiką. Pakeltos vėliavos. Sugiedotas Lietuvos himnas.

11:00 v.r. prie paminklo išsirikio su 7 vėliavomis šauliams ir šaulėms LŠST kapelionas tėvas Jonas Borevičius atnašavo Šventas Mišias ir pasakė pamokslą, kuriame apibūdino žmogaus laisvę. Mišių lekcijas skaitė Juozas Mikulis. Po mišių sugiedota Marija, Marija.

Toliau visi vaišinosės Antano Šiurkaus ir Algio Macionio keptais skaniais viščiukais ir Onutės Seleenienės ir talkininkų paruoštais įvairių daržovių priedais.

Pavalgę pietus ir išvykdami namo atsiveikinimo žodį tarė ir padėkojo Edmundas Vengianskas, Juozas Mikulis, Alfonsas Paukštė.

Švyturio j.š. kuopos pirmininkas Bronius Valiukėnas padėkojo svečiams už į jūros dieną atsilankymą

ir visiems prie šios šventės pravedimo prisidėjusiems-šauliams ir šaulėms. Svečius gėrimais aptarnavo Balys Telyčėnas ir Antanas Vaitiekus, maistu rūpinosi ir svečius aptarnavo Moterų vadovė Onutė Selenienė ir talkininkės: Onutė Abarienė, Stefanija Telyčėnienė. Sofija Sirutienė, Salomėja Grigaitienė, Marija Želvienė, Grace Valiukėnienė, motelį tvarkė Liuda Macionienė, viščiukus iškepė Antanas Šiurkus ir Algis Macionis. Prie visų darbų dar prisidėjo anksčiau buvę švyturiečiai iš Floridos atvykę, Stepas ir Emilija Lungiai, o įvairiomis daržovėmis aprūpino Pilėnų stovyklo kaimynai Erna ir Stasys Garliauskai. Šventė buvo garžiai ir sklandžiai pravesta, tik tie karščiai ir esantieji kiti renginiai kiek sumažino svečių skaičių.

ŠAULIŲ VEIKLA

“Švyturio” jūrų šaulių kuopos valdybos posėdį rugpjūčio 6 d. Pilėnuose pravedė kuopos pirmininkas Bronius Valiukėnas. Valdybos posėdžio įvykusio š. m. gegužės 7 d., protokolą paskaitė kuopos sekretorius Romas Macionis, suruoštos Jūrų dienos ir pikniko liepos 16 - 17 d. apyskaitą pateikė išdininkas Albina Grigaitis.

Kuopos pirmininkas Bronius Valiukėnas savo pranešime pažymėjo, kad suruošta jūrų diena sklandžiai pravesta, moterų vadovė Onutė Selenienė ir jos talkininkės, nežiūrint didelių karsčių, net tris dienas pasišventusiai dirbo ir viską labai gerai atliko. Toliau jis paskaitė gautus raštus: Trakų rinktinė švenčia 15-os metų sukaktį, o Teodoro Daukanto jūrų kuopa 25-rių metų sukaktį ir kviečia kuopos šaulius jų šventėse dalyvauti. Švyturio jūrų šaulių kuopa T. Daukanto jūrų šaulių kuopai siunčia sveikinimą ir 25.00 dol. auką.

Pilėnų stovyklos uždarymas numatytas suruošti rugsėjo 4 d. ir tradicinės Kūčios gruodžio 18 d. Apie stovyklos uždarymą ir Kūčias daugiau žinių bus vėliau.

Buvo paliesti kuopos narių gimtadienių ir vardadienių minėjimo klausimai, kurie jau baigia išblėsti ir retai kuriam nariui minimi. Posėdį pravedė kuopos pirmininkas Bronius Valiukėnas, sekretoriai — Romas Macionis ir jame dalyvavo LSST pirmininkas Mykolas Abarius.

Kuopos moterų vadovė Onutė Selenienė su savo talkininkėmis posėdžio dalyvius pavaišino skaniais pietumis. Kiek vėliau po pietų šventėme Romo Macionio gimtadienį.

PUI KUS BUVO STASIO BUTKAUS ŠAULIŲ KUOPOS PIKNIKAS

Stasio Butkaus šaulių kuopos rugpjūčio 7 d. suruoštas Švyturio jūrų šaulių stovykloje “Pilėnai” piknikas praėjo su geriausiu pasisekimu. Graži saulėta diena, jauki medžiais apaugusi vieta ir geras rengėjų pasiruošimas teikė malonumų kiekvienam atvykusiam. Kuopa per metus rengia tik vieną pikniką. Už tat jis būna gausus ir į jį atsilanko dauguma kuopos šaulių su šeimomis ir nemažai svečių. Svečių tarpe buvo Šv. Antano parapijos klebonas kun. Alfonsas Babonas su broliu Rimu, LŠST pirmininkas Mykolas Abarius, vicepirmininkas Vincas Tamošiūnas, Jūrų šaulių vadas Bronius Valiukėnas, Kultūros vadovas muz. Stasys Sližys ir keletas svečių net iš okupuotos Lietuvos.

Piknike išdalinta apie 40 įvairių dovanų, jų tarpe net 11 Matildos Strimaitytės-Mėlienės anglų kalba *Crosses in the Arctic*. Tai kančių ir vargų aprašymas mūsų brolių ir seserų, gyvenusių tremtyje.

Dovanų dalinimą pravedė: Matas Baukys, Algis Vaitiekaitis, Nijolė Kripienė ir Danutė Petronienė.

Dailininkės Antaninos paveikslas parduotas iš varžytinių. Nupirko už 25.00 dol. Leonas Petronis. Piknike veikė baras, kurį tvarkė Jonas Bartkus ir Juozas Suopys. Bilietukus maistui pardavinėjo Juozas Mačiulaitis. Visi atsilankusieji buvo vaišinami keptais

viščiukais, kugeliu ir kitais skanumynais. Viščiukus kepė: Antanas Šiurkus ir Jonas Šostakas. Kitais skanumynais pasirūpino: parengimų vadovė Onutė Šadeikienė, Eugenija Bulotienė, Lidija Mingėlienė, joms talkininkavo Onutė Pusdešrienė ir Elena Mačiulaitienė.

Kuopos pirmininkas Eduardas Milkus padėkojo: už įteiktus dovanų stalui fantus, visiems prie šio pikniko prisidėjusiems ir svečiams už gausų atsilankymą, kurių tarpe buvo net trys atvykę iš okupuotos Lietuvos.

A. Grinius

MARTYNO JANKAUS ŠAULIŲ KUOPA BROCKTONE

Martyno Jankaus kp. šauliai, kaip reikalauja šalio priesaika ir tautinė atsakomybė, vertingai užsklendė 1987 m. Lietuvos Krikščionybės metų lapą.

1988 m. valdyba ir sesės ir broliai šauliai, vieningai su Brocktone veikiančiomis lietuvių organizacijomis, aukštai iškėlę neša Lietuvos žibintą, kad būtų šviesus kelias į laisvą tėvynę po pasaulį išblaškytai tautai ir ateinančioms kartoms.

Kovo 19 d. metinis M. J. kp. šaulių susirinkimas su p-kės St. Gofensienės pateikta darbotvarke, pranešimais, aplinkraščių skaitymu, nutarimais, aukų paskirstymas lietuvių ugdantiems lietuviškiems židiniams ir naujos M. J. kp. valdybos rinkimas.

Neatsiradus kandidatų, dar vieneriems metams pasiliko senoji valdyba: pirm. Stasė Gofensienė, 1-as vicepirm. Romas Bielkevičius, 2-ras vicepirm. Jonas Feimanas, sekretorė Ona Eikiniene, išdininkas Antanas Šedukis, spaudos ir informacijos reikalams Elzbieta Ribokienė, kultūrinių reikalų valdovas Vaclovas Rupšys.

Susirinkime numatyta aktyviai dalyvauti balandžio 24 d. Šv. Kazimiero lietuvių parapijos Brocktone 90 metų sukakties minėjime.

Šventei ruošti komitete dirbo: kp.

kapelionas, šios parapijos klebonas kun. Petras Šakalys, Stasė Gofensienė ir Juozas Stašaitis redagavo parapijos sukaktuvių leidinį. Jis kruopščiai surinko parapijos įsikūrimo, jos augimo, su Lietuvos ir parapijos istorija. Leidinį gražiai iliustravo nuotraukomis, papuošė lietuvių liaudies ornamentais. Lietuvių ir anglų kalbomis supažindino kitataučius su Lietuvos ir išeivijos lietuvių kultūra, su išeivijos lietuvių jungiančiu centru Šv. Kazimiero lietuvių parapija, kuri buvo ir tebėra lietuviams antrieji namai. Vysk. Paulius Baltakis savo žodyje pabrėžė: — „Lietuviška parapija išeivijoje — tai mažoji Lietuva“.

Iškilmingas minėjimas buvo iš trijų dalių: 4 val. p.p. iškilmingos mišios Šv. Kazimiero bažnyčioje, 6 v.v. akademinė dalis ir trečioji puota su koncertu parapijos salėje. Šventėje dalyvavo vysk. P. Baltakis, OFM. daug kunigų, iš šios parapijos kilusių, ir seselių vienuolių, Brocktono miesto meras Carl D. Pitaro su ponija, miesto ir valstijos aukštieji pareigūnai, lietuviai svečiai ir parapiečiai. Martyno Jankaus kp. šauliai ir lietuviškųjų organizacijų atstovai sveikino parapijos kleboną, kunigus, chorą, parapijinės mokyklos vadovybę ir mokytojas, Nukryžiuotojo Jėzaus seseles. Puotos metu svečius linksmo sol. Marytė Bizinauskaitė su sesute Verute.

Gegužės 13 d. Romuvos parke gegužinė ir Trakų rinktinės šaudymo varžybos

Gražioje gamtoje džiaugėmės sulaukę svečių šaulių, vaišinomės, planavom, kėlėm įvairius sumanymus. Šaudymui vieta ideali. Šių metų šaudybų laimėtojai: I — vietą — Šarkauskas, Vinco Kudirkos kp. Worcesterio, II vietą — Maskoliūnas, taip pat Vinco Kudirkos kp. ir III — St. Urbonas — Jono Vanagaičio kp. Bostone. Laimėtojai gavo trofėjus, kuriuos parūpino Martyno Jankaus š. kp. Atsidėkodami parko savininkams už leidimą be mokesčio

pasinaudoti jų parku gegužinei, įteikė trofėjus.

Geguržės 30 D. mirusiųjų pagerbimas — kapų puošimo diena

Martyno Jankaus šauliai mirusių lietuvių karių ir veikėjų kapus Kalvarijos ir miesto kapinėse aplankė ir papuošė lietuviškomis trispalvėmis vėliavėlėmis, kurias pasiuvo pirm. Stasė Gofensienė. Vėliavėles išvežiojo šauliai: J. Činčys, St. Gofensienė, O. Eikinienė ir J. Feimanas ir papuošė toli nuo tėvynės amžiną poilsį radusių lietuvių kapus. Jų kapai paženklinti juodo ar pilko granito paminklais liudija, kad čia ilsisi jau daug lietuvių.

Birželio 19 d.

Baisiojo Birželio minėjimas

Martyno Jankaus šauliai su vėliavomis dalyvavo Šv. Kazimiero liet. parapijos bažnyčioje iškilmingose pamaldose. Šv. mišias už mirusius laisvės gynėjus aukojo svečias vysk. Antanas Deksnys, asistuojant klebonui kun. Petru Šakaliui. Vyskupo turiningas pamokslas, choro lietuviškų mišių ir šventei parinktų giesmių gražus giedojimas tikinčiuosius jungė su tėvynėje ir pasaulyje išblaškytais ir mirusiais artimaisiais.

Pasibaigus pamaldoms bažnyčioje, graži eiseną: šauliai su vėliavoms, dvasiškiai ir pamaldų dalyviai nuvyko į sporto aikštę Lietuvos vėliavos iškėlimui prie paminklo Antrame pasauliniame kare žuvusiems Brocktono lietuviams ir visų mirusių pagerbimui. JAV ir Lietuvos himnus giedant pakilo Lietuvos vėliava. Visi bendrai pasimeldė, išklause vysk. A. Deksnio guodžiantį žodį, prie paminklo padėjo puošnų vainiką. Giesmė Marija, Marija baigtas Lietuvos karių ir žuvusių partizanų, bei Baisiojo birželio nekaltų aukų pagerbimas. Eiseną grįžo prie Šv. Kazimiero bažnyčios ir išsiskirstė.

Martyno Jankaus šauliai planuoja suruošti rugsėjo viduryje kultūrinę šeštadienio vakaronę ir 1989 m. Mar-

tyno Jankaus šaulių kp. 30 m. sukakties minėjimą.

Dalyvaus šių metų rugsėjo 3-5 dienomis pranciškonų vasarvietėje Kennebunkporte Trakų rinktinės kultūriniame savaitgalyje.

Dalyvaus 1989 m. lapkričio 25 d. Worcester, Mass. Maironio parke Lietuvos šaulių sąjungos 70 metų minėjime.

E. Ribokienė

IŠVYKA Į TAUTINIŲ ŠOKIŲ ŠVENTĘ

LŠST Trakų rinktinė suorganizavo autobusą į Aštuntąją laisvojo pasaulio Tautinių šokių šventę Hamiltone.

Autobusas išvyko liepos 1 d. anksti rytą ir grįžo atgal į Worcester liepos 4 d. vakare. Dalyviai patenkinti ir pilni gražiausių šventės prisiminimų ir įspūdžių.

Tai ne pirmoji išvyka į Šventę. Šauliai jau yra ne mažai tokių išvykų suoorganizavę į Tautinių šokių ir dainų šventes, nes mes remiame mūsų jaunimo pastangas ir jų pasirodymus.

Visų buvusių ir šios išvykos organizatorius yra LŠST Trakų rinktinės pirm. g-š. Algirdas Zenkus. Jam talkininkauja organizavimo darbuose Dr. Vinco Kudirkos šaulių kuopos sekr. J. Miliauskienė.

Janina M.

KAS SVARSTYTA MELBOURNO DLK VYTENIO ŠAULIŲ KUOPOS YPATINGAME VALDYBOS POSĖDYJE?

Laikas visuomet atsako į visus klausimus. Kaip yla iš maišo išlindo ir slapčiausias plėšikavimo susitarimas — tai Molotovo-Ribbentropo 1939 m. rugpjūčio 23 dieną Maskvoje pasirašytas faktas. Apiplėšti ir sunaikinti taikingas ir žmoniškiausia pabaltiečių tautas.

Nors po daugelio metų tie slapti dokumentai išėjo aikštėn, tačiau rugpjūčio 23-ji diena mums visada primins mūsų tautiečių pralietą nekaltą kraują, lagerių vergovę ir

kančias, ir begalinę skriaudą...

Todėl kiekvienų metų rugpjūčio 23 dieną su nuliūdusiomis širdimis ir juodu kaspinu apjuostomis vėliavomis mes rinksimės į aikštes liudyti pasauliui, kad kultūros technikos ir krikščioniškosios civilizacijos gadynėje dėl pamišėlių vadų atsiranda tokie neįtikėtinais siaubingi išpuoliai ant silpnųjų galvų...

Mes, Melbourne DLK Vytenio šaulių kuopos valdyba, 1988 m. liepos mėn. 30 d. susirinkę ypatingame posėdyje, visi vienbalsiai nutarėme rugpjūčio 23 d. paminėti taip:

Parašyti USSR premjerui, persitvarkymo iniciatoriui M. S. Gorbačioviui memorandumą, prašyti atsizvelgiant į žmogėdrų pasaulį sukrečiantį slaptą susitarimą pražudyti tiek nekaltų žmonių ir pasisavinti jų turtą, palengvinti mūsų šių dienų Lietuvoje gyvenimą, ką išdėstėme atskirais punktais.

Memorandumo nuorašą pasiūsti į Vilnių Lietuvos Aukščiausiajai Tarybai. Nutarta 23 rugpjūčio su plakatais dalyvauti Melbourne pabaltiečių demonstracijoje. Visi kuopos valdybos nutarimai jau įvykdyti.

Kuopos sekretorius O. Pocius

PAVYKĘS MELBOURNO DLK. VYTENIO ŠAULIŲ KUUPOS ŠVENTĖS BALIUS

Nors ir šaltą žiemos šeštadienio popietę, š.m. liepos 9 d. Lietuvių namuose šauliai ir šaulės paruošė ir papuošė salę.

Su fronte pastatytomis vėliavomis ir iš abiejų pusių ant sienų buvo pakabinti plakatai su šūkais. Iš kairės ant sienos šūkis sakė: *Nėra tokios jėgos pasaulyje, kuri galėtų pavergti tautą, tvirtai pasiryžusių ginti savo nepriklausomybę.* O iš dešinės pusės šūkis taip mums sakė: *Mes kalbame namie tik lietuviškai! Kalbant namie tik lietuviškai, nebus sunku išlaikyti lietuvių jaunąją kartą, ir mūsų tautą bus apginta.*

Ši 7-ji šaulių kuopos šventė

daugumą nustebeino suvažiavus kviesiems svečiams ir susėdus už stalų apie šimtingą melbourniškų ir geolongiškų svečių. Skoningai išpuoštoje salėje, draugiškoje nuotaikoje visų veiduose matėsi šypsenos, pakili nuotaika ir pasitenkinimas. Visi svečiai linksmi prie gražiai papuoštų stalų, prie žvakučių šviesos ir raudonų rožių gėlių su skaniais užkandžiais. O vakariene buvo pagaminta virtuvėje dirbančių ponių su šaulių moterų sekcijos vadove šaule Gyliene, kuri buvo virėja. Reik pagirti už tokią puikią ir skanią vakarienę. Ačiū labai virėjai ir padėjėjoms, kurios visos stengėsi iš širdies svečius aptarnauti.

2 stalai buvo rezervuoti dėl kviesinių svečių. Dalyvavo dr. J. Kunca, dr. kun. Dauknys, Melbourne Kat. Feder., pirm. V. Žemaitis, Geelongo apylinkės pirm. su ponija p. O. Schrederis, Geležinio vilko šaulių kuopos pirm. su ponija p. Lipčius, ponija ir ponas Didžiai.

Baliaus svečius pasveikino šaulių kuopos vice-pirm. V. Sukevičius, dėkojo už atvykimą.

Paminėsime muzikantus latvius su labai puikia muzika. Kas turėjo jaunystės jėgą kūne, galėjo pasiūkti, pasilinksinti. Džiaugiamės, kad nuotaikingai sukosi poros šokyje, klegėjo juokai ir skambėjo dainos. Baliaus svečiai viskuo buvo patenkinti ir rengėjai girdėjo gražius atsiliepimus.

O kas svarbiausia — tai loterija, kuri buvo labai vertinga ir didelė. Ačiū ponioms už loterijos bilietų platinimą. Ačiū ir asmenims, kurie pravedė loterijos traukimą. Šaulių kuopos valdyba labai dėkoja ponioms ir ponams už paaukotus vertingus fantus. Taip pat dėkojame už pyragus, kurių buvo daug ir labai skanūs. Didelis, didelis šauliškas ačiū už viską, kas padėjo ir dirbo šioje šventėje. Iki kito karto! Gal kitais metais surengsime šaulių šventės balių dar geresnį ir turtingesnį...

**Šventės baliuje dalyvavęs
Pr. Bartaška, Melton 3337**

DETROITO ŠAULIŲ VEIKLA Vasaros sezono uždarymo gegužinė Pilėnuose

Rugsėjo 4 d. iš pat ryto buvo apsiniaukusi ir 11:00 val. r. pradėjo Detroito lyti. Po atlaikytų 10:30 val. r. Šv. Antano bažnyčioje pamaldų ir lyjant išvažiuome į Pilėnus.

Švyturio jūrų šaulių kuopos stovyklą "Pilėnai" pasiekėme prieš 1:00 val. Čia buvo jau išgiedrėję, dvelkė malonus švarus oras, o Pilėnai išprausti lietaus gražiai atrodė, ir Lietuvos vėliavos ir pro Gedimino stulpais papuoštus vartus privažiavo pasistatę automobilių apyplynė stovyklos aikštė.

Sesės ir broliai šauliai jau nuo vakar dienos čia dirbo ir šiai gegužinei buvo gerai pasiruošę. Dirbantieji dėkingi Matui Baukiui, nes jo bulvėms tarkuoti ir tarkėms spausti mašina daug pagelbėjo.

Moterų vadovės Onutės Salėnienės vadovaujamos šaulės Grace Valiukėnienė, Salomėja Grigaitienė, Sofija Sirutienė, Stefanija Telyčėnienė, Liuda Macionienė ir Barbara Elkins visus atvykusius nuoširdžiai priėmė ir skaniai pavaišino. Antanas Vaitiekus ir Balys Telyčėnas turėjo užtektinai šaltų gėrimų, ir visi galėjo pasinaudoti jų patarnavimu.

Juozas Kinčius pardavinėjo bilietukus maistui gauti. Albinas Grigaitis, Teresė Tupčinskaitė ir Tina pravedė dovanų paskirstymą. Išdalinta daugiau 20 įvairių dovanų. Viena dovana teko ir rašančiam šį reportažą.

Švyturio j. šaulių kuopos pirmininkas Bronius Valiukėnas padėjo moterų vadovei Onutei Salėnienei ir jos talkininkams už maisto paruošimą ir svečių aptarnavimą, taip pat buvo tartas žodis ir padėkota visiems už įteiktas dovanas ir aukas. Pilėnų stovyklos išlaikymui, o svečiams už gausų atsilankymą.

Išdalinus dovanas, svečiai susėdę prie stalų vaišinosi, šnekučiavosi, klausėsi muzikos ir kai kurie šoko.

ISPŪDŽIAI IŠ KELIONĖS Į LIETUVĄ

Birželio 21 d. su American Travel Service Bureau suruošta ekskursija vykau į o. Lietuvą ten gyvenančių giminių bei pažįstamų aplankyti. Kelionė buvo sunki ir varginga.

Į Maskvą atvykome išvargę ir dauguma net akių neužmerkę — nemiegoję. Mūsų ekskursijos dalyviai, kurių buvo 44, išsisklaidė begalinėje aerouosto salėje ir buvo sunku susigaudyti. Prie pasų kontrolės ir lagaminų kontrolės spūstis. Žmonės prie kontrolierių lenda jokių taisyklių nesilaikydami. Pasų kontrolė nėra taip baisi, kaip ją kai kas apšneka. Paduodu pasą ir vizą kontrolieriui. Jis žiūri į mane, į mano pasą ir vizą. Pase mano nuotrauka be akinių, o vizoje su akiniais. Kad lengviau būtų atpažinti, aš nusiimu akinius. Ir tą pastebėjęs kontrolierius nusišypsojo. Bet vistiek, pažiūrėjęs į mano pasą ir vizą, pasilenkęs ilgai į ką tai žiūrėjo. Kiek sunkiau su lagaminais. Mes juos turėjome nuo konvejerio pasiimti ir su jais pro mūitinę praeiti. Ir kol mes viską susitvarkėme, atėjo ir vakaras. Ne lengvesni reikalai buvo ir Cosmos viešbutyje. Atvykę gavome korteles su aukšto ir kambario numeriais, bet kaip tą aukštą pasiekti ir kambarį rasti? Susimetę į grupelę bėgame nuo vieno prie kito keltuvo ir vis nerandame to keltuvo, kuris kelia žmones į mūsų aukštą. Ir kol suradome praėjo nemaža laiko. Suradę kambarius ir atvykę į Cosmos svetainę valgėme

vakarienę. Po vakarienės grįžęs į kambarį kietai miegojau.

Ryte atsikėlus ir žvelgiant pro langą matėsi didelė aikštė, pristatyta įvairiausių modelių automobilių, už jos gatvė, kurioje rieda automobiliai, autobusai ir troleibusai. Ir rieda taip dažnai, tiesiog vienas po kito. Kiek toliau apvalus pastatas į kurį kaip bitės į avilį iš visų pusių lenda žmonės ir ten dingsta. Pastatas netoli viešbučio, ir aš pėsčiomis lengvai pasiekiu. Šis pastatas tai Maskvos metro stotis. Eina žmonės, kiša į tam tikrą vietą monetą, judamais laiptais leidžiasi žemyn ir ten važiuoja reikiama kryptim į darbą ar tarnybą. O kas būtų, jei žmogus neįkišęs monetos įeitų ir leistųsi laiptais žemyn? Paklausiau tą reikalą žinantį žmogų. — Tu tik pabandyk praeiti neįkišęs monetos. Tave sugriebs geležinės replės ir laikys iki būsi išlaisvintas.

Birželio 23 d. 12:15 Aeroflot lėktuvu išskridome į Vilnių. Į lėktuvą sulipome pro uodegą. Ir iki jo pakilimo buvo karšta kaip pirtyje. Lėktuve gavome užkandžius ir galėjome nusipirkti ką nors prisiminimui. Vilnių pasiekėme 1:15 val. Vilniaus aerouosto salėje laukia mūsų didelė minia žmonių, jų tarpe radau ir mane laukiančią seserį bei kitas gimines. Su gėlėmis, pabučiavimu ir džiaugsmo ašaromis akyse mane sutiko giminės. Po pasisveikinimo ir sukrautais į autobusą mūsų

lagaminais buvom vežami į Lietuvos viešbutį. Važiuojanti autobuse gidė pranešė: — Kas norėsite išvažiuoti iš Vilniaus, pasirūpinkite leidimus. Tas jos pranešimas mus nustebino. Dauguma mūsų skaitome iš Vilniaus mums siunčiamą *Gimtąjį kraštą* ir jame buvo paskelbtas valdžios įsakas, kuriame rašoma, kad atvykę į Lietuvą užsienyje gyvenę lietuviai laisvai gali važinėti po Lietuvą. Ir susigaudyk tu dabar.

Atvykę į viešbutį, gavome kambarius ir pradėjome turistinį gyvenimą. Vieni išvažinėjo pas gimines, kiti liko Vilniuje. Pusryčius valgėme 8-10 v. pietus 1-2 val. ir vakarienę 6:00 val.

Birželio 24 - 25 d. praleidau Vilniaus turistų krautuvėje. Mano giminės pirkto, o aš tik mokėjau, mokėjau ir vis žiūrėjau, kad pinigų man liktų nors ant kelio namo parvažiuoti.

Pakviečiamas būti krikštotėvu ir birželio 25 d. vakare Šv. Petro ir Povilo bažnyčioje, Vilniuje, su jauna simpatinga kūma pakrikštijome berniuką Vyto, Povilo ir Antano vardais. Berniukas buvo mano brolio dukters sūnus.

Sekmadienį birželio 26 d. giminių pagalba atsidūriau Kaune ir apsisitojau sesers Onutės ir jos vyro Juozo gražiam „kondomininiam“ bute. Kaunas labai išsiplėtęs ir ta vieta, kur jie dabar gyvena, Lietuvos nepriklausomybės laikais buvo karių

Albinas Bubnelis ir Antanas Grigaras į gegužinę atvyko su Vaniu ir iš jos skambėjo iš kasečių parduodama muzika. Pilėnuose pastatyto žuvusiems už Lietuvos laisvę paminklo mecenato Klemenso Urbšaičio atvykusi iš Lietuvos brolio dukra Rasa Urbšaitytė grojo akordeonu ir gražiai dainavo. Visi gegužinės dalyviai žavėjosi jos muzika ir dainomis ir čia atsirado

šokėjų. Gegužinėje buvo ir kitas atvykęs iš Lietuvos svečias — Stasys Masonis, kuris svečiuojasi pas buvusią Lietuvį Melodijų valandėlės pranešėją Oną Valadkienę.

Šioje gegužinėje atšventė gimtadienius Klemensas Urbšaitis, Milda Grigarienė ir Lidija Mingėlienė. Ši gegužinė, jei ne klystu, buvo pats geriausias Švyturiečių renginys.

Nors saulė jau buvo netoli sėdimo, bet žmonės taip nenoriai skirstėsi namo. Ir kur rasi taip gerai, kaip Pilėnuose?

A. Gr.

NAUJAS ADRESAS

LŠST pirmininko Mykolo Abariaus naujas adresus yra toks: 38601 Tuscany Ct., Livonia MI, 48154. Tel. (313) 462-2458.

šaudykla. Viešint pas seserį, atvyko mano senų laikų draugas ir buvęs bendradarbis su savo miela žmonele. Kiek džiaugsmo ir kalbų po tiek metų susitikus!

Pirmadienį, birželio 27 d., visi trys: sesuo, jos vyras ir aš troleibusu nuvažiuoju į Kauno miesto centrą. Kokiomis gatvėmis troleibusas važiuo — nepasižymėjau. Laisvės alėja jokia transporto priemonė nevažiuoja. Ja vaikšto žmonės tik pėsčiomis. Kaip linksma ir smagu! Žmogus viską užmiršti. Rodos vaikštai ir lauki norėdamas sutikti ką nors iš giminių ir pažįstamų. Iš Laisvės alėjos nuėjome į parką, kur Nemunas su Nerim susilieja. Iš čia labai gražiai matosi prisistatęs naujų pastatų ir išsiplėtęs Vilijampolės priemiestis. Grįždami į Kauną, aplankėme Kauno pilį, kuri dar neatremontuota. Rotušės aikštėje prie Mairono paminklo nusifotografavome, užsukome į Katedros bažnyčią ir joje nusipirkę rožinį išėjome.

Karšta ir trošku! O gerti taip norisi! Laiptais nusileidome į barą ir atsisėdę prie stalo užsisakome tris bokalus alaus. Kaimynai sėdintieji prie stalo sako: — Jūs galite užsisakyti po tris bokalus alaus, ir jei jūs daugiau negersite, užsakykite mums. Užsakome jiems dar po bokalą alaus ir draugiškai išgeriame.

Birželio 28 d. aš su seserimi jau esu Kulautuvoje, kuri nuo senų laikų yra žinoma kaip puiki kurortinė vieta. Dabar šalia senosios Kulautuvos išaugo ir naujoji-sklyplininkų Kulautuva. Jie čia turi prisistatę vasarnamnių, prisisodinę vaismedžių ir įvairių daržovių. Pasivašinę ir atsigaivinę šaltais gėrimais ir pasivašinę, kelionę tęsiame toliau. Mūsų tikslas Jurbarkas. Apsistojome svainio Jono sodyboje. Apžiūrėjome Vinco Grigo meno muziejų, katalikų bažnyčią, Jurbarko parką ir dar nuvykome į mišką mėlynių pasiskinti. Buvo dar per anksti ir mėlynės dar neprinokusios. Važiuojant į Jurbarką teko tai priartėti, tai atsitolinti

nuo Nemuno. Atrodo, kad ir tas Nemunas nėra toks platus, kaip aš kad įsivaizdavau. Kelio šonuose buvo žaliuojančios pievos ir laukai, laukai. Kur ne kur ganėsi prižišta karvutė, stovėjo dar viena kita bakūžė, matėsi susimetusios naujos gyvenvietės ir kai kur karvių bandos. Tokios Lietuvos, kaip mes ją gerai žinojome, jau nėra.

Birželio 29 d. aplankėme Klaipėdą ir Palangą. Važiuodami, dar užsukome į Tilžę, ir čia mano svainis Jonas atsiėmė loterijoje laimėtus pinigus ir, šį bei tą nusipirkę krautuvėje, išvykome į Klaipėdą. Čia karo pėdsakų jau nesimato.

Į Palangos centrą įvažiuoti neleido. Automobilį pasistatėme kiek toliau nuo centro. Vaikščiojome pėsčiomis. Aplankėme Birutės kalną ir Gintaro muziejų. Pavaikščiojome po Palangos paplūdimį ir jo gražų tiltą. Pūtė nuo jūros vėjas ir maudytis jūroje nebandėme. Kioske nusipirkę bandelių ir vaisvandenių užkandome. Automate už tris kapeikas nusipirkome giros.

Vasarotojai daugumoje svetimšaliai. Užkalbinus atsako "nepanimaju". Tiškevičiaus parkas ir gatvės pilnos vasarotojų. Gatvėje arklio traukiamose kariatose važiuoja vasarotojai su vaikais.

Liepos 1 d. troleibusu važiuoju į Verkius. Važiuojimas pigus — 4 kapeikos. Troleibuso vairuotojas važiuojančių kontrole nesirūpina. Meno muziejus remontuojamas ir tą dieną buvo uždarytas.

Liepos 2 d. mes jau Ukmergėje. Ukmergė irgi išsiplėtusi ir pasikeitusi. Teko vieno kito pasiklausti, kol reikiamą adresą suradome. Brolienė jau seniai stovėjo prie durų ir mūsų laukė, Galvojome pabūti valandėlę ir važiuoti toliau. Bet kur tau! Čia skanūs pietūs, čia visa šeima: duklė su vyru ir vaikaitis su žmona. Tik brolio jau nėra. Jis guli Ukmergės kapinėse. Turėjo gerų planų ir idėjų. II pasaulinis karas sutrumpino jo gyvenimą. Jei ne karas, gal ir jis dar būtų gyvas ir sėdėtų šios gražios

šeimos tarpe.

Aplankę brolio kapą ir jų turimame už miesto darže prisiskynę skanių žemuogių, traukėme toliau.

Jaunas būdamas ir gyvendamas Kaune, gavęs atotogų traukiniu važiuodavau į Žeimius arba Ukmergę. Atvykęs brolis paimdavo ir parveždavo namo. Kartais ir pėsčias pareidavau. Ir tas kelias buvo malonus ir smagus. Kaimas sekė po kaimo: Tatkūnai, Šimkūnai, Meiliūnai, Miliūnai, Kirkūčiai, Vaivadiškiai ir mano gimtinė — Jačiūnai. O dabar važiuojant matai tik laukus ir laukus. Iš ūkininkų žemė atimta, kaimai išnaikinti. Jačiūnų kaime tebegyvena tik du gyventojai.

Apsistojome ir naktį praleidome brolio šeimoje, Vaivadiškiuose. Brolis ten turi mažą sklypelį ir su žmona leidžia senatvės dienas. Dukros ir žentai atvažiuoja iš miestų ir aptvarko jų šį mažą sklypelį.

Liepos 3 d. mes jau Pagiriuose. Pagirių parapijoje yra švenčiami trys atlydai: Aplankymas, Žolinė ir Rožinė. Pamaldos vyko naujoje, baltuose namuose įrengtoje, bažnyčioje kuri nėra didelė, bet jauki ir gražiai atrodanti. Kunigas mišias laikė senoviškai prie altoriaus ir vartojo lotynų ir lietuvių kalbas. Patarnavo 6 liturginiais drabužiais apsirengę patarnautojai (klapčiukai). Procesija su baldakimu ir vėliavomis apėjo apie bažnyčią, mažos mergytės apsirengusios baltomis suknelėmis barstė gėles, gražiai giedojo parapijos choras ir daug žmonių ėjo prie komunijos.

Po pamaldų užsukome į Pagirių kapines. Aplankiau tėvų, brolio ir brolio dukters kapus ir įsmeigiau juose po raudoną rožę. Po atlydų vaišė. Dalyvavo visa gausi giminė.

Čia radome tikrą kaimo idiliją: karvutės, arklukas, vištos, gaidys ir visa aplinka darė gerą įspūdį. Tą įspūdį dar padidino karvės mykimas, arklio žvengimas, gaidžio giedojimas ir armonikos garsai.

Pasivašinę ir pasigerėję sesers ir jos šeimos svetingumu, išvažiuoju į Vilnių.

MŪSŲ MIRUSIEJI

RAMOVĖNAI - KARIAI, ŠAULIAI, BIRUTIETĖS . . .

MIRĖ DR. VINCO KUDIRKOS KUOPOS ŠAULĖ ANELĖ ABRAMAVIČIENĖ

Vėl paviliojo auką kapai...

M a i r o n i s

Anelė Abramavičienė mirė birželio 25 d., po skaudžios ligos pergyvenusi didelius skausmus. Atrodo dar taip neseniai sesė Aneliukė (taip visada ją vadindavome) žygiavo kartu su mumis po žaliąją mūsų kuopos vėliava. Planavo su vyru Vytautu, kuris taip pat yra mūsų kuopos narys, skristi į Lietuvą aplankyti savuosius, nes, kaip ji yra išsireiškusi, gal jau

paskutinį kartą, nes vis didesnė metų našta pradeda slėgti pečius.

Sesė Aneliukė gimė Lietuvai žengiant pirmuosius laisvo ir nepriklausomo gyvenimo metus. Džiaugėsi laisve, mylėjo tėvynę ir tos meilės vedina įstojo į Lietuvos Šaulių Sąjungą.

1940 m. skaudžiai pergyveno ne tik Lietuvos okupaciją, bet ir Šaulių Sąjungos likvidaciją.

1944 m. kada Lietuva buvo paskendusį gaisrų pašvaistėse, ašarose ir

kraujuje, šitose gyvenimo sąlygose, nežiūrint visų pavojų, Aneliukė sukūrė šeimos židinį su Vytautu Abramavičium. Netrukus buvo karo audros nublokšti į Lenkiją.

1964 m. mūsų kuopos narių a. a. A. Parulio ir jo žmonos Izabelės iniciatyva atvyko į Ameriką. Netrukus ne tik gražiai įsikūrė, išaugino vaikus, išmokslino, paruošė gyvenimui, bet įsijungė ir į vietos lietuvių gyvenimą. Aneliukė tapo narė ALRK Moterų sąjungos 5-tos

Liepos 4, 5 ir 6 d. vienas arba su giminėmis lankiau ir apžiūrėjau Vilniaus miestą ir jo apylinkes. Aplankiau Trakus ir jame esantį muziejų, Rasų kapines, Architektų ir Revoliucijos muziejus, Šventos Onos bažnyčią, Aušros vartus, krautuves ir miesto turgų.

Ketvirtadienį liepos 7 d. giminės Lietuvos viešbutyje surengė man išleistuves, kur grojo muzika, vyko programa ir šokiai.

Liepos 8 d. paskutinė mūsų diena. Viešbučio kambarį turėjome apleisti 12:00 val., o į aerouostą išvažiavome tik 4:15. Laukimas buvo nuobodus. Ir kodėl mes taip anksti turėjome apleisti kambarius? Vilniaus aerouoste laukė giminės ir draugai. Ir vėl graudus atsisveikinimas su ašaromis.

Pernakvoję ir pavalgę pusryčius važiavome: vieni į Maskvos aerouostą, o kiti Maskvos miesto apžiūrėti ir tik paskiau prie jų prisijungti.

Buvo parodyta Maskvos Raudonoji aikštė, Kremliaus mūro sienos, Caro rūmai ir bažnyčios su bokštais.

Raudonoji aikštė didelė ir plati Prie Kremliaus vartų du sargybiniai — kareiviai. Gidė rusė kalbėjo anglų kalba.

Maskvos aerouoste vėl turėjome pereiti pasų ir lagaminų kontrolę. Vienus tikrino daugiau, kitus mažiau. Pralaidęs lagaminus pro elektrinį užtaisą, padaviau abi deklaracijas. Rankiniame krepšyje vežiau Lietuvoje susuktą filmą. Kontrolierius paprašė išimti ir padėjęs ant staliuko, tik pasitaręs su dviem kitais, liepė eiti.

Kitas kontrolierius mano bendrakeleivę tikrino daugiau. Jis net išvyniojo pakietėlius ir žiūrėjo ar nėra ten ko įvyniota. O vežamą filmą buvo kaž kur pasiuntęs patikrinimui.

Atidavę lagaminus ir praėję kontrolę, buvome suleisti į lėktuvą ir 2:40 v. p. p. išskridome į Niujorką. 4:30 valgėme pietus, kurie susidėjo iš keleto patiekalų ir visi gražiai supakuoti į plastikinę dėžutę. Nuo 7:10 v. iki 9:10 rodė filmą. Filmas buvo gražus ir malonus žiūrėti. Skridome dieną. Jų laikrodis eina

8:00 vėliau mūsų. Matėsi balti debesys ir visokios figūros susidariusios iš debesų. 10:00 val. valgėme antras užkandas. Kava ir vaisvandeniai gėrimai duodami nemokamai. Jei kas norėjo stipresnių gėrimų, galėjo nusipirkti.

3:45 Detroito laiku mes nusileidome Niujorke, Kennedy aerouoste. Perėję pasų ir lagaminų kontrolę čekiaiečiai atsiskyrė ir mus paliko. Eidamas pro kontrolę atsiskyrė ir nuo detroitiečių. Ieškau to išėjimo, iš kurio bus skrendama į Detroitą ir ilgai nerandu. Šiaip taip susiradau ir savo vietoje atsisėdau. Atėję mano bendrakeleiviai ir pamatę mane nustemba ir sako: — “Kaip tu čia dabar atsiradai? Kur tavo lagaminas? O aš jiems sakau: — “Lėktuvo kapitonas mane atvedė ir čia pasodino”. O kur tavo lagaminas? “Pas kapitoną kajutėje pasidėjau”. Juokiasi mano bendrakeleiviai iš mano tokio pasakymo. Valandų jau nežiūrėjau. Atskridę į Detroitą ir susijieškoję lagaminus išvažinėjome į namus.

A. Turistas

kuopos, Lietuvių Labdaros dr-jos ir abudu su vyru Vytautu nariais Dr. Vinco Kudirkos šaulių kuopos, kurioje už aktyvią veiklą buvo apdovanota Šaulių žvaigždės medaliu.

1984 m. vaikai atsidėkodami tėvams surengė jiems 40 metų vedybinio gyvenimo sukakties paminėjimą, kuris buvo rengiamas labai paslaptinai, o Aneliukei esant jautrios, švelnios širdies ta paslaptis buvo didelė ją jaudinanti staigmena.

Tais pačiais metais pasitraukė užtarnautam poilsiui, daugelį metų išdirbusi State Mutual Life Assurance Co. of America. Bet tas poilsis ir džiaugsmas buvo tik trumpūtė gyvenimo akimirka.

Kūnas buvo pašarvotas laidotuvių direk. Dirs-Kazlauskas namuose. Karstas skendėjo gėlėse. Ant karsto padėta tautinė Lietuvos vėliava.

Birželio 28 d. po pietų šaulės, Moterų sąjungos, Lietuvių labdaros dr-jos narės kalbėjo rožinį ir šių organizacijų delegatės dalyvavo visoje laidotuvių eigoje. Vakare įvyko atsisveikinimas su sese a.a. Aneliuke. Dr. Vinco Kudirkos šaulių kuopos vardu atsisveikino pirm. A. Grigalauškas, šaulių moterų — sekr. J. Miliauskiene, kuri priminė, kad šiandien, stovėdamos prie Tavo, Miela Sese Aneliuke, karsto, nesakome Tau sudiev, bet iki pasimatymo, mes ir mūsų kiekvienos gyvenimo laivas kasdien artėja prie amžinybės kranto, kur ir vėl, mes su Tavimi susitikime tuose pačiuose Amžinojo Tėvo namuose, kuriuose jau tu esi.

Worcesterio apylinkės LB vardu atsisveikino pirm. S. Rudys. Suigiedota giesmė Marija, Marija.

Birželio 29 d. a.a. Aneliukės kūnas buvo atlydėtas į Šv. Kazimiero parapijos bažnyčią, kurioje už jos sielą šv. Mišias koncelebravo kleb. kun. V. Parulis, MIC (jis pasakė ir pamokslą), šios parapijos asistentas kun. J. Petrauskas MIC ir kun. A. Petraitis iš Putnam, Conn. Buvo atvykusios ir seselės. Giedotojas choras ir solistas. Po pamaldų ilga automobilių vilkstinė nulydėjo jos kūną amžinam poilsiui į Notre Dame kapines, kuriose paskutinį religinį patarnavimą atliko parapijos kunigai.

LSST Trakų rinktinės pirm. g. š.

A. Zenkus ir Dr. Vinco Kudirkos šaulių kuopos pirm. A. Grigalauškas nuėmė nuo karsto Lietuvos tautinę vėliavą ir rinktinės pirmininkas įteikė ją velionės vyrui Vytautui.

Nuliūdime pasiliko vyras V. Abramavičius, du sūnūs: Vytautas Jr. ir Zenius su šeimomis. Dvi dukterys: Alytė Abramavičiūtė ir Danutė Murphy su šeimomis. Du broliai ir sesuo Lietuvoje, keturi vaikaičiai ir kiti giminės. Visus laidotuvių dalyvius Abramavičių šeima pakvietė pietums į Maironio Parką.

Ilsėkis, miela sese Aneliuke, Viešpaties ramybėje, iškentėjusi daug skausmo šiame pasaulyje.

Janina M.

A.A. MJR. AUGUSTAS ŠILIUS

1988.VI.27 Sao Paulo, Brazilijoje, mirė Lietuvos kariuomenės majoras Augustas Šilius (iki 1937 m. Šulcas). Jis buvo gimęs 1901.IX.3 Kaune, 1921.XII.18 baigė Karo mokyklos IV "Kapitono Dariaus" laidą ir buvo paskirtas į elektrotechnikos batalioną, vėliau tapęs ryšių b-nu, kuriame ištarnavo iki Lietuvai netenkant nepriklausomybės, mokomosios kuopos būrio vadu, technikos instruktorium, radijo kuopos vadu ir mokomosios kuopos vadu.

LE žiniomis, pradžios ir vidurinių mokslų jis ėjo Kaune ir 1915-1918 m. Rusijoje, 1928 m. baigė Aukšt.

karininkų kursų elektromechanikos skyrių, ypač domėjosi radijo sritimi, buvo vienas Lietuvos karių radijo mėgėjų draugijos steigėjų ir jos pirmas sekretorius. Ryšių technikos klausimais rašė spaudoje ir parengė kelis tos srities leidinius. 1941 m. išvyko į Vokietiją, kur įsigijo radijo inžinieriaus specialybę ir dirbo Telefunken firmoje. 1949 m. emigravo į Braziliją, kur dirbo elektros inžinerijos srityje, dirbdamas atsakingo inžinieriaus darbą elektros mašinų dirbtuves projektuojant ir eksploatuojant. Bendradarbiavo savo žiniomis rengiant knygą apie Lietuvos ginkluotas pajėgas.

V. Statkus

Los Angeles ramovėnui

A.A.
JONUI VENCKUI

mirus, reiškiamo užuojautą žmonai našlei Bronei, sūnums: Jonui, Juozui, Romui ir dukrai dr. Danutei Giedraitienei bei jų šeimoms.

LOS ANGELES RAMOVĖNAI

ADMINISTRATORIAUS PRANEŠIMAS

AUKOJO KARIUI:

\$50.00
Alg. Gustaitis, CA

\$33.00
Vc. Slušnys, MI

\$25.00
Pov. Karosas, CT

\$20.00
B. Bagdanskis, WI
Rockfordo, IL 5-to šaulių būrio
valdyba per pirm. Aug. Pocių.

\$18.00
J. Stonkus, ONT

\$15.00
J. Kernagis, IL

\$13.00
J. Kriaučeliūnas, IN
L. Staškevičius, NY
Janina Ūsas, OH

\$10.00
J. Citulis, OH
G. Puniška, FL
Pr. Urbutis, FL

\$8.00
A. Butas, NY
J. Gurevis, IL
P. Labanauskas, IL
J. Lekys, IL
P. Milašius, OH
M. Pakalnis, OH

\$5.00
A. Janušonis, NY
Br. Jaras, WI

A. Padolskis, ONT
A. Žebertavičius, ONT

\$3.00
F. Andriūnas, PA
A. Budzinauskas, MA
A. Juška, Prancūzija
Vc. Karmazinas, NY
St. Lungys, FL
H. Savickas, PA

Visiems ačiū už aukas!

—◆—

Prasmingai paremsite KARĮ užsisakydami jo leidinius p a p i g i n t a i prieš žiemos šventes:

Gen. POVILAS PLECHAVIČIUS (monografija)	7 dol.
Z. Raulinaitis — GROBIO IR NAIKINIMO ŽYGIS	7 dol.
Z. Raulinaitis — KETURI FRONTAI	7 dol.
Z. Raulinaitis — KUNIGAİKŠČIŲ SAJUNGA I	10 dol.
Z. Raulinaitis — KELIAS Į SOSTĄ II	11 dol.

(Knygų kainos — įskaičius persluntimą)

Siųsdami užsakymus, čekius išrašykite US valiuta.

KARYS
341 Highland Blvd.
Brooklyn, NY 11207

PAGARBŪS KARIO RĖMĖJAI — SKAITYTOJAI!

Su atsarga džiaugiamės, kad pavergetoje Lietuvoje auga viešas tautinis atgimimas. Užsieniuose gyvenančių lietuvių atžymėtina reikšminga kultūrinė veikla. Ypač meilė lietuvių kalbai, remiant lietuvišką spausdintą žodį, ir mūsų visų mylimą žurnalą KARĮ, kuris mus sujungia į nedalomą ir ištikimą Lietuvai kariškos minties šeimą.

Mūsų žurnalas, atkurtas prieš 40 m. iševijoje, jokia būdu neišsilaikytų vien iš prenumeratų mokesčių. Sakysim, per 1987 m. prenumeratos mokesčių surinkta tik \$16,684.55, o aukų gauta \$13,395.06, už parduotas knygas — \$1,168.00, kai per tuos pačius metus išlaidos pasiekė \$38,189.31. Taigi, be jūsų sąmoningumo, siekiant dar paminėti 70 m. KARIO sukaktuves, neįstengtumėm išsilaikyti. Per daug metų, kaip kiti žurnalai daro, iš šalies paramos nemaldavome, nors kelis kartus buvom atsidūrę nedatekliuose, — vien pasitikėdami jumis, ir jūs be atskirų prašymų padėjote išbristi iš rūpesčių savo dosnia auka.

Panašioj padėtyje esame ir šiais 1988 metais, dar nenorėdami padidinti prenumeratos mokesčio kitur nepajėgiantiems apsimokėti, ar sumažinti KARIO numerių ir puslapių skaičių, kai mūsų išlaidos pralenkė pajamas.

Taigi vėl su pagarba jus prašome, kas tik kiek išgali, prie prenumeratos mokesčio auka paremti mūsų visų pastangas išlaikyti KARĮ ir mūsų balsą stiprų už nepriklausomą Lietuvą.

A d m i n i s t r a t o r i u s

U.S. Postal Service
STATEMENT OF OWNERSHIP, MANAGEMENT AND CIRCULATION
Required by 39 U.S.C. 3685

1A. TITLE OF PUBLICATION <p style="text-align: center;">K A R Y S</p>		1B. PUBLICATION NO. <p style="text-align: center;">0 2 2 9 1 9 9</p>		2. DATE OF FILING <p style="text-align: center;">Oct. 15, 1988</p>
3. FREQUENCY OF ISSUE <p style="text-align: center;">Published monthly except July & August</p>		3A. NO. OF ISSUES PUBLISHED ANNUALLY <p style="text-align: center;">10</p>	3B. ANNUAL SUBSCRIPT PRICE <p style="text-align: center;">\$ 17.</p>	
4. COMPLETE MAILING ADDRESS OF KNOWN OFFICE OF PUBLICATION (Street, City, County, State and ZIP+4 Code) (Not printers) <p style="text-align: center;">341 Highland Blvd., BROOKLYN, Kings County, NY 11207</p>				
5. COMPLETE MAILING ADDRESS OF THE HEADQUARTERS OF GENERAL BUSINESS OFFICES OF THE PUBLISHER (Not printer) <p style="text-align: center;">341 Highland Blvd., BROOKLYN, NY 11207</p>				
6. FULL NAMES AND COMPLETE MAILING ADDRESS OF PUBLISHER, EDITOR, AND MANAGING EDITOR (This item MUST NOT be blank)				
PUBLISHER (Name and Complete Mailing Address) <p style="text-align: center;">Lithuanian Veterans Association REMOVE, Inc., 341 Highland Blvd., B'klyn, NY</p>				
EDITOR (Name and Complete Mailing Address) <p style="text-align: center;">Balys Raugas, 415 Main St., DELRAN, NJ 08075</p>				
MANAGING EDITOR (Name and Complete Mailing Address) <p style="text-align: center;">Alfonas Samuolis, 341 Highland Blvd., Brooklyn, NY 11207</p>				
7. OWNER (If owned by a corporation, its name and address must be stated and also immediately thereunder the names and addresses of stockholders owning or holding 1 percent or more of total amount of stock. If not owned by a corporation, the names and addresses of the individual owners must be given. If owned by a partnership or other unincorporated firm, its name and address, as well as that of each individual must be given. If the publication is published by a nonprofit organization, its name and address must be stated.) (Item must be completed.)				
FULL NAME		COMPLETE MAILING ADDRESS		
Lithuanian Veterans Association REMOVE, INC.		341 Highland Blvd., Brooklyn, NY 11207		
8. KNOWN BONDHOLDERS, MORTGAGEES, AND OTHER SECURITY HOLDERS OWNING OR HOLDING 1 PERCENT OR MORE OF TOTAL AMOUNT OF BONDS, MORTGAGES OR OTHER SECURITIES (If there are none, so state)				
FULL NAME		COMPLETE MAILING ADDRESS		
None				
9. FOR COMPLETION BY NONPROFIT ORGANIZATIONS AUTHORIZED TO MAIL AT SPECIAL RATES (Section 423.12 DMM only) The purpose, function, and nonprofit status of this organization and the exempt status for Federal income tax purposes (Check one)				
☒ (1) HAS NOT CHANGED DURING PRECEDING 12 MONTHS		☐ (2) HAS CHANGED DURING PRECEDING 12 MONTHS		(If changed, publisher must submit explanation of change with this statement.)
10. EXTENT AND NATURE OF CIRCULATION <small>(See instructions on reverse side)</small>		AVERAGE NO. COPIES EACH ISSUE DURING PRECEDING 12 MONTHS	ACTUAL NO. COPIES OF SINGLE ISSUE PUBLISHED NEAREST TO FILING DATE	
A. TOTAL NO. COPIES (Net Press Run)		1650	1650	
B. PAID AND/OR REQUESTED CIRCULATION 1. Sales through dealers and carriers, street vendors and counter sales		81	81	
2. Mail Subscription (Paid and/or requested)		1512	1517	
C. TOTAL PAID AND/OR REQUESTED CIRCULATION (Sum of 10B1 and 10B2)		1593	1598	
D. FREE DISTRIBUTION BY MAIL, CARRIER OR OTHER MEANS SAMPLES, COMPLIMENTARY, AND OTHER FREE COPIES		26	26	
E. TOTAL DISTRIBUTION (Sum of C and D)		1619	1624	
F. COPIES NOT DISTRIBUTED 1. Office use, left over, unaccounted, spoiled after printing		31	26	
2. Return from News Agents		-	-	
G. TOTAL (Sum of E, F1 and 2—should equal net press run shown in A)		1650	1650	
11. I certify that the statements made by me above are correct and complete		SIGNATURE AND TITLE OF EDITOR, PUBLISHER, BUSINESS MANAGER, OR OWNER <p style="text-align: center;"><i>Alfonas Samuolis, mgr.</i></p>		

PS Form 3526, July 1984

(See instruction on reverse)

Alp(LKA) 1756

1988

Nr.8

"KARIO" PLATINTOJAI

AUSTRALIJOJE

Albertas Žvirblis, 65 Walscott St.,
North Geelong, Vic. 3215

S. Pačėsa, 7/31 Valentine Street,
NSW, 2199

KANADOJE

TORONTO, ONT. —
V. A. Aušrotas, St. Prakapas.

JUNGTINĖSE AMERIKOS VALST.

BROCKTON, MA —
A. Šeduikis, 990 N. Main St.

CHICAGO, IL —

"Gifts International", "Parama", "Pat-
ria" Gifts & Electr.

DETROIT, MI —

V. Čižauskas (Šv. Antano parapijos
Spaudos kioskas).

WATERBURY, CT —

"Spauda"

V. VOKIETIJOJE

Juozas Nevulis, 6793 Bruchmuehlbach-
Miesau 2 Raiffeisenstr. 4.

Spausdina:

FRANCISCAN PRESS
341 Highland Blvd.
Brooklyn, N.Y. 11207

91.361.51.